

VOL. 6 NO. 2
JAN-JUN
2024

Approved by TCI during 2023-2024

ISSN : 2651-0510

**Journal of Humanities
and Social Sciences**

HUSO

**วารสาร
มนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์**
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

Vol. 6 No. 2 (January - June 2024)

ติดตามข่าวสาร

www.human.lru.ac.th/th/

www.facebook.com/human.lru

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Journal of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (มกราคม – มิถุนายน 2567)

Vol. 6 No. 2 January - June 2024

ISSN : 2651-0510

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ ตลอดจนองค์ความรู้ทางด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขต

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย รับผิดชอบตีพิมพ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิจัยหนังสือ ด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์, สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, สาขาวิชาภาษาไทย, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต, สาขาวิชาทัศนศิลป์, สาขาวิชาดุริยางคศิลป์, สาขาวิชานิติศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย – เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000

ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.เยาวพา กองเกต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์พัฒน์ เหล่าคนค้ำ

อาจารย์มนตรี คำวัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัณย์พัชร จิตพิไล

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

รองคณบดีฝ่ายวิชาการวิจัยและนวัตกรรม

รองคณบดีฝ่ายบริหารและพัฒนาองค์กร

รองคณบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษาและการ

ประกันคุณภาพการศึกษา

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.เยาวพา กองเกต

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พงศ์พัฒน์ เหล่าคนค้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง

รองศาสตราจารย์ตรีเนตร สาระพงษ์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ โศกค้อ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุมพล ชื่นจิตต์ศิริ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรธัชนุกูล นุ่นภูบาล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.กนกพร นาสมตริก ชิมิโอนิกะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.กิตติธันต์ ญาณพิสิษฐ์

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

เจ้าหน้าที่ประจำวารสาร

นางสาวสุภาพร เมืองจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000

โทร 0 4283 5224-8 ต่อ 43100 โทรสาร 0 4283 5230

Email : Huso@lru.ac.th

เว็บไซต์ : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/husolru>

กำหนดออก : ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – ธันวาคม

ฉบับที่ 2 มกราคม – มิถุนายน

พิมพ์จำนวน 120 ฉบับ

ปีที่พิมพ์ 2567

สถานที่พิมพ์

คำชี้แจง

บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลยนั้น ต้องผ่านการพิจารณาให้ความคิดเห็นรวมทั้งตรวจแก้ไขทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่กองบรรณาธิการวารสารฯ คัดสรรก่อนลงพิมพ์ไม่น้อยกว่า 2 ท่านต่อบทความ

ข้อความ ข้อคิดเห็น หรือข้อค้นพบ ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นของผู้เขียน ซึ่งจะต้องรับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ และงานวิจัยนั้น ๆ โดยมิใช่ความรับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เป็นวารสารที่นำเสนอผลงาน บทความทางวิชาการ บทความวิจัย และวิจารณ์หนังสือของนักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษาในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ในด้านสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ, สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์, สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร, สาขาวิชาภาษาไทย, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, สาขาวิชาดิจิทัลอาร์ต, สาขาวิชาทัศนศิลป์, สาขาวิชาดุริยางคศิลป์, สาขาวิชานิติศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการเผยแพร่ผลงานแก่ผู้สนใจต่อไป

สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิต นักศึกษา หรือผู้สนใจที่มีผลงาน และมีความประสงค์ จะเผยแพร่ผลงาน สามารถส่งผลงานของท่านตามหัวข้อ และแบบฟอร์มของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะส่งผลงานของท่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านและประเมินผลงานของท่านเพื่อให้ผลงานของท่านเป็นที่ยอมรับการเผยแพร่ต่อไป

ขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้อ่านที่ให้ความสนใจจนทำให้วารสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (มกราคม – มิถุนายน 2567) จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ยินดีน้อมรับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทความวิจัย ปัญหาองค์ประกอบและการได้มาของสภามหาวิทยาลัย: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏ Problems of Composition and Acquisition of University Council : A Case Study on Rajabhat University สุชาดา ศรีใหม่, และบรรเจิด สิงคะเนติ Suchada Srimai, and Banjerd Singaneti	1
การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ The Development of Public Assembly Law อัษฎางค์ เชี่ยวธาตา, ภูมิ โชคเหมาะ, และเอกพงษ์ สารน้อย Atsadang Chiewthada, Poom Chokmoh, and Egkapong Sarnnoi	15
การวิเคราะห์นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของล้านนาผ่าน “เจี้ยก้อม” Political Implication of Lanna Through in Jea-Gom Folktale ถิรายุทธิ์ บำบัด Tirayoot Bumbud	28
ประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม Logistics efficiency in transporting ice Case study: ABC Shop, Khlong Yong Subdistrict, Phutthamonton District, Nakhon Pathom Province ศรีศรินทร์ นรเศรษฐโสภณ, สันตสุสิทธิ์ บริวงษ์ตระกูล, และ ชนิชา หมอยาดี Srisarin Norasedsophon, Sandusit Broewongtrakhul, and Chanicha Moryadee	47
การพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคา ยางพาราในประเทศไทย Development of Legislative Measures of Rubber Market for Promoting Rubber Price in Thailand ศุภวัช ศรีวิพัฒน์, นัฏฐวิภา จันทร์ศรี, ปาริฉัตร เต็งสุวรรณ, และ ชิราภรณ์ วงศ์แสน Suphatut Srivipatana, Natthavika Chansri, Parichat Tengsuwan, and Chiraporn Wongsaeen	56

เนื้อหา	หน้า
บทความวิชาการ	
การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์	70
Development of People’s Potential to formulate the Area Development Plans through Design Thinking to promote the People’s Participation to develop the Local Development Plans for Ban Rai Oi, Rai Oi Sub-district, Phichai District, Uttaradit Province	
สุพัตตรา ตันติจิริยาพันธ์, ยูพิน เถื่อนศรี, จุฬาม่วงกล้า, สาวิณี รอดสิน, และ อุทัย ละชะ้ว	
Supattra Tantijariyapan, Yuphin Thuansri, Chula Muangklam, Sawinee Rodsin, and Uthai Lachuo	
การใช้คำถามของครูเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านระดับสูงและปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน	84
The Use of Teacher Questions to Develop High-Level Reading Comprehension and Student Interaction	
อารีรักษ์ มีแจ้	
Areerug Mejang	
ตามรอยพุทธทาสภิกขุ : “พระอรหันต์ในดวงใจ” เพื่อไปขุดเพชรในพระไตรปิฎก	99
Following in the Footsteps of Buddhadasa Bhikkhu: ‘The Arahant in My Heart’ to dig diamonds in the Tripitaka	
อำนวยการ ยัสโยธา และอุญารัตน์ พัฒสงค์	
Amnuay Yasyotha and Uyarat patsong	
หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ	113
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	
แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	130

ปัญหาองค์ประกอบและการได้มาของสภามหาวิทยาลัย
: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏ
Problems of Composition and Acquisition of University Council: A Case
Study on Rajabhat University

สุชาดา ศรีใหม่¹ และบรรเจ็ด สิงคะเนติ²
Suchada Srimai¹ and Banjerd Singaneti²

Received: July 2,2023
Revised: September 18,2024
Accepted: February 20,2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัญหาองค์ประกอบและการได้มาของสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ 2547 ในกรณีนายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยทำการศึกษาจากกฎหมาย ตำรา งานวิจัย บทความ เว็บไซต์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ 2547 มาตรา 16 วรรคสี่ กำหนดองค์ประกอบและการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้อำนาจสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้ออกข้อบังคับได้อย่างอิสระ อันเป็นที่มาแห่งการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ส่วนมาตรา 16 (3) กำหนดให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาและฐานอำนาจของอธิการบดีมีจำนวนมากถึง 4 คน ส่วนกรณี มาตรา 16 (5) กำหนดให้องค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิมีจำนวน 11 คน แต่ยังคงขาดองค์ประกอบจากบุคคลในท้องถิ่นที่ควรมีส่วนร่วมในการบริหารงาน เพื่อพัฒนาชุมชนและมหาวิทยาลัย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่า ควรแก้ไขปรับปรุงมาตรา 16 วรรคสี่ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นผู้กำหนดมาตรฐานกลางขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้บังคับอย่างเท่าเทียมในมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และควรแก้ไขปรับปรุง มาตรา 16 (3) โดยลดกรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายบริหารให้เหลือเพียงจำนวน 2 คน อีกทั้งควรแก้ไขปรับปรุง มาตรา 16 (5) โดยเพิ่มกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 8 คน ซึ่งมีที่มาจากตัวแทนสาขาอาชีพในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และนักการเมืองท้องถิ่น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, Asst. Prot., Student of Laws Program, Graduate School of Law, National Institute of Development Administration, E-mail: suchada85367@gmail.com

² ศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, Professor Dr., Graduate School of Law, National Institute of Development Administration

คำสำคัญ องค์ประกอบ, กรรมการสภามหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

This research article aims to study the problems of elements and acquisition of Rajabhat University Council pursuant to the Rajabhat University Act, B.E. 2547 (2004) in case of president of the university, university council members representing the executive, university council members representing distinguished scholars. The research studied relevant laws, documents, textbooks, articles and websites.

The study found that the fourth paragraph of Article 16 of the Rajabhat University Act, B.E. 2547 (2004) authorized the university council to issue its own requirements for the elements and acquisition of president of the university, council members representing the executive, university council members representing distinguished scholars. This caused a conflict of interest issue. However, Article 16 (3) required up to 4 people from university council members representing the executive who worked under the president. According to Article 16 (5), the university council shall have 11 members representing distinguished scholars. It still lacked local representatives who should participate in the executive to ensure the development of local community and university.

The author argues that the fourth paragraph of Article 16 should be amended regarding principles and acquisition of president of the university, university council members representing the executive, university council members representing distinguished scholars. The Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation should establish a new standard to govern nationwide Rajabhat Universities. Article 16 (3) should be amended to limit university council members representing the executive to 2 people. Article 16 (5) also should be amended to add more 8 members representing distinguished scholars including representatives of local professionals, community leaders, religious leaders and local politicians.

Keywords: Element, Acquisition of the University Council Committee, Rajabhat University

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์และภาระหน้าที่ในการส่งเสริมการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ชุมชน และองค์กรอื่น เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวให้อำนาจสภามหาวิทยาลัยทำหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินงานกิจการของมหาวิทยาลัยภายใต้หลักการกระจายอำนาจ หลังจากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 ผ่านการบังคับใช้มาได้ระยะหนึ่ง ได้เกิดปัญหาหลายประการ เป็นต้นว่า ปัญหาร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสในกระบวนการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัย (MGR ONLINE, 2556) การออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้มาซึ่งพวกพ้องเข้ามาทำหน้าที่ในสภามหาวิทยาลัย และตำแหน่งสำคัญในมหาวิทยาลัย เนื่องด้วยสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดนโยบาย ออกกฎ ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยโดยสามารถใช้อำนาจได้อย่างอิสระ ทำให้ขาดหลักการควบคุมและตรวจสอบ และข้อบังคับมหาวิทยาลัยที่ออกมาบังคับใช้ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยกรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายเสียงข้างมาก อันเป็นกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกันในการอาศัยมติเสียงส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัด

ดังนั้น การรวบรวมเสียงข้างมากจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลบางคนหรือบุคคลบางกลุ่มที่ปรารถนาให้ได้มาซึ่งอำนาจ โดยอาศัยการดำรงตำแหน่งและใช้อำนาจหน้าที่ที่แสวงหาซึ่งประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง จึงเป็นที่มาแห่งการยึดติดกับตำแหน่งและมุ่งที่จะใช้อำนาจหน้าที่ในลักษณะเช่นนี้ให้ยาวนานที่สุด สิ่งที่จะเอื้อให้แก่บุคคลบางคนหรือบุคคลบางกลุ่มเหล่านั้นได้ผูกขาดการใช้อำนาจหน้าที่ คือ การออกข้อบังคับมหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาซึ่งตำแหน่งที่เหมาะสมแก่ตนเองและพวกพ้อง และพิจารณาเลือกโดยอาศัยเสียงข้างมาก ด้วยเหตุนี้อำนาจจึงถูกสืบทอดต่อไปเป็นวงจรร้อยอย่างต่อเนื่อง

การใช้อำนาจของสภามหาวิทยาลัยในลักษณะเช่นนี้มีจุดเริ่มต้นจากองค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัย ซึ่งองค์ประกอบกรรมการสภามหาวิทยาลัย ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 (1) (2) (3) (4) และ (5) มีดังนี้ มาตรา 16 (1) ได้แก่ นายกสภามหาวิทยาลัย มาตรา 16 (2) เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิการบดี ประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ และประธานกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย มาตรา 16 (3) คือ กรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายบริหารจำนวนสี่คน ซึ่งเลือกจากผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ส่วนมาตรา 16 (4) เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนสี่คน ซึ่งเลือกจากคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย และมาตรา 16 (5) กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบเอ็ดคน โดยพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวในมาตรา 16 วรรคสี่ ได้กำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัย มาตรา 16 (1) (3) (4) และ (5) ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

ด้วยประเด็นอุปสรรคเกิดขึ้น ผู้ศึกษาขอพิจารณาในส่วนปัญหาการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัย ปัญหาองค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากส่งผลกระทบในการบังคับใช้กฎหมาย จึงทำการศึกษา

ปัญหาดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดการพัฒนา ทันยุคสมัย และเป็นประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยแห่งท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป

1. พัฒนาการของการอุดมศึกษา

การจัดการอุดมศึกษาของประเทศไทยได้ริเริ่มตั้งแต่ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการอุดมศึกษาในสมัยนั้นมีหลายโรงเรียน อาทิ โรงเรียนแพทย์ และโรงเรียนข้าราชการพลเรือน ซึ่งต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และถือว่าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยสังกัดอยู่ในกระทรวงต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สังกัดกระทรวงเกษตร เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2557)

พัฒนาการด้านการอุดมศึกษาต่อมาได้มีทบวงมหาวิทยาลัยซึ่งได้รับการจัดตั้งโดยประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ในชื่อว่า “ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ” ในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการและกำกับการศึกษาของรัฐในระดับอุดมศึกษา และเป็นศูนย์ประสานงานด้านการจัดการศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัย ทำให้ทบวงมหาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่แตกต่างจากกระทรวงและทบวงอื่น (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2546)

เมื่อปี พ.ศ. 2546 ทบวงมหาวิทยาลัย ต้องแปรสภาพเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา อยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาได้มีการปรับปรุงแนวคิดการควบคุมดูแลด้านการอุดมศึกษา วิจัย และพัฒนา ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของการอุดมศึกษาจึงได้มีแนวคิดเพื่อให้มีกระทรวงใหม่เกิดขึ้น คือ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และมหาวิทยาลัยอยู่ภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีคณะกรรมการการอุดมศึกษาในการกำกับดูแลมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2546)

2. ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แต่อดีตที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาใน พ.ศ. 2518 โดยมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 กำหนดให้มีวิทยาลัยครูขึ้น โดยยกฐานะการเรียนการสอนให้สามารถเปิดสอนได้ถึงระดับปริญญาตรีที่เป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย ตลอดถึงการผลิตครูระดับปริญญาตรี ทำหน้าที่ให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน เมื่อวิทยาลัยครูได้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น จึงขยายการพัฒนาบุคลากรในสาขาอื่น ๆ ออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยไม่ได้จำกัดขอบเขตเพียงแต่เฉพาะเรื่องการผลิตบุคลากรวิชาชีพครูเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ด้วยการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติวิทยาลัยครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการ ส่วนสำนักงานอธิการ เป็นหน่วยงานมีฐานะเทียบเท่าคณะ ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของวิทยาลัยครู ให้ดำเนินไปได้ด้วยดี (งานบริหารพัสดุและยานพาหนะ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2566) อีกทั้งยังสามารถผลิตบัณฑิตในสาขาศิลปศาสตร์

และสาขาวิทยาศาสตร์ เพิ่มขึ้นได้อีกด้วย และต่อมาในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามวิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง นามว่า “สถาบันราชภัฏ” ตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 เมื่อรัฐเห็นว่าสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญา ควรดำเนินการโดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้กำกับดูแลของสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ จึงได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ส่งผลให้สถาบันราชภัฏปรับเปลี่ยนฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ จวบจนปัจจุบัน

3. องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ

องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยเกิดโดยอำนาจ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีสภามหาวิทยาลัย โดยประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายตามที่ผู้ศึกษาจะได้เสนอต่อไป ดังนี้

3.1 องค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ

องค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ ปรากฏตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 (1) (2) (3) (4) และ (5) เป็นลำดับ โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 ที่บัญญัติว่า ให้มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

(1) นายกสภามหาวิทยาลัย ซึ่งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

(2) กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิการบดี ประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ และประธานกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย ซึ่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยกลุ่มนี้เรียกว่าเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง

(3) กรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนสี่คน ซึ่งเลือกจากผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ กรรมการสภามหาวิทยาลัยกลุ่มนี้เรียกว่า กรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายบริหาร

(4) กรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนสี่คน ซึ่งเลือกจากคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย และมีใช้ผู้ดำรงตำแหน่ง คือ คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยที่มีได้เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยในกลุ่มนี้เรียกว่า กรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายตัวแทนของคณาจารย์

(5) กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบเอ็ดคน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย โดยคำแนะนำของนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตามมาตรา 16 (2) (3) และ (4) ได้แก่ กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายตัวแทนของคณาจารย์

กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิที่ถูกกำหนดตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 (5) นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์การศึกษา มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมาย งบประมาณและการเงิน การบริหารงานบุคคล

การปกครองส่วนท้องถิ่น การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ โดยกำหนดศาสตร์ละ 1 คน รวมทั้งหมด 11 คน

ดังนั้น กรรมการสภามหาวิทยาลัยแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงประกอบด้วย 1. นายกสภามหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน 2. กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง จำนวน 3 คน 3. กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร จำนวน 4 คน 4. กรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายตัวแทนของคณาจารย์ จำนวน 4 คน 5. กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 23 คน

3.2 การได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ

การได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยได้ถูกกำหนดตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 วรรคสี่ บัญญัติว่า “คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาซึ่งนายกสภามหาวิทยาลัยและกรรมการสภามหาวิทยาลัยตาม (3) (4) และ (5) ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยเป็นผู้ออกข้อบังคับมหาวิทยาลัย เนื่องจากสภามหาวิทยาลัยมีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎ ระเบียบ ประกาศและข้อบังคับมหาวิทยาลัย ตามมาตรา 18 (2) ดังนั้น สภามหาวิทยาลัยจึงต้องทำหน้าที่ออกข้อบังคับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลเข้ามาทำหน้าที่เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย และบุคคลตามที่มาตรา 16 วรรคสี่ กำหนด ได้แก่ กรรมการสภามหาวิทยาลัย ตามมาตรา 16 (3) (4) และ (5) ซึ่งหมายถึง กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร กรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายตัวแทนของคณาจารย์ และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ

สรุปว่า มาตรา 16 วรรคสี่ ได้กำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาซึ่งกรรมการสภามหาวิทยาลัย ได้แก่ บุคคล ดังต่อไปนี้ 1. นายกสภามหาวิทยาลัย 2. กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร 3. กรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายตัวแทนของคณาจารย์ 4. กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ

อนึ่ง คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัย ตาม มาตรา 16 (2) ซึ่งเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง ได้แก่ อธิการบดี ประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ และประธานกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย ได้ถูกกำหนดไว้เป็นการเฉพาะของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในแต่ละตำแหน่ง ดังนี้

หลักเกณฑ์ วิธีการได้มาและคุณสมบัติของอธิการบดี ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ตาม มาตรา 28 วรรคสอง

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาของประธานสภาคณาจารย์ ให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย มาตรา 23 วรรคสอง

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาของประธานกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัยให้ เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย มาตรา 25 วรรคสอง

แต่ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าอธิการบดี ประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ และประธานกรรมการส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย ได้ถูกกำหนดการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยเป็นรายมาตราแยกต่างหากจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยกลุ่มอื่นก็ตาม แต่ท้ายที่สุด พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ก็บัญญัติให้ การได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยทั้งหมดให้เป็นไปตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

4. องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ผู้ศึกษาได้กำหนดออกเป็น 2 กรณี ได้แก่ 1. องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา และ 2. องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในประเทศฝรั่งเศส ดังจะอธิบายเป็นลำดับต่อไปนี้

4.1 องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

สภามหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกามีสภามหาวิทยาลัยเป็นองค์กรภายในสูงสุด ทำหน้าที่ปกครองหรือควบคุมการดำเนินงานของสถาบัน ได้มีแนวความคิดริเริ่มจาก ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลภายนอก โดยเริ่มแพร่หลายมากขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรกเมื่อ ค.ศ. 1636 ได้แก่ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด การบริหารการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้อยู่ภายใต้คณะกรรมการ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ได้แก่ ผู้ว่าการรัฐ รองผู้ว่าการรัฐ เทรสิวริอิกอาณานิคม (Treasurer of the Colony) ตูลาการท้องถิ่น (Migrates) และผู้สอนศาสนา (Clergy) กระทั่งในปี ค.ศ. 1650 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฉบับใหม่ โดยกำหนดให้มีสภาขึ้นอีก 1 สภา คือ สภาอธิการบดีและคณะ (President and Fellows) โดยประกอบด้วยอธิการบดี และสมาชิก (Fellows) รวมทั้งสิ้นเป็น 7 คน กฎหมายฉบับใหม่นี้กำหนดให้สภาดังกล่าวมีหน้าที่ดำเนินการของมหาวิทยาลัย โดยการมีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาควบคุมดูแล (Board of Overseers) ซึ่งเป็นสภามหาวิทยาลัยที่ประกอบด้วย บุคคลภายนอก (วัฒนา ล่วงลือ, 2538 : 28)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1693 ได้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยวิลเลียมและแมรี (The colleges of William & Mary) โดยกำหนดให้มีสภามหาวิทยาลัยเพียงสภาเดียวที่ประกอบขึ้นด้วยคณาจารย์ทั้งหมด (Faculty Board) โดยทำหน้าที่เพียงการดำเนินการที่เป็นงานประจำเพียงประการเดียว ต่อมาก็ได้ตั้งสภามหาวิทยาลัยขึ้นมาใหม่โดยเป็นสภาที่ประกอบด้วยบุคคลภายนอก โดยทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย (Board of Visitors) (วัฒนา ล่วงลือ, 2538 : 28)

ใน ปี ค.ศ. 1701 สหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยเยล (Yale) โดยออกกฎหมายกำหนดให้มีสภามหาวิทยาลัยทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยในลักษณะสภาเดียว โดยมีรูปแบบเป็นสภาประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (Lay Board) มีกรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน 24 คน ที่มีอาชีพหลากหลาย ได้แก่ พ่อค้า นักธุรกิจ จำนวน 8 คน แพทย์ จำนวน 4 คน ตลอดถึงอาชีพอื่น ๆ อีกจำนวน 12 คน รูปแบบกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (Lay Board) ของมหาวิทยาลัยเยล เป็นรูปแบบที่มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาได้ก่อตั้งขึ้นภายหลังถูกนำไปปรับใช้เป็นแม่แบบ และในปัจจุบันสภามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยของรัฐในสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เป็นแบบกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (วัฒนา ล่วงลือ, 2538 : 28)

4.2 องค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยในประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสมีสภามหาวิทยาลัย (Conseil d'administration : CA) เป็นองค์กรสูงสุด ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกำกับดูแลมหาวิทยาลัย โดยมีอธิการบดี (Président de l'université) ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำของสภามหาวิทยาลัย และเป็นผู้บริหารสูงสุด ซึ่งถูกควบคุมโดยกฎหมายว่าด้วยอิสรภาพและความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัย ค.ศ. 2007 (Loi no 2007-1199 du 10 août 2007 relative aux libertés et responsabilités des universités) บางครั้งเรียกว่า กฎหมาย LRU หรือกฎหมาย Pécresse เป็นกฎหมายกลางที่ใช้บังคับกับมหาวิทยาลัยของรัฐ องค์ประกอบ และอำนาจหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย และอธิการบดีได้ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้ (ศุภฤกษ์ ทับเสน, 2561 : 58)

เดิมมหาวิทยาลัยของประเทศฝรั่งเศสจะมีคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวนมากประมาณ 30-60 คน ต่อมากฎหมาย LRU ได้กำหนดให้ลดจำนวนลงเหลือเพียง 20-30 คน โดยกำหนดสัดส่วนของกรรมการสภามหาวิทยาลัยที่เป็นบุคคลภายในมหาวิทยาลัยให้มีจำนวนลดลง ได้แก่ กรรมการผู้แทนนักศึกษา เดิมมีจำนวนร้อยละ 20-25 ของกรรมการ ลดให้เหลือเพียงจำนวน 3-5 คน ส่วนกรรมการผู้แทนผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยที่มีใช้คณาจารย์ประจำจากเดิมมีจำนวนร้อยละ 10-15 ของกรรมการ ให้เหลือเพียงจำนวน 2-3 คน และคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยจากคณาจารย์ประจำจากเดิม มีจำนวนร้อยละ 40-45 ของกรรมการลดให้เหลือเพียงจำนวน 8-14 คน (ศุภฤกษ์ ทับเสน, 2561 : 56)

ส่วนกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นบุคคลภายนอก กฎหมายได้กำหนดให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นซึ่งจากเดิมมีจำนวนร้อยละ 20-30 ของกรรมการ ปรับจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 24.1-38.1 หรือมีจำนวน 7-8 คน และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านี้จะถูกคัดเลือกมาจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Representants des Collectivites Territoriales) โดยเฉพาะระดับภูมิภาค ผู้แทนจากภาคสังคมและธุรกิจ (Representants du monde SocioEconomique) และผู้บริหารระดับสูงขององค์กรเอกชน (Dirigant d'Entreprise) โดยพิจารณาจากพันธกิจของมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ (ศุภฤกษ์ ทับเสน, 2561 : 56)

5. วิเคราะห์ปัญหาองค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ

ปัญหาองค์ประกอบและการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ศึกษาขอแบ่งการพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัย และปัญหาการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัย ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัย

การศึกษาในส่วนของปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยต่อจากนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยที่พบว่าเป็นประเด็นอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1.1 ปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยมีจำนวน 23 คน โดยกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารในกลุ่มนี้เลือกจากผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี คณบดี ผู้อำนวยการสถาบัน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้า

หน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ ให้เหลือจำนวน 4 คนและเข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นผู้ไต่บังคับบัญชาของอธิการบดี และเป็นฐานเสียงสำคัญของอธิการบดีในสภามหาวิทยาลัย

ตามที่กล่าวมาแต่ต้นแล้วว่า หลังจากพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้บังคับใช้มาระยะหนึ่ง มหาวิทยาลัยได้เกิดปัญหาร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสในกระบวนการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัย การออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้มาซึ่งพวกพ้องเข้ามาทำหน้าที่ในสภามหาวิทยาลัย และตำแหน่งที่สำคัญในมหาวิทยาลัย เนื่องด้วยสภามหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดนโยบาย ออกกฎ ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยโดยสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างอิสระ ทำให้ขาดหลักการควบคุมและตรวจสอบ และข้อบังคับมหาวิทยาลัยที่ออกมาบังคับใช้ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยกรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายเสียงข้างมาก อันเป็นกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกันในการอาศัยมติเสียงส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัด

การรวบรวมเสียงข้างมากจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลบางคนหรือบุคคลบางกลุ่มที่ปรารถนาให้ได้มาซึ่งอำนาจ โดยอาศัยการดำรงตำแหน่งและใช้อำนาจหน้าที่ที่เข้าแสวงหาซึ่งประโยชน์ เพื่อตนเองและพวกพ้อง ดังนั้น กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารจำนวน 4 เสียงจึงเป็นกลุ่มสำคัญที่อาจจะมีโอกาสผนวกเสียงรวมเข้ากับอธิการบดีและกรรมการสภามหาวิทยาลัยในกลุ่มอื่น เพื่อเป็นฝ่ายเสียงข้างมากในการลงมติสำคัญเมื่อถึงวาระประชุมสภามหาวิทยาลัย การกระทำในลักษณะเช่นนี้ เป็นการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่เป็นสัญญาต่างตอบแทน เมื่อกรรมการสภามหาวิทยาลัยในกลุ่มอื่นที่ร่วมกันได้หมดวาระลง ต่างก็ช่วยกันลงมติให้บุคคลเหล่านั้นกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งได้อีกเช่นเดิม นับว่าเป็นการหลอมนวมของชั่วอำนาจในสภามหาวิทยาลัยที่สุ่มเสี่ยงต่อการพัฒนามหาวิทยาลัย ขาดระบบการป้องกันและขจัดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการทุจริตประพฤตินิชอบ ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ที่ได้กำหนดเอาไว้

ด้วยเหตุผลที่ได้พิจารณามานี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนถึง 4 คนนั้นมีสัดส่วนที่มากเกินไป เมื่อเทียบอัตราส่วนกับจำนวนกรรมการทั้งสภามหาวิทยาลัยที่มีจำนวน 23 คน เท่ากับ 1 : 6 ส่วน ในขณะที่เดียวกันกรรมการสภามหาวิทยาลัยกลุ่มดังกล่าวสามารถใช้อำนาจและหน้าที่ที่มีความสำคัญทั้ง 2 ด้านต่อมหาวิทยาลัย คือ การบริหารมหาวิทยาลัย กับการใช้อำนาจหน้าที่ผ่านสภามหาวิทยาลัย เท่ากับว่าในขณะที่เดียวกันกรรมการสภามหาวิทยาลัยกลุ่มนี้เป็นได้ทั้งผู้บริหารและเป็นผู้ออกคำสั่ง ด้วยเหตุนี้สภามหาวิทยาลัยจึงไม่จำเป็นต้องมีกรรมการสภามหาวิทยาลัยกลุ่มดังกล่าวจำนวนมากถึง 4 คน ถ้าหากว่าบุคคลเหล่านี้มีพฤติกรรมไม่เป็นสมาชิกที่ไม่เหมาะสมต่อองค์กร อาจส่งผลกระทบต่อมหาวิทยาลัยที่เกิดจากการใช้อำนาจและหน้าที่ทั้ง 2 ด้านได้เช่นกัน ดังนั้น การที่กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนถึง 4 คน จึงไม่ได้เกิดคุณูปการต่อมหาวิทยาลัยให้เพิ่มขึ้นแม้แต่ประการใด

5.1.2 ปัญหาองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 38 ทวีปประเทศเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สภามหาวิทยาลัยจึงเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย การวางกรอบนโยบาย และแนวทางในการพัฒนามหาวิทยาลัยในท้องถิ่นให้ลุล่วงตามพันธกิจที่ได้วางเอาไว้

กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นส่วนหนึ่งของสภามหาวิทยาลัยที่ถูกกำหนดขึ้นโดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 (5) ให้มีกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์การศึกษา มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กฎหมาย งบประมาณและการเงิน การบริหารงานบุคคล การปกครองส่วนท้องถิ่น การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ ศาสตร์ละ 1 คน รวม 11 คน

แต่อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ที่บังคับใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นระยะเวลาอันยาวนานมาแล้ว การที่มีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ก็ยังคงมีความจำเป็น แต่สถานการณ์บ้านเมืองได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนท้องถิ่นได้ขยายตัวขึ้น องค์ประกอบในการดำเนินชีวิตของสังคมได้ถูกกำหนดขึ้นโดยอาศัยปัจจัยหลายประการ สังคมได้รับรู้ข่าวสารบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ประกอบกับเทคโนโลยีเข้าถึงแหล่งชุมชนอย่างรวดเร็ว ทำให้มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นถึงจุดที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงเป้าหมาย แนวนโยบายในการพัฒนาให้เท่าทันกับสถานการณ์แวดล้อมในปัจจุบัน อีกทั้งมหาวิทยาลัยจะต้องปรับตัวเพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาแห่งอื่นในเขตพื้นที่ใกล้เคียงที่พยายามสร้างหลักสูตรใหม่ให้ตรงตามความต้องการของนักศึกษา เพื่อหวังดึงดูดให้นักศึกษาได้เข้ามาเรียนในสถาบันศึกษาของตนเองเพิ่มขึ้นด้วย

ด้วยเหตุนี้ เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่ากรรมการสภามหาวิทยาลัยกลุ่มนี้เป็นเพียงกลุ่มเฉพาะที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์เท่านั้น ยังขาดความหลากหลายในบริบทของมหาวิทยาลัยท้องถิ่นที่ท้าทายต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงต้องอาศัยองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิอีกหลากหลายด้าน โดยกำหนดศาสตร์ในท้องถิ่นให้มีจำนวนหลากหลายขึ้น เพื่อเสริมความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดในการเติมเต็มความบริบูรณ์ให้แก่มหาวิทยาลัย ได้แก่ กลุ่มตัวแทนอาชีพ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็ควรถูกกำหนดให้เข้ามามีบทบาทในฐานะกรรมการสภามหาวิทยาลัยได้อีกกลุ่มหนึ่งเช่นกัน

อีกทั้งเป็นการตอบคำถามอยู่ในตัวได้ว่า องค์ประกอบของสภามหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลายจะส่งผลดีให้แก่มหาวิทยาลัยในส่วนที่ว่าจะได้รับความไว้วางใจจากสังคม เนื่องจากสามารถทำให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยเป็นของทุกคน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นที่ดีในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยเยลในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิมาจากหลากหลายสาขาอาชีพและมีจำนวนมากกว่ากรรมการสภามหาวิทยาลัยภายในมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศฝรั่งเศสก็ได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นกว่าเดิม

5.2 ปัญหาการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัย

ปัญหาการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยที่ผู้ศึกษาขอพิจารณาในบทความนี้ ได้แก่ ปัญหาการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัย ปัญหาการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการ

สภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ตามมาตรา 16 วรรคสี่ กำหนดให้ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาของบุคคลเหล่านี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัย

ดังนั้น การได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง จึงมีการออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยขึ้นเองโดยเฉพาะและอิสระ ขาดการควบคุมกำกับ หากกรรมการสภามหาวิทยาลัยบุคคลใดหรือกลุ่มใดมีความประสงค์ต่อการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้องก็จะรวบรวมเสียงข้างมาก เพื่อออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยให้สมประโยชน์ในการได้สืบทอดอำนาจกันต่อไป

5.2.1 ปัญหาการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัย

การได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัยจะถูกกำหนดขึ้นโดยสาระสำคัญตามข้อบังคับมหาวิทยาลัย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วยกรรมการสภามหาวิทยาลัยเป็นกรรมการ จากการที่ได้ศึกษาการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่งทั่วประเทศ ปรากฏว่า คณะกรรมการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัยมาจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยทั้งหมด มีจำนวน 29 แห่ง คณะกรรมการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยมีจำนวน 7 แห่ง คณะกรรมการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัยส่วนน้อยเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย แต่กรรมการส่วนใหญ่มีที่มาจากบุคลากรที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 1 แห่ง และคณะกรรมการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัยที่มีได้มาจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยมิได้เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย แต่ทั้งหมดมาจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยฝ่ายคณาจารย์ประจำและฝ่ายบุคลากรในสังกัดมหาวิทยาลัยมีเพียง 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นกรณีที่น่าศึกษาถึงการพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ศึกษาตั้งข้อสังเกตในกรณีนี้ที่คณะกรรมการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัยเป็นบุคคลที่มาจากกรรมการสภามหาวิทยาลัย อาจเป็นการขัดต่อหลักความเป็นกลาง เนื่องจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยต้องทำหน้าที่ 2 ประการ ได้แก่ 1. ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสรรหานายกสภามหาวิทยาลัย เพื่อสรรหาคณะบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยแล้วส่งรายชื่อที่ผ่านการคัดเลือกต่อสภามหาวิทยาลัย และ 2. ทำหน้าที่กรรมการสภามหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาเลือกบุคคลผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัย

การทำหน้าที่เหล่านี้เกิดจากการออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยโดยกรรมการสภามหาวิทยาลัยที่สามารถทำได้โดยอิสระ และโดยอำเอใจ จึงอาจเป็นช่องทางให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยด้วยกันเองเข้ามาแสวงหาอำนาจและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันสืบต่อไปอย่างยาวนาน

5.2.2 ปัญหาการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร

ปัญหาประเด็นนี้ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 วรรคสี่ ได้กำหนดให้มีกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารมี จำนวน 4 คน โดยคัดเลือกจากกลุ่มรองอธิการบดี กลุ่มคณบดี กลุ่มผู้อำนวยการ หรือกลุ่มหัวหน้าส่วนราชการ ซึ่งวิธีการคัดเลือกนั้นอาจจะจัดให้มีการประชุมผู้บริหารกลุ่มนี้ขึ้น แล้วดำเนินการพิจารณาคัดเลือกกันเอง ซึ่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยในลักษณะนี้อาจจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันก็เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยแต่ละมหาวิทยาลัยกำหนดเอาไว้

แต่รวมความว่าท้ายที่สุดไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารที่อยู่ในกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ต่างก็เป็นผู้ได้บังคับบัญชาของอธิการบดีทั้งสิ้น

อนึ่ง การพิจารณาคัดเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารนี้ ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาคมภายในมหาวิทยาลัยที่คณาจารย์หรือบุคลากรควรมีโอกาสคัดเลือกผู้บริหารที่ตนเห็นว่ามีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเข้าไปทำหน้าที่ในสภามหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ในการสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหารที่ทำหน้าที่กรรมการสภามหาวิทยาลัยกับคณาจารย์หรือบุคลากรในมหาวิทยาลัย เกิดการร่วมมือระหว่างกันเป็นอย่างดี อีกทั้งได้ตอบสนองนโยบายในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

5.2.3 ปัญหาการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ

การกำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการได้มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 วรรคสี่ ได้กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยต้องออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่งทั่วประเทศจะต้องปฏิบัติตาม และข้อบังคับมหาวิทยาลัยในเรื่องดังกล่าวต้องมีลักษณะเป็นไปในแนวทางเดียวกันตามมาตรา 16 (5) ดังนั้นเมื่อกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิหมดวาระลง กรรมการสภามหาวิทยาลัย ดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1) นายกสภามหาวิทยาลัย 1 คน 2) กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่งจำนวน 3 คน 3) กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยจำนวน 4 คน และ 4) กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยจำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 คนเท่านั้นที่ผู้มีสิทธิเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ที่ได้กำหนดไว้

ส่วนวิธีการเลือกจะเป็นไปตามแนวทางของข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่ง โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้สรรหาและเสนอรายชื่อบุคคลผู้ผ่านการคัดเลือกคุณสมบัติในแต่ละศาสตร์เข้าสู่การพิจารณาของสภามหาวิทยาลัย ทั้งนี้จะมีผู้ผ่านการคัดเลือกจำนวนเท่าใดก็ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนด เมื่อคณะกรรมการสรรหาชุดดังกล่าวได้เสนอรายชื่อผู้สมควรดำรงตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิต่อสภามหาวิทยาลัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยจำนวน 12 คน ตามที่ได้กล่าวเอาไว้แล้วข้างต้น ทำหน้าที่พิจารณาเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการลงมติเป็นเสียงข้างมากเลือกเรียงตามลำดับบุคคลในแต่ละศาสตร์จำนวน 11 ศาสตร์ จนได้กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิครบถ้วนจำนวน 11 คน

ด้วยแนวทางดังกล่าวที่ถูกกำหนดโดยการออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 วรรคสี่ และองค์ประกอบที่มาของกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิที่ถูกกำหนดตามมาตรา 16 (5) เมื่อพิจารณาตามดังกล่าวตามพระราชบัญญัติฉบับนี้พบว่า ปัญหาเกิดจากกฎหมายกำหนดให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยทำหน้าที่เลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยด้วยตนเอง โดยฝ่ายของผู้เลือก ได้แก่ นายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยโดยตำแหน่ง กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัย และกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายคณาจารย์ประจำ

ของมหาวิทยาลัย รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ทำหน้าที่เลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิที่หมดวาระลงพร้อมกัน จำนวน 11 คน

อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงจำนวนเสียงข้างมากในกรรมการสภามหาวิทยาลัย จำนวน 12 คนที่กล่าวมาแล้วนั้น พิจารณาได้จากจำนวนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง คือ จำนวน 7 เสียง ส่วนเสียงข้างน้อยมีจำนวน 5 เสียง ดังนั้น ผู้สมควรดำรงตำแหน่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจะถูกกำหนดโดยกรรมการสภามหาวิทยาลัยที่มีเสียงเกินกึ่งหนึ่ง คือ จำนวน 7 เสียง จึงสรุปได้ว่า กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดจำนวน 11 คน อาจถูกกำหนดจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยเพียง 7 คนเท่านั้น ก็สามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งในสภามหาวิทยาลัยได้แล้ว

ดังนั้น พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 (5) ที่กำหนดให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยเลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยด้วยตนเอง จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่บุคคลบางคนหรือบุคคลบางกลุ่มในฐานะกรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายผู้เลือกร่วมกันสร้างฐานอำนาจด้วยการรวมตัวกันเพียง 7 คน ทำหน้าที่เลือกกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน เพื่อให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยฝ่ายผู้ถูกเลือกเข้ามาเป็นพวกพ้องของตนเองได้มีจำนวนมากที่สุด ทำให้ในอนาคตเมื่อตำแหน่งที่สำคัญ ๆ เป็นต้นว่า ตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัย และตำแหน่งอธิการบดี หมดวาระลง สภามหาวิทยาลัยโดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวก็ร่วมกันออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยเพื่อกำหนดให้กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิทำหน้าที่ร่วมกันเป็นฝ่ายเลือกนายกสภามหาวิทยาลัย หรืออธิการบดี เข้ามาดำรงตำแหน่งได้อีกต่อไป เป็นวัฏจักรแห่งสถาบันอุดมศึกษาที่สืบทอดกันมานับตั้งแต่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 บังคับใช้จนถึงปัจจุบัน

6. สรุปและเสนอแนะ

การกระจายอำนาจของรัฐส่งผลให้สภามหาวิทยาลัยทำหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ก่อให้เกิดปัญหาองค์ประกอบและการได้มาของนายกสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร และกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งปัญหาการได้มาของสภามหาวิทยาลัยในการออกเป็นข้อบังคับให้แต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ออกข้อบังคับได้อย่างอิสระไม่มีการควบคุม เป็นการสร้างฐานอำนาจที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งแก่มหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบัน จึงเห็นควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ให้เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 (3) จากที่กำหนดองค์ประกอบของกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหาร จำนวนถึง 4 คน ควรกำหนดให้มีกรรมการสภามหาวิทยาลัยตัวแทนฝ่ายบริหารเพียง 2 คน เพื่อป้องกันมิให้เกิดเป็นการรวมฐานอำนาจของอธิการบดี

2. ควรแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 (5) ด้วยการกำหนดให้มีจำนวนกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น โดยมีที่มาจากผู้ประกอบอาชีพหลักในท้องถิ่น 5 สาขาอาชีพ ๆ ละ 1 คน จำนวน 5 คน และตัวแทนฝ่ายผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน 1 คน ผู้นำศาสนา 1 คน และนักการเมืองท้องถิ่น 1 คน รวม 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 8 คน เมื่อประกอบกับกรรมการ

ที่มีอยู่เดิมจำนวน 11 คน ทำให้มีกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งสิ้น 19 คน เกิดเป็นส่วนร่วมจากบุคคลในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเยลแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาและมหาวิทยาลัยในประเทศฝรั่งเศส

3. ควรแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 16 วรรคสี่ เป็นสาระสำคัญว่า คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาซึ่งกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามมาตรฐานกลาง โดยมีกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเป็นผู้กำหนดขึ้นมาใหม่ เพื่อให้บังคับใช้อย่างเท่าเทียมกันทุกมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- งานบริหารพัสดุและยานพาหนะ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. (2566). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2566 จาก <http://supplies.mcro.ac.th/index.php/history/>, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. (2546). *30 ปี ทบวงมหาวิทยาลัยสู่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประวัติทบวงมหาวิทยาลัย*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566 จาก <https://memorandum.pn.psu.ac.th/looknote.php?&Did=01001>
- วัฒนา ล่วงลือ. (2538). *การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ประสิทธิผลของสภามหาวิทยาลัยไทย* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ.
- ศุภฤกษ์ ทับเสน. (2561). *ปัญหาอำนาจหน้าที่ของอธิการบดีตามหลักการบริหารมหาวิทยาลัยสมัยใหม่* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2557). *ประวัติหน่วยงานด้านอุดมศึกษา*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 พฤษภาคม 2566 จาก https://www.ops.go.th/th/content_page/item/1707-history-mua
- MGR ONLINE. (2556) “*พงศ์เทพ*” *จีฬามหา’ลัยมีความโปร่งใสสรรหาอธิการบดี*. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2566 จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9560000033605>

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ The Development of Public Assembly Law

อัษฎางค์ เชี่ยวธาตา¹, ภูมิ โชคเหมาะ², และเอกพงษ์ สารน้อย³
Atsadang Chiewthada¹, Poom Chokmoh², and Egkpong Sarnnoi³

Received: December 10, 2023

Revised: February 20, 2024

Accepted: April 3, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ศึกษาและวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) แนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ (2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะของกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทย (3) วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ (4) แนวทางการพัฒนาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า จากการใช้ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ นั้น พบว่าแม้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับ แต่ปัญหาเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะด้านอำนาจรัฐของกลุ่มมวลชนต่าง ๆ กลับมีได้ลดลง และมีเพิ่มมากขึ้นตลอดมาซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน รวมถึงความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ซึ่งเกิดจากการกระทำของผู้จัดการชุมนุม ผู้เข้าร่วมชุมนุม และอีกส่วนหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งยังไม่เข้าใจหลักเรื่องการชุมนุมสาธารณะ รวมถึงการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อจะแก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องการชุมนุมสาธารณะที่ไม่สงบและบางครั้งเกิดความรุนแรงเป็นปัญหาเรื้อรัง ยากแก่การแก้ไข อันทำให้กระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงได้เสนอการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ (ฉบับที่..) พ.ศ. ซึ่งประกอบด้วย (1) ให้ยกเลิกข้อความของมาตรา 21 มาตรา 22 และมาตรา 25 และให้ใช้ความที่ตามร่างพระราชบัญญัตินี้แทน (2) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 4/1 ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ และ (3) ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 34/1-34/5 ตามร่างพระราชบัญญัตินี้

คำสำคัญ : การพัฒนากฎหมาย, การชุมนุมสาธารณะ

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Student of Bachelor of Laws, Student, Faculty of Law, Sripatum University, Email : atsadang.chi@spumail.net

² อาจารย์หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Lecturer of Bachelor of Laws, Lecturer, Faculty of Law, Sripatum University, Email : poom.ch@spu.ac.th

³ อาจารย์หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, Lecturer of Bachelor of Laws, Lecturer, Faculty of Law, Sripatum University, Email : egkpong.sa@spu.ac.th

Abstract

The research on the development of public assembly law aims to study (1) investigate concepts, theories, and principles related to the development of public assembly law; (2) explore the legal measures of Thai law, international law, and foreign law on public assembly; (3) analyze the problems of the development of public assembly law; and (4) propose approaches to amendments on public assembly law. This research applied a qualitative research methodology consisting of documentary research, in-depth interview, and focus group discussion.

The findings revealed that according to the use of theories, principles, and concepts in analyzing public assembly, although the Public Assembly Act B.E. 2558 becomes effective, it does not decrease the problems of public assembly against state power among the mass of people. Instead, the problems have been increased over time, which get people into trouble, including damages to life, body, and property, resulting from the act of the assembly promoter and assembly participants. Moreover, the problems partially come from the officers in charge of maintaining order of the country, the law-enforcing persons failing to understand the principles of public assembly as well as breach of duty to solve the problems efficiently and effectively. This leads to disturbance of public assembly and sometimes causes violence and chronic problems which are difficult to solve, having impacts on overall nation's economic system.

Therefore, the researcher would like to propose the development of public assembly law, that is, the draft act for public assembly (No. ...) B.E. ... consisting of (1) revoking the statements in Sections 21, 22 and 25, and using the statements as specified in this draft act, (2) adding the following statements as Chapter 4/1 as specified in this draft act, and (3) adding the following statements as Chapter 34/1-35/1 as specified in this draft act.

Keywords : development of law, public assembly

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึงปี พ.ศ. 2516 ประเทศไทยอยู่ในสภาพการปกครองแบบเผด็จการสลับกับประชาธิปไตย โดยส่วนใหญ่อยู่ในระบอบเผด็จการทหาร เนื่องจากการปฏิวัติรัฐประหารบ่อยครั้งมาก ส่วนระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็อยู่ในระบบกึ่งประชาธิปไตย ผลจากการที่เป็นระบบเผด็จการ ทำให้การเรียกร้องชุมนุมสาธารณะมีไม่มาก หากมีผู้ก่อการชุมนุมมักจะถูกจับกุมดำเนินคดีในข้อหาก่อความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมืองและอื่น ๆ อีกมาก ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่กล้าออกมาใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกมากนัก กฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมในที่สาธารณะ จึงไม่มีความจำเป็นเท่าใดนัก (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2562 : 123-124)

ต่อมาเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (ชลัท ประเทืองรัตนา, 2559 : 129) ในขณะนั้นมีการปกครองในระบอบเผด็จการ แต่แฝงอยู่ในระบอบประชาธิปไตย และผู้ปกครองในสมัยนั้นถูกขนานนามว่าสามทหารราช โดยมีจอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพล ประภาส จารุเสถียร และพันเอก อดุลย์ กิตติขจร เป็น

ตัวละครที่สำคัญในปกครองแบบเผด็จการใช้อำนาจตามอำเภอใจ เป็นเหตุให้นักศึกษาและประชาชนออกมาชุมนุมสาธารณะจำนวนมากมาย จนในที่สุดสามทศวรรษดังกล่าวก็ถูกขับไล่ออกจากอำนาจในการปกครองประเทศ และนับแต่นั้นเป็นต้นมา เป็นเหตุให้ประชาชนเริ่มรู้สึกถึงการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง และออกมาชุมนุมสาธารณะอย่างต่อเนื่องเกือบทุกวัน มีการเรียกร้องประเด็นต่างๆ ที่มีประโยชน์เฉพาะตน หรือพรรคพวกของตน สร้างความเบื่อหน่ายให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก จนในที่สุดเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 คณะรัฐประหารก็ได้ยึดอำนาจและทำการกวาดล้างจับกุมดำเนินคดีกับผู้ซึ่งใช้สิทธิเสรีภาพอย่างพร่ำเพรื่อ การจับกุมครั้งนี้ได้มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งและประชาชนจำนวนหนึ่งได้หลบหนีเข้าไปอยู่ในป่า เพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งขณะนั้นประเทศไทยตกอยู่ในวงล้อมรอบประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์จีนและคอมมิวนิสต์รัสเซีย ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถจะดำเนินการใด ๆ ได้ เพราะคอมมิวนิสต์ประสงคิให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนการปกครองแบบคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกับมหาอำนาจจีนและรัสเซีย การแสดงออกซึ่งสิทธิและเสรีภาพการชุมนุมจึงไม่มีอยู่จริงในขณะนั้น (นพพร โพธิ์รังสิยากร, 2563 : 139-141)

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2523 รัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ออกคำสั่งที่ 66/2523 ให้ผู้หลงผิดอยู่กับคอมมิวนิสต์ได้ออกมาร่วมพัฒนาชาติไทย ซึ่งมีนักศึกษา ประชาชน ผู้หลงผิดส่วนใหญ่ได้ทยอยออกมาร่วมพัฒนาชาติไทย ในขณะนั้นบ้านเมืองไม่มีความวุ่นวาย การชุมนุมสาธารณะทางการเมืองมีน้อยมาก คงมีเฉพาะเกษตรกรผู้เดือดร้อนจากการทำมาหากินจำนวนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงไม่ค่อยมีปัญหาว่าด้วยเรื่องการชุมนุมสาธารณะเท่าใดนัก (ประชาไท, 2560 : ออนไลน์)

หลังจากนั้นประเทศไทยก็เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก เปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมมุ่งไปสู่ประเทศกึ่งอุตสาหกรรม มีความเจริญต่อเนื่องหลายปี แต่เมื่อใกล้ช่วงปี พ.ศ. 2534 นักการเมืองได้สร้างปัญหาอย่างมาก จนกระทั่งปี พ.ศ. 2535 จึงได้เกิดมีรัฐประหารเกิดขึ้น ประเทศไทยกลับสู่การปกครองแบบกึ่งเผด็จการอีก หมุนเวียน จนกระทั่งปี พ.ศ. 2544 ที่มีการเลือกตั้ง โดยมีพรรคการเมืองของนายทักษิณ ชินวัตร เข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมีการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยที่มีการปกครองแบบเชิงธุรกิจ มีผู้ว่า CEO และใช้ระบบประชานิยม และนายทักษิณ ชินวัตร ได้ชนะการเลือกตั้งอีกครั้ง แต่ได้ถูกกล่าวหาว่ามีการปกครองครั้งนี้มีการดำเนินธุรกิจทางการเมืองในทางที่ไม่สุจริตเป็นจำนวนมาก ส่งเสริมเฉพาะพวกพ้อง เป็นเหตุให้มีการชุมนุมสาธารณะออกมาประท้วงรัฐบาลให้ออกไป ดำเนินการโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล กับพวก ได้ใช้วิธีสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมสาธารณะอย่างสุดโต่ง จนควบคุมได้ยากลำบาก และในที่สุดบ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย คณะรัฐประหารนำโดย พลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน จึงได้ทำการรัฐประหารอีกครั้ง และนายทักษิณ ชินวัตร ได้หลบหนีออกนอกประเทศ และเมื่อจัดการเลือกตั้งอีกครั้ง พรรคของนายทักษิณ ชินวัตร ได้กลับมาปกครองบ้านเมืองอีกครั้ง เพราะเหตุประชาชนยังเสียดัดกับระบบประชานิยมที่นายทักษิณ ชินวัตร ได้สร้างไว้ การปกครองได้สร้างความไม่ถูกต้องตามกฎหมายหลายอย่าง มีความพยายามออกกฎหมายด้วยวิธีแปลกประหลาด ประชุมทั้งกลางวันและกลางคืน เพียงเพื่อออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้แก่นายทักษิณ ชินวัตร ที่ถูกดำเนินคดีฐานทุจริตหลายข้อหา เพื่อให้ นายทักษิณ ชินวัตร ได้กลับมาประเทศไทย มาปกครองประเทศไทยอีกครั้ง ซึ่งก่อให้เกิดการชุมนุมสาธารณะคัดค้านทั้งฝ่ายที่เข้าข้างนายทักษิณ ชินวัตร (เสื้อแดง) และฝ่ายที่ต่อต้านนายทักษิณ ชินวัตร (เสื้อเหลือง) จนเป็นเหตุนองเลือด มีผู้คนบาดเจ็บล้มตาย โดยต่างฝ่ายต่างอ้างว่าการชุมนุมสาธารณะของทั้งสองฝ่ายได้ให้สิทธิเสรีภาพตามกฎหมายรัฐธรรมนูญในการแสดงออกทางการเมืองอย่างถูกต้อง บ้านเมืองเข้าสู่ความไม่สงบ

วุ่นวาย ประชาชนต้องตกอยู่ในภาวะอภิวุ่นวาย ประเทศชาติเสียหาย (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2562 : 123-124) จนเมื่อปี พ.ศ. 2557 คณะรัฐประหาร นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองและยกเลิกรัฐธรรมนูญ และต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2558 หลังรัฐประหารหนึ่งปี ได้มีการออกกฎหมายเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นการออกกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะเป็นฉบับรวมครั้งแรก นับแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา และฉบับนี้ยังได้มีการใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน (ชลัท ประเทืองรัตน, 2559 : 129) ดังนั้น จากสภาพการณ์ด้านการเมืองที่ผ่านมา จึงกล่าวได้ว่า การชุมนุมสาธารณะที่ไม่สงบสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยมิชอบนั้นคือ สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดรัฐประหารขึ้นนั่นเอง (ทินกฤต นุตวงษ์, 2557 : 189)

การชุมนุมสาธารณะนั้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รองรับเสรีภาพในการชุมนุมไว้ โดยกำหนดไว้ในหมวด 3 มาตรา 25 บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” จากบทบัญญัติดังกล่าวเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของไทยได้รับรองสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมมาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งทั้งหมดเป็นเพียงการกำหนดหลักการโดยยังไม่มีกำหนดรายละเอียดวิธีการขั้นตอนที่เกี่ยวกับการชุมนุม โดยในรัฐธรรมนูญได้วางหลักการว่า ประชาชนมีเสรีภาพในการชุมนุมภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องเป็นการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ หากเป็นการชุมนุมในลักษณะที่ไม่สงบหรือมีอาวุธ ก็ย่อมไม่เข้าเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

แม้ว่าประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การใช้สิทธิชุมนุมสาธารณะให้ชัดเจนและโดยสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ประเทศไทยเป็นภาคี ทั้งนี้ เพื่อให้การชุมนุมสาธารณะเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีตลอดจนสุขอนามัยของประชาชนหรือความสะอาดของประชาชนซึ่งจะใช้ที่สาธารณะ และไม่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น

นับแต่พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มีผลใช้บังคับ พบว่ายังมีมาตรา 4 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 25 และมาตรา 34 ยังมีข้อจำกัด และพบปัญหาเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะด้านอำนาจรัฐของกลุ่มมวลชนต่าง ๆ มิได้ลดลง แต่กลับมีเพิ่มมากขึ้น ได้มีการยุยงปลุกปั่นให้เด็กและเยาวชนซึ่งมีอายุน้อยเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะ โดยเล็งเห็นว่าการใช้อุบายหลอกให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วม หากมีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนแล้ว กฎหมายจะไม่ลงโทษเด็กและเยาวชนเหล่านั้น หรือลงโทษน้อยกว่าสร้างความอึดหิมให้เด็กและเยาวชนร่วมกระทำผิดต่อกฎหมายมากขึ้น เช่น กลุ่มทะลุฟ้า และกลุ่มทะลุแก๊ส เป็นต้น ก่อให้เกิดความเดือดร้อน วุ่นวายของเด็กและเยาวชนเหล่านั้น ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน รวมถึงความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน เป็นจำนวนมาก จึงเป็นประเด็นปัญหา นอกจากนี้ยังมีอีกส่วนหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองผู้บังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่เข้าใจหลักเรื่องการชุมนุมสาธารณะ รวมถึงการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เพื่อจะแก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องการชุมนุมสาธารณะเรื้อรัง ยากแก่การแก้ไข อัน

ทำให้กระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม โดยภาพรวมของประเทศ และประชาชนผู้บริโภค จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พบว่ายังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติและบังคับใช้กฎหมายอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาการป้องกัน (ศราวุธ ทองกุล, 2559 : 50) ปัญหาการคุ้มครอง (กรียงไกร รอบรู้ และทัศนวรรณ สิริพรหมเจริญ, 2554 : 87) ปัญหาการควบคุม (ภัคพงศ์ พงษ์เกตุรา, 2559 : 58) ปัญหาการดำเนินคดี ปัญหาการเยียวยา (ถุมน รัตนะรัต, 2558 : 296) และปัญหาเขตอำนาจศาล เห็นได้ว่ามาตรา 21 มาตรา 22 และมาตรา 25 กำหนดให้ศาลแพ่งหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจ มีอำนาจในการพิจารณาเกี่ยวกับคดีการชุมนุมสาธารณะ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การชุมนุมสาธารณะมีความเกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลของเจ้าพนักงาน ทั้งการละเมิดของเจ้าพนักงาน โดยพนักงานได้มีการออกคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง เช่น การอนุญาต การไม่อนุญาตให้การชุมนุมสาธารณะยังคงชุมนุมต่อไป เป็นต้น โดยหลักแล้วศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายหนึ่งกับเอกชนฝ่ายหนึ่ง หรือระหว่างรัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามหลักกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง จำต้องใช้กฎหมายมหาชนมาพิจารณาบังคับใช้ โดยศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงที่ไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น ศาลยุติธรรม (ศาลแพ่ง) เป็นการพิจารณาบังคับใช้ตามกฎหมายของฝ่ายเอกชน ซึ่งใช้หลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างกัน และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติประเภทคดีปกครองไว้ในมาตรา 9 และมาตรา 72 นอกจากนั้นคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลได้ยืนยันและรับรองหลักการเรื่องเขตอำนาจศาลตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไว้ (ญาณวัฒน์ พลอยเทศ, 2559 : 130)

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ยังไม่ครอบคลุมในทุกด้าน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาและวิจัยเพื่อหาคำตอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติให้ลดน้อยลง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐกับการใช้สิทธิเสรีภาพของการแสดงออกด้วยการชุมนุมสาธารณะ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งประสงค์ที่จะทำการศึกษาและวิจัยเรื่อง “การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ” ให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นครอบคลุมหลายมิติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะของกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้พิพากษา และอัยการ (จำนวน 3 คน) 2) ทนายความ (จำนวน 2 คน) 3) องค์การอิสระด้านสิทธิมนุษยชน (จำนวน 2 คน) (1) แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล (จำนวน 1 คน) (2) อดีตประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (จำนวน 1 คน) 4) ผู้ร่วมชุมนุม (จำนวน 2 คน) 5) นักวิชาการ (จำนวน 3 คน) (1) ศาลรัฐธรรมนูญ (2) ศาลฎีกา (3) ศาลปกครอง 6) ตำรวจผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง (จำนวน 2 คน) 7) นักการเมือง (จำนวน 1 คน) 8) สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) (จำนวน 1 คน) รวมทั้งสิ้น 16 คน ทั้งนี้ โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ระบุไว้นั้น เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วยประเด็นสัมภาษณ์หลักดังนี้

- (1) ปัญหาและอุปสรรคการชุมนุมสาธารณะ
- (2) มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ
- (3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ

ทั้งนี้ ในส่วนการทดสอบคุณภาพของข้อมูล คือ เมื่อได้ข้อมูลที่สัมภาษณ์จากคนแรก ก็จะนำประเด็นของคนแรกไปสอบถามคนที่ 2 และคนที่ 3 ตามลำดับ ซึ่งหากได้ข้อมูลไม่ครบก็จะสัมภาษณ์อีกรอบ โดยสัมภาษณ์ลักษณะเช่นนี้ที่ละกลุ่ม

ในส่วนของการทดสอบคุณภาพของข้อมูลเป็นกลุ่ม เพื่อตรวจสอบข้อมูลอีกกลุ่มหนึ่งก็จะนำประเด็นที่ตอบแล้วไปถามอีกกลุ่มหนึ่ง ตามลำดับ ซึ่งหากได้ข้อมูลไม่ครบก็จะสัมภาษณ์อีกรอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) อาทิ รายงานวิจัย ตำรา เอกสารรายงานการวิจัยการประชุมและสัมมนา วิทยานิพนธ์และบทความ เกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทั้งนี้ โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมสาธารณะ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมจากข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้นได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ทางนิติศาสตร์ การวิเคราะห์จึงเป็นการหาคำตอบจากข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์กฎหมายเพื่อสร้างกลไกรองรับการชุมนุมสาธารณะ และจัดทำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมการชุมนุมสาธารณะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

1. ประชาชนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากการชุมนุมต่อสาธารณะมากขึ้น กฎหมายมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ประชาชนผู้สุจริตจะได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้องจากทุกฝ่ายได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรมครบถ้วน
2. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หากได้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องเหมาะสมโดยชอบย่อมได้รับความคุ้มครองจากการปฏิบัติหน้าที่ จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในด้านควบคุม ป้องกันและดำเนินคดีขององค์กรที่เป็นกลางมีความชัดเจน มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ด้านการบริหารจัดการ ทำให้มีระบบการจัดการที่ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการโดยถูกต้องตามกฎหมาย มีความเป็นธรรมมากขึ้น เพราะไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์การชุมนุม ส่วนด้านความสงบสุขจะทำให้การควบคุมสถานการณ์ได้ง่ายขึ้น มีขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีคณะกรรมการผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพในการจัดการจะทำให้การแก้ไขปัญหารวดเร็วและเป็นธรรม
4. ด้านอรรถคดี ทำให้เกิดความเป็นธรรม ชัดเจน และไม่เลือกปฏิบัติ โดยการมีเจ้าภาพในการดำเนินคดีและติดตามการดำเนินคดีให้ครบถ้วน นักการเมืองและพรรคการเมืองที่กระทำผิดเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะต้องถูกดำเนินคดีอย่างเสมอภาคกันและมีศาลที่มีเขตอำนาจหน้าที่โดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี
5. แนวทางแก้ไขปัญหาให้เป็นรูปธรรมโดยมีการบูรณาการแนวทางให้เป็นเชิงระบบ ชัดเจน และเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยซึ่งใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผลการวิจัยปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1. ปัญหาด้านการป้องกัน การวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พบว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับการป้องกันไว้ในมาตรา 6 ว่าการชุมนุมสาธารณะต้องเป็นไปโดยสงบและปราศจากอาวุธ แต่พบว่ามีปัญหาคำจำกัดความว่าอาวุธมีขอบเขตขนาดไหนที่ผู้ชุมนุมสาธารณะนำติดตัวหรือซุกซ่อนไว้ในยานพาหนะที่ขับเคลื่อนไปด้วย นอกจากนั้นมาตรา 16 นี้ ยังเป็นปัญหาคือ (1) ผู้ชุมนุมนำยานพาหนะทุกประเภทเข้าร่วมการชุมนุม (2) ผู้เข้าชุมนุมหรือผู้ซึ่งใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท (3) รับเงินหรือรับผลประโยชน์ใด ๆ จากบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นคนต่างประเทศให้มาจัดตั้งหรือเข้าร่วมการชุมนุมสาธารณะหรือรับจ้างมาชุมนุมสาธารณะ
2. ปัญหาด้านการคุ้มครอง การวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 15 และมาตรา 16 ได้กำหนดหลักเกณฑ์รองรับการจัดการชุมนุมและหน้าที่ของผู้ชุมนุมไว้ อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยการชุมนุมสาธารณะมักเกิดความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการรวมตัวของผู้ชุมนุมซึ่งมีลักษณะการชุมนุมโดยไม่สงบ เช่น การปิดถนน ปิดการจราจรปิดสถานที่ราชการ ปิดสนามบิน เป็นต้น ซึ่งทำให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับความเดือดร้อน ส่งผลให้รัฐบาลจะต้องสั่งการให้เจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจเข้ามาควบคุมสถานการณ์ และอาจมีการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือระหว่างผู้ชุมนุม

กับประชาชนอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งไม่เห็นด้วยกับการชุมนุม มีการทำร้ายร่างกายกันโดยใช้ท่อนด้ามไม้ปลายเสาดงขนาดใหญ่ ก้อนอิฐปูพื้นทางเท้า และ ขวดแก้ว เป็นต้น

3. ปัญหาการควบคุม ผลการวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พบว่า มาตรา 19 และมาตรา 20 กำหนดให้จัดการชุมนุม แต่ยังมีกรวยหรือใช้ความรุนแรง ทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่เป็นไปตามหลักการสันติสงบ ปราศจากอาวุธและนำไปสู่การถูกดำเนินคดีได้ต่อไป ซึ่งความสงบนั้นไม่ได้หมายความว่าแค่การเดินไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ยังหมายความว่ารวมถึงไม่มีการกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง ดังจะเห็นได้จากตลอดทั้งปี พ.ศ. 2564 รัฐบาลจึงประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นกฎหมายหลัก ตามมาด้วยข้อกำหนดที่สั่งห้ามการรวมตัว การทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาหลายครั้ง

4. ปัญหาด้านการดำเนินคดี ผลการวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พบว่ามาตรา 24 ได้กำหนดเกี่ยวกับการควบคุมผู้ชุมนุม แต่ยังมีกรวยหรือการใช้ความรุนแรงด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งการกระทำของภาครัฐนั้น ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองภายในประเทศเท่านั้น แต่ขยายวงกว้างสัมพันธ์กับต่างประเทศด้วย นอกจากนี้ต่างประเทศอาจเข้ามาแทรกแซงด้านเศรษฐกิจได้ เพราะข้ออ้างในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน

5. ปัญหาด้านการเยียวยา ผลการวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติทางชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ผลการวิจัยพบว่ายังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาผู้ซึ่งได้รับผลจากการชุมนุมสาธารณะแต่อย่างไร ยังไม่มีกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังจึงยังไม่มีคณะกรรมการกำกับดูแลเยียวยาที่จะมาดำเนินการให้แก่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบแต่อย่างไร หากผู้ใดได้รับผลกระทบต้องเดือดร้อนเสียหาย จำเป็นต้องพึ่งพาตนเอง ในการจัดตั้งทนายความไปดำเนินการฟ้องร้องผู้ก่อเหตุหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ฐานความผิดละเมิดต่อศาลแพ่งหรือศาลจังหวัดเอาเอง และต้องพิสูจน์ถึงตัวผู้ก่อเหตุ

6 คณะกรรมการกำกับดูแล เยียวยา เกี่ยวกับชุมนุมสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่าเนื่องมาจากข้อเท็จจริง ทางชุมนุมสาธารณะในประเทศไทยเมื่อได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การดำเนินการด้าน การเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ ซึ่งพบว่ายังขาดเจ้าภาพดำเนินการจัดการดูแล รับเรื่องราวร้องทุกข์ ความเดือดร้อนตรวจสอบและจัดการเยียวยาซึ่งต้องพร้อมทั้งมีกองทุนสนับสนุนการเยียวยา

7. ปัญหาด้านเขตอำนาจศาล ผลการศึกษาพบว่าจากการศึกษาพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 มาตรา 22 และมาตรา 25 วิเคราะห์ได้ว่า พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 กำหนดให้ศาลแพ่งหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจ เป็นผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณา มีคำสั่งคำพิพากษาเกี่ยวกับคดีการชุมนุมสาธารณะ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายถือว่าเป็นคำสั่งทางปกครอง โดยหลักการแล้วศาลปกครองเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับฝ่ายเอกชน หรือระหว่างรัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยตนเอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง โดยศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงที่ไม่ได้อยู่ในเขตอำนาจของศาลอื่น และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติประเภทคดีปกครองไว้ในมาตรา 9

นอกจากนั้นคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลได้ยืนยันและรับรองหลักการเรื่องเขตอำนาจศาลตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไว้

สรุปผล

จากผลการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ สรุปได้ว่า

1. ปัญหาด้านการป้องกัน สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 6 ยังขาดคำจำกัดความว่าอาวุธมีขอบเขตขนาดไหนที่ผู้ชุมนุมสาธารณะนำติดตัวหรือซุกซ่อนไว้ในยานพาหนะที่ขับเคลื่อนไปด้วย นอกจากนี้มาตรา 16 นี้ ยังขาดหลักเกณฑ์ผู้ชุมนุมนำยานพาหนะทุกประเภทเข้าร่วมการชุมนุม การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท รวมถึงรับเงินหรือรับผลประโยชน์ใด

2. ปัญหาด้านการคุ้มครอง สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 15 และมาตรา 16 ยังขาดหลักเกณฑ์รองรับการจัดการชุมนุมและหน้าที่ของผู้ชุมนุมที่มีประสิทธิภาพ ที่ทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่มีรุนแรง

3. ปัญหาการควบคุม สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พบว่ามาตรา 19 และมาตรา 20 หลักเกณฑ์การจัดการชุมนุม ที่ปราศจากการยับยั้ง หรือใช้ความรุนแรง ทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่เป็นไปตามหลักการสันติสงบ ปราศจากอาวุธและนำไปสู่การถูกดำเนินคดีได้ต่อไป ซึ่งความสงบนั้นไม่ได้หมายความว่าแค่การเดินทางไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ยังหมายความว่ารวมถึงไม่มีการกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง

4. ปัญหาการดำเนินคดี สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 24 ยังขาดหลักเกณฑ์เรื่องการควบคุมผู้ชุมนุม ซึ่งใช้วิธีการสลายการชุมนุมที่ภาครัฐไม่ได้มีการใช้ความรุนแรงรวมถึงปราศจากการแทรกแซงจากต่างประเทศ

5. ปัญหาการเยียวยา สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติทางชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาผู้ซึ่งได้รับผลจากการชุมนุมสาธารณะ ยังไม่มีกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจังยังไม่มีคณะกรรมการกำกับดูแลเยียวยาที่จะมาดำเนินการให้แก่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบ

6. คณะกรรมการกำกับดูแล เยียวยา เกี่ยวกับชุมนุมสาธารณะ สรุปได้ว่ายังขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเจ้าภาพดำเนินการจัดการดูแล รับเรื่องราวร้องทุกข์ ความเดือดร้อนตรวจสอบและจัดการเยียวยา ซึ่งต้องพร้อมทั้งมีกองทุนสนับสนุนการเยียวยา

7. ปัญหาด้านเขตอำนาจศาล สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 มาตรา 22 และมาตรา 25 ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ศาลปกครองเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับฝ่ายเอกชน หรือระหว่างรัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยตนเอง อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย หรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครอง

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัญหาด้านการป้องกัน ในประเด็นนี้หากพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 6 กำหนดค่าจำกัดความว่าอาวุธมีขอบเขตขนาดไหนที่ผู้ชุมนุมสาธารณะนำติดตัวหรือซุกซ่อนไว้ในยานพาหนะที่ขับเคลื่อนไปด้วย รวมถึงตามมาตรา 16 หากกำหนดหลักเกณฑ์ผู้ชุมนุมนำยานพาหนะทุกประเภทเข้าร่วมการชุมนุม การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท รวมถึงรับเงินหรือรับผลประโยชน์ใด ซึ่งสอดคล้องกับ 1. Public Order Act 1986 ของประเทศอังกฤษ 2. Peaceful Assembly Act 1992 (QLD) ของรัฐควีนส์แลนด์ ในเครือรัฐออสเตรเลีย 3. Law of the People's Republic of China on Assemblies, Processions and Demonstrations ของสาธารณรัฐประชาชนจีน 4. Hong Kong Public Order Ordinance (Chapter 245) ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ 5. Public Order Act 2009 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องค่าจำกัดความ รวมถึงหลักเกณฑ์การนำยานพาหนะ การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการรับผลประโยชน์ไว้ และสอดคล้องกับหลักสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

2. ปัญหาด้านการคุ้มครอง สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 15 และมาตรา 16 ยังขาดหลักเกณฑ์รองรับการจัดการชุมนุมและหน้าที่ของผู้ชุมนุมที่มีประสิทธิภาพ ที่ทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่มีรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับ Public Order Act 1986 ของประเทศอังกฤษ Peaceful Assembly Act 1992 (QLD) ของรัฐควีนส์แลนด์ ในเครือรัฐออสเตรเลีย Law of the People's Republic of China on Assemblies, Processions and Demonstrations ของสาธารณรัฐประชาชนจีน Hong Kong Public Order Ordinance (Chapter 245) ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ Public Order Act 2009 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการจัดการชุมนุมและหน้าที่ของผู้ชุมนุมไว้ และสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นหลักที่คุ้มครองสิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน

3. ปัญหาการควบคุม สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พบว่ามาตรา 19 และมาตรา 20 หลักเกณฑ์การจัดการชุมนุม ที่ปราศจากการยั่วยุ หรือใช้ความรุนแรง ทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่เป็นไปตามหลักการสันติสงบ ปราศจากอาวุธและนำไปสู่การถูกดำเนินคดีได้ต่อไป ซึ่งความสงบนั้นไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่การเดินไปอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ยังหมายความว่ารวมถึงไม่มีการกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง ซึ่งสอดคล้องกับ Public Order Act 1986 ของประเทศอังกฤษ Peaceful Assembly Act 1992 (QLD) ของรัฐควีนส์แลนด์ ในเครือรัฐออสเตรเลีย Law of the People's Republic of China on Assemblies, Processions and Demonstrations ของสาธารณรัฐประชาชนจีน Hong Kong Public Order Ordinance (Chapter 245) ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ Public Order Act 2009 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างได้กำหนดเกี่ยวกับการจัดการชุมนุม ที่ปราศจากการยั่วยุ หรือใช้ความรุนแรง ทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่เป็นไปตามหลักการสันติสงบ ปราศจากอาวุธและนำไปสู่การถูกดำเนินคดีได้ และสอดคล้องกับหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักที่เรียกร้องให้การใช้อำนาจของรัฐจะต้องเป็นไปโดยพอเหมาะพอประมาณเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม

4. ปัญหาด้านการดำเนินคดี สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 24 ยังขาดหลักเกณฑ์เรื่องการควบคุมผู้ชุมนุม ซึ่งใช้วิธีการสลายการชุมนุมที่ภาครัฐไม่ได้การใช้ความรุนแรง รวมถึงปราศจากการแทรกแซงจากต่างประเทศ การจัดการชุมนุม ที่ปราศจากการยั่ว หรือใช้ความรุนแรง ทำให้การชุมนุมสาธารณะไม่เป็นไปตามหลักการสันติสงบ ปราศจากอาวุธและนำไปสู่การถูกดำเนินคดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Public Order Act 1986 ของประเทศอังกฤษ Peaceful Assembly Act 1992 (QLD) ของรัฐควีนส์แลนด์ ในเครือรัฐออสเตรเลีย Law of the People's Republic of China on Assemblies, Processions and Demonstrations ของสาธารณรัฐประชาชนจีน Hong Kong Public Order Ordinance (Chapter 245) ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ Public Order Act 2009 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างได้กำหนดเกี่ยวกับการควบคุมผู้ชุมนุมซึ่งไม่ใช้วิธีการสลายการชุมนุมที่รุนแรง และสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นหลักที่องค์ประกอบสำคัญคือความคาดหมายได้ของการกระทำของรัฐ ความชัดเจนของกฎหมาย ความมั่นคงของกฎหมาย ความเป็นกฎหมายทั่วไปของกฎหมาย ความเป็นอิสระของศาล การเคารพในหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ตลอดจนความสะดวกในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

5. ปัญหาด้านการเยียวยา สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติทางชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาผู้ซึ่งได้รับผลจากการชุมนุมสาธารณะ ยังไม่มีกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจังยังไม่มีคณะกรรมการกำกับดูแลเยียวยาที่จะมาดำเนินการให้แก่ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบ ซึ่งสอดคล้องกับ Public Order Act 1986 ของประเทศอังกฤษ Peaceful Assembly Act 1992 (QLD) ของรัฐควีนส์แลนด์ ในเครือรัฐออสเตรเลีย Law of the People's Republic of China on Assemblies, Processions and Demonstrations ของสาธารณรัฐประชาชนจีน Hong Kong Public Order Ordinance (Chapter 245) ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ Public Order Act 2009 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างได้กำหนดเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาผู้ซึ่งได้รับผลจากการชุมนุมสาธารณะ การจัดตั้งกองทุน รวมถึงคณะกรรมการกำกับดูแลเยียวยา และสอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหลักที่ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการ การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา

6. คณะกรรมการกำกับดูแล เยียวยา เกี่ยวกับชุมนุมสาธารณะ สรุปได้ว่ายังขาดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเจ้าภาพดำเนินการจัดการดูแล รับเรื่องราวร้องทุกข์ ความเดือดร้อนตรวจสอบและจัดการเยียวยา ซึ่งต้องพร้อมทั้งมีกองทุนสนับสนุนการเยียวยา ซึ่งสอดคล้องกับ Public Order Act 1986 ของประเทศอังกฤษ Peaceful Assembly Act 1992 (QLD) ของรัฐควีนส์แลนด์ ในเครือรัฐออสเตรเลีย Law of the People's Republic of China on Assemblies, Processions and Demonstrations ของสาธารณรัฐประชาชนจีน Hong Kong Public Order Ordinance (Chapter 245) ของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ Public Order Act 2009 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างได้กำหนดเกี่ยวกับเจ้าภาพดำเนินการจัดการดูแล รับเรื่องราวร้องทุกข์ ความเดือดร้อนตรวจสอบและจัดการเยียวยา และสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหลักที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบ

7. ปัญหาด้านเขตอำนาจศาล สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มาตรา 21 มาตรา 22 และมาตรา 25 หากมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้ศาลปกครองเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

คดีพิพาทระหว่างรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับฝ่ายเอกชน หรือระหว่างรัฐกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักกฎหมายมหาชน ซึ่งให้การคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้เป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของศาลปกครองโดยตรง และสอดคล้องกับหลักความชอบธรรมด้วยกฎหมาย ซึ่งการกระทำทั้งหลายของฝ่ายปกครองจะต้องชอบด้วยกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะมีความจำเป็น จึงได้จัดทำหัวข้อการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ ซึ่งมีแนวคิดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ผู้บังคับใช้กฎหมายเข้าใจหลักเรื่องการชุมนุมสาธารณะ รวมถึงการปฏิบัติตามหน้าที่ แก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น เพื่อพัฒนากฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะ จึงกำหนดให้มีร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ (ฉบับที่..) พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ (ฉบับที่..) พ.ศ. ประกอบด้วยบทบัญญัติจำนวน 9 มาตรา ซึ่งแต่ละส่วนมีเนื้อหา ดังนี้

1. มาตรา 1 ให้เรียกพระราชบัญญัตินี้ว่า “พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ (ฉบับที่..) พ.ศ.”
2. มาตรา 2 ให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป
3. มาตรา 3 ให้ยกเลิกข้อความของมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และให้ใช้ความที่ตามร่างพระราชบัญญัตินี้แทน
4. มาตรา 4 ให้ยกเลิกข้อความของมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และให้ใช้ความที่ตามร่างพระราชบัญญัตินี้แทน
5. มาตรา 5 ให้ยกเลิกข้อความของมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และให้ใช้ความที่ตามร่างพระราชบัญญัตินี้แทน
6. มาตรา 6 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นหมวด 4/1 แห่งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ตามร่างพระราชบัญญัตินี้
7. มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 34/1-34/5 แห่งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ตามร่างพระราชบัญญัตินี้
8. มาตรา 8 บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งที่มีอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ ให้ใช้ได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้
9. มาตรา 9 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร รอบรู้ และทัศนวรรณ สิริพรหมเจริญ. (2554). ปัญหาการใช้เสรีภาพในการชุมนุมตามรัฐธรรมนูญ. *วารสารจุลนิติ*, 8(1), 84 – 90.
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2562). “ควบคุมหรือคุ้มครอง?” มาตรการรับมือผู้ชุมนุมของตำรวจและการเมืองของความชอบธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลัท ประเทืองรัตนนา. (2559). กฎหมายการชุมนุมสาธารณะ : ดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของผู้ชุมนุมกับเสรีภาพของประชาชน. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 9(1), 125 – 153.
- ญาณวัฒน์ พลอยเทศ. (2559). อำนาจศาลในกฎหมายการชุมนุมสาธารณะของประเทศไทย. *วารสารวิชาการเซาธ์อีสท์บางกอก (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 2(1), 118 – 135.
- ทินกฤต นุตวงษ์. (2557). อดีต ปัจจุบัน อนาคต กฎหมายว่าด้วยการชุมนุมสาธารณะของไทย. *วารสารนิติสังคมศาสตร์*, 7(2), 174 – 228.
- นพพร โปธิรังสิยากร. (2563). *ความขัดแย้ง: คู่มือไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำหรับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ประชาไท. (2560). รู้จัก “คำสั่ง 66/23” การปรองดองและยุติสถานการณ์สู้รบในชนบทที่ถูกพูดถึงอีกครั้ง ยุค คสช.. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2565 จาก <https://prachatai.com/journal/2017/01/69790>
- ภัคพงศ์ พงษ์เกตุรา. (2559). *แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมการชุมนุมสาธารณะ*. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559-2560.
- ศรายุทธ ทองกุล. (2559). *การพัฒนาขีดความสามารถในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ของศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติ*. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559-2560. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นิถมน รัตนะรัต. (2558). *แนวทางและหลักเกณฑ์การเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากกรณีความรุนแรงทางการเมือง*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 5(2). 295 – 304.

การวิเคราะห์นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของตำนานผ่าน “เจี้ยก้อม”

Political Implication of Lanna Through in Jea-Gom Folktale

ทศพร บำบัด¹
Tirayoot Bumbud¹

Received: March 18,2024

Revised: April 30,2024

Accepted: June 4,2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการวิเคราะห์นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของตำนานผ่าน “เจี้ยก้อม” 2) การตอบโต้ของชนชั้นใต้การปกครองผ่าน “เจี้ยก้อม” งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารที่เน้นศึกษาวรรณกรรมล้านนาประเภท “เจี้ยก้อม” ที่มีผู้ศึกษารวบรวมเอาไว้แล้วนำมาอธิบาย

ผลการศึกษาพบว่า 1) นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของเจี้ยก้อมแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ 1.เจี้ยก้อมในยุคจารีตที่มีตัวละคร ได้แก่ เจ้าพระยาเมือง ชาวบ้าน ซึ่งเจี้ยก้อมประเภทนี้จะบอกถึงลักษณะการเมืองการปกครองในยุคจารีตของล้านนา 2. เจี้ยก้อมในยุคปฏิรูปการปกครองที่มีตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของภาครัฐส่วนกลาง ได้แก่ ปลัดอำเภอก นายอำเภอก ตำรวจ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ซึ่งบอกถึงลักษณะการเมืองการปกครองของล้านนาในยุคปฏิรูปการปกครองที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐส่วนกลาง 2) การโต้กลับของชนชั้นผู้ถูกปกครองผ่าน “เจี้ยก้อม” โดยการทำให้ตัวละครอย่างเช่น เจ้าพระยาเมือง ปลัดอำเภอก นายอำเภอก ผู้ใหญ่บ้าน ที่ถือเป็นตัวแทนของผู้ปกครองในแต่ละยุคกลายเป็นตัวตลก เป็นตัวละครที่ถูกล้อเลียน ทำให้ขำหน้า โดยชาวบ้านทั่วไปเป็นการโต้กลับเชิงอำนาจของชนชั้นผู้อยู่ใต้การปกครองโดยใช้พื้นที่ทางวัฒนธรรมและประเด็นเรื่องอุดมการณ์รัฐชาติกับการตอบโต้ความเป็นอื่นในล้านนาใน “เจี้ยก้อม” การรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางได้นำเอา “ภาษา” เป็นตัวแบ่งแยกระหว่างคนล้านนากับคนภาคกลาง ในเจี้ยก้อมมีการเล่าถึงเรื่องราวของคนภาคกลางหรือการใช้ภาษากลางของคนล้านนา ที่เป็นการแสดงนัยยะแฝงถึงการทำให้เป็นคนอื่น อันหมายถึงคนที่ไม่ใช่คนล้านนา ไม่ใช่คำเมือง ซึ่งลักษณะดังกล่าวมาพร้อมกับการปฏิรูปการเมืองการปกครองของล้านนา “เจี้ยก้อม” จึงเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวบ้านในการต่อรองตอบโต้ อำนาจของผู้ปกครอง ผ่านเรื่องเล่า ที่เป็นเรื่องตลก ขำขัน แต่แฝงไปด้วยนัยยะทางการเมืองการปกครองของชนชั้นผู้ถูกปกครองในแต่ละยุคอย่างเห็นได้ชัด และควรมีการศึกษาหรือรวบรวมเจี้ยก้อมของแต่ละท้องถิ่นในภาคเหนือ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของเนื้อหาเจี้ยก้อมในแต่ละท้องถิ่น และเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาการตอบโต้หรือการต่อสู้ทางการเมืองการปกครองของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นในภาคเหนือ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา,
Bachelor of Political Science Program, School of Political and Social Sciences, University of Phayao,
Email: Tirayoot.bu@up.ac.th

คำสำคัญ : นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครอง, ล้านนา, เจี้ยก้อม

Abstract

The research aimed to explore two main objectives. Firstly, it studied Lanna political aspect through ‘Jia-Gom Folktale’. The commoners’ retaliation through ‘Jia-Gom’ was also investigated. Documentary research was conducted through the existed Lanna literatures, ‘Jia-Gom Folktale’. ‘Jia-Gom Folktale’ was categorized into two categories based on political aspect; which are traditional Jia-Gom and post-revolution Jia-Gom. The traditional one was portrayed via the characters of *Chaphrayamuang* (the ruler) and *Chaobaan* (lay persons) in traditional Lanna practice. The latter period consists of the characters like *Nai Amphoe* (District Chief), *Palad Amphoe* (Assistant District Chief Officer) and *Poo Yai Baan* (Vialge headman). These are the characters of the representatives of elites from the central government in each period.

The research found that these characters revealed the retaliation of the under-ruled people in Jia-Gom Folktale in two ways. First, culturally aspect, the elites in the revolution period would be treated in sarcastic way. The villagers would make fun of the behaviors of *Nai Amphoe* (District Chief), *Palad Amphoe* (Assistant District Chief Officer) and *Poo Yai Baan* (Vialge headman). The second approach was the retaliation via nation state ideology. Centralization was portrayed by the language differentiation. Jia Gom has narrated the usage of central dialect by Lanna villagers and the phrase *Khon Paak Klang* (Central people) was mentioned. This has strongly implied the sense of differentiation between indigenous Lanna people and people from the central region and the central government. This sense of differentiation has adhered with the centralization from Siam or Lanna reformation. Thus, it is obvious that Jia-Gom has been political implication which apparently implied the retaliation and power negotiation from the villagers or the under-ruled people in Lanna through the sarcastic amusing sense in Jia-Gom. The sense of political retaliation has been obvious in each period.

Keywords : Political Implication, Lanna, Jea-Gom Folktale

บทนำ

ดินแดนล้านนาหรืออาณาจักรล้านนาอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วย จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง พะเยา และแม่ฮ่องสอน อาณาจักรล้านนามีสภาพเป็นภูเขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและหุบเขา มีพื้นที่ราบเพียงเล็กน้อย กระจุกกระจายอยู่กลางหุบเขา

ต่าง ๆ ล้วนมา ด้วยลักษณะทางกายภาพดังกล่าวล้านนาจึงแยกตัวกันอยู่ ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนต่อการสร้างเสถียรภาพของรัฐ

อาณาจักรล้านนาถูกสถาปนาขึ้นครั้งแรกโดย พญามังราย ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย ที่ได้รวบรวมดินแดนทางตอนเหนือจนสามารถรวบรวมเป็นอาณาจักรล้านนาที่กว้างใหญ่ โดยได้สถาปนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองราชธานี แต่อย่างไรก็ดีด้วยเมืองเชียงใหม่ก็ควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ ได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากปัญหาเชิงโครงสร้างของรัฐในหุบเขา ที่ทำให้การติดต่อสื่อสารและการปกครองของเจ้าเมืองน้อยใหญ่ที่เป็นเมืองภายใต้การดูแลของเมืองเชียงใหม่เป็นไปได้ค่อนข้างยาก

อาณาจักรล้านนาได้อาศัยกระบวนการทางการปกครองที่อาศัยระบบเครือญาติและการขยายอำนาจในแบบรัฐจารีตจึงสามารถรวบรวมเมืองน้อยใหญ่ต่าง ๆ เป็นอาณาจักรเป็นเวลากว่าสองร้อยปีก่อนที่จะตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าและประกาศเอกราชอีกครั้งภายใต้การกอบกู้เอกราชโดยพญาเจ้าบ้านและเจ้ากาวิละ ภายใต้อาณาจักรล้านนาได้มีการปกครองแบ่งออกเป็น 2 ยุคใหญ่ ๆ ได้แก่ ยุคจารีตและยุคปฏิรูปการปกครอง

ยุคจารีต

ยุคจารีตของเริ่มตั้งแต่ยุคราชวงศ์มังราย เป็นยุคของการก่อสร้างอาณาจักรโดยมีปฐมกษัตริย์แห่งล้านนาคือ พญามังราย เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้น ขยายอำนาจตั้งแต่ พ.ศ. 1804 โดยการรวบรวมดินแดนทางตอนเหนือ และสถาปนา “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” เป็นราชธานีศูนย์กลางของล้านนา ภายใต้การปกครองแบบจารีตอันมี พญามังราย เป็นกษัตริย์ผู้ปกครองอาณาจักรล้านนาทั้งหมด และมีเจ้าเมืองต่าง ๆ คอยควบคุม ดูแลเมืองภายใต้อาณาจักรล้านนาเข้าสวามิภักดิ์ ในยุคที่อาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรือง รัฐมีความเจริญทางการค้ามากและสภาพเศรษฐกิจดี จึงมีกองกำลังเข้มแข็งดังพบว่าในยุคนี้อาณาจักรล้านนามีอำนาจสูงได้แผ่อิทธิพลออกไปอย่างกว้างขวาง เช่น เมืองเชียงตุง เมืองเชียงรุ่ง เมืองยอง เมืองนาย เมืองน่าน และยังขยายอำนาจลงสู่ชายขอบรัฐอยุธยา อีกด้วย (สรสวดี อ่องสกุล ,2551)

ต่อมาในช่วงตอนปลายราชวงศ์มังราย อาณาจักรล้านนาเกิดปัญหาเชิงโครงสร้างของรัฐในหุบเขาที่ทำให้เมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรมีโอกาสแยกตัวเป็นอิสระ เมืองราชธานีจึงพยายามสร้างเสถียรภาพให้ศูนย์กลางมีความเข้มแข็งตลอดมา โดยกษัตริย์อาศัยการสร้างสายสัมพันธ์กับเจ้าเมืองต่าง ๆ ในระบบเครือญาติ ซึ่งระบบนี้ใช้ได้ในระยะแรก ในที่สุดเมื่อรัฐขยายขึ้นจำเป็นต้องสร้างระบบราชการที่มีประสิทธิภาพแทนที่ ระบบเครือญาติ อาณาจักรล้านนาสถาปนาระบบราชการไม่ได้ รัฐจึงอ่อนแอและเสื่อมสลายลงในช่วงนี้สถาบันกษัตริย์อ่อนแอลง ขุนนางมีอำนาจเพิ่มพูน นอกจากนั้นขุนนางยังขัดแย้งกัน โดยแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือขุนนางเมืองราชธานีและขุนนางหัวเมือง แย่งชิงความเป็นใหญ่ ต่างสนับสนุนคนของตนเป็นกษัตริย์ ปัญหาการเมืองภายในล้านนาที่แตกแยกอ่อนแอมีผลต่อเศรษฐกิจ เพราะช่วงนั้นเศรษฐกิจตกต่ำมาก ความเสื่อมภายในล้านนาเป็นปัญหาพื้นฐานสำคัญ และมีปัจจัยภายนอกคือการขยายอำนาจของราชวงศ์ต้องอยู่เป็นตัวเร่งให้อาณาจักร ล้านนาล่มสลายลง ในพ.ศ. 2101 และหลังจากนั้นล้านนาก็ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าเป็นเวลานานถึง 211 ปี หลังจากตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า อาณาจักรล้านนาได้ปราศจากอำนาจในการปกครองตนเอง โดยพม่าได้ทำการควบคุม ปกครองอาณาจักรล้านนาทั้งหมด ทำให้อาณาจักรล้านนาขาดอิสรภาพในการปกครองตนเอง จนกระทั่งพระเจ้ากาวิละและพญาเจ้าบ้าน ได้รวบรวมกำลังคนเข้าร่วมกับพระเจ้ากรุงธนบุรีทำสงครามขับไล่พม่าออกไปจากเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2317 เชียงใหม่และลำปางมีฐานะเป็นเมืองประเทศราชของกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงแต่งตั้งพญาเจ้าบ้าน (บุญมา)

เป็นพระยาหลวงวชิรปราการกำแพงเพชรปกครองเมืองเชียงใหม่ และให้เจ้ากาวิละเป็นพระยาภาวิไลปกครองเมืองลำปาง โดยมีน้องทั้ง 6 คนช่วยในการปกครอง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก มีการแต่งตั้งเจ้าเจ็ดตนดำรงตำแหน่งสำคัญต่างๆ เพื่อช่วยกันปกครองดูแลอาณาจักรล้านนา (สร้อยดี อ่องสกุล, 2551) โดยพระยาภาวิไลได้รับแต่งตั้งเป็นพระยาวชิรปราการ ปกครองเมืองเชียงใหม่ แทนพระยาจำบ้าน (บุญมา) ที่เสียชีวิตไปในตอนปลายสมัยกรุงธนบุรี โดยมีพี่น้อง (ชาย) รวมทั้งสิ้น 7 พระองค์ ร่วมกันปกครอง ดูแลอาณาจักรล้านนาสืบต่อมา

ยุคปฏิรูปการปกครอง

ล้านนาก่อนการปฏิรูปการปกครอง ล้านนามีกลุ่มผู้นำท้องถิ่นเป็นของตนเอง คือ เจ้าผู้ครองนครเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในแต่ละเมือง มีสถานะและบทบาทเหนือผู้คนทั้งหมดในบ้านเมืองของตน ทั้งในด้าน การปกครองที่เจ้าเมืองแต่ละเมืองสามารถออกกฎหมายด้วยตนเองทั้งทางเศรษฐกิจ และ วัฒนธรรมหรือจารีตประเพณี เช่นการเป็นผู้ดูแลคุ้มครองภัยอันตราย การตัดสินคดีความ และพิจารณาข้อพิพาทในเมืองของตน ตลอดจนเป็นผู้นำพิธีกรรมสำคัญๆ ถือได้ว่าล้านนาอยู่ในฐานะเมืองประเทศราชที่ค่อนข้างเป็นอิสระ รัฐบาลกรุงเทพฯ มีอำนาจน้อยมาก และไม่ได้เข้ามาควบคุมหรือจัดการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ การเมือง ศิลปวัฒนธรรมในล้านนาโดยตรงมากนัก ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายในเมืองต่างๆ ในล้านนา ในช่วงก่อนการปฏิรูปการปกครองนี้ ถือว่าเป็นสิทธิของเจ้าผู้ครองนครที่จะแสวงหารายได้ และสามารถจับจ่ายใช้สอยในเมืองของตน เพียงแต่ต้องถวายเครื่องราชบรรณาการต่อส่วนกลาง และถูก “เกณฑ์เฉลี่ย” ในโอกาสสำคัญๆ เป็นครั้งคราว เช่น ส่งไม้ขอนสัก ผ้าขาว ขี้ผึ้ง ในโอกาสที่มีการจัดงานพระราชพิธีต่างๆ เป็นต้น

การปฏิรูปการปกครองล้านนาโดยรัฐบาลกรุงเทพฯ เป็นการดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป การที่หัวเมืองล้านนาซึ่งเคยอยู่ในฐานะเมืองประเทศราช กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสยามไปในที่สุดนั้น ไม่ได้ทำให้ชาวเมืองล้านนารวมทั้งชาวเชียงใหม่มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสยามโดยอัตโนมัติ รัฐบาลสยามต้องการให้ชาวเมืองล้านนาสำนึกในเอกภาพระหว่างชาวเมืองล้านนากับคนทั้งหลายในประเทศ และยอมรับอำนาจของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงเทพฯ โดยคุณิ ซึ่งหมายถึงการยินยอมเสียภาษี อากร ยินยอมถูกเกณฑ์ทหาร ยินยอมปฏิบัติตามกฎหมายของส่วนกลาง ฯลฯ รัฐบาลสยามจึงต้องทำการปลุกฝังให้คนล้านนาเกิดความสำนึกในความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ขึ้นมา

การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลสยามของล้านนาเริ่มเห็นเป็นรูปธรรมตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเจ้าอินทวิชยานนท์ เป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 7 และ ปี พ.ศ. 2425 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นพระเจ้าอินทวิชยานนท์ (พ.ศ. 2416-2439) และได้เชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างอาณาจักรล้านนา โดยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ได้ทำการถวายเจ้าดารารัศมีให้ไปเป็นเจ้าจอมในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดแนบแน่นระหว่างสองดินแดนมากยิ่งขึ้น (จิระชาติ สันตะยศ, 2551)

กลุ่มคนในล้านนาสมัยแรกๆ ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดแบบชาตินิยมมีหลายกลุ่มด้วยกัน การที่รัฐบาลสยามทำการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้มีข้าราชการจากส่วนกลางที่มีความคิดชาตินิยมอยู่แล้วจำนวนหนึ่งเดินทางมาตั้งถิ่นฐานและปฏิบัติหน้าที่ในล้านนา ขณะเดียวกันก็มีการปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์และการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งทำให้เกิดกลุ่มพระภิกษุสามเณรและครูในล้านนาที่ผ่าน

การอบรมกลุ่มเอกลาให้สำนึกในความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” และโรงเรียนกับวัด กลายเป็นตัวกลางนำเอาความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ออกไปปลูกฝังแก่คนทุกชั้นใน ดินแดนล้านนา เช่นเดียวกันกับในส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ท่ามกลางอิทธิพลของอุดมการณ์ชาตินิยมที่เริ่ม ขยายมายังเชียงใหม่เข้มแข็งขึ้น ก็มีการสร้างทางรถไฟสายเหนือมาถึงเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2464 ซึ่งทำให้ เกิดความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ กล่าวคือเชียงใหม่เริ่มก้าวเข้าสู่ความเป็นเมือง สมัยใหม่มากขึ้น ทำให้ “ชนชั้นกลาง” ขยายตัวอย่างรวดเร็ว คนกลุ่มนี้ที่ได้รับการศึกษาแผนใหม่และมีวิถี ชีวิตที่ผูกพันกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น พ่อค้า คณงานคอปกขาว ทนายความ นักหนังสือพิมพ์ ฯลฯ คนกลุ่มเหล่านี้เองจะเป็นกลุ่มคนที่มีส่วน สำคัญต่อการขับเคลื่อนความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของเชียงใหม่

การศึกษาประวัติศาสตร์การปกครองของล้านนาที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มักจะทำการศึกษามาจาก หลักฐานประวัติศาสตร์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่เป็นโบราณสถานโบราณวัตถุโดยส่วนใหญ่จะ เน้นไปที่ประวัติศาสตร์ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่รัฐ ซึ่งเป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรที่ผลิตโดยรัฐและชนชั้นนำ

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิช (2554) ได้อธิบายว่า เรื่องเล่าแบบชาวบ้าน (อันหมายถึงเจ็ยก้อมด้วย) หมายความว่า ภาพแทนความจริง (Representation) ของวาทกรรมแบบพุทธที่พยายามจะชี้ให้เห็นว่า ชน ชั้นนำคือ พญา ขุนนาง พระ น้อยหนานและผู้อาวุโส นั่นคือผู้ปฏิบัติธรรมที่มีความใกล้ชิดกับธรรมดั่งนั้น บุคคลเหล่านี้จึงสมควรที่จะมีอำนาจปกครองชาวบ้านทั้งปวง ซึ่งชาวบ้านนั้นเต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา แต่ เรื่องเล่า (เจ็ยก้อม) ของชาวบ้าน เช่น เลี้ยงเหมี้ยงคำพญา เลี้ยงเหมี้ยงจู้พญา กะต่าป่าคำตุ้ หรือแม้กระทั่ง การขอเก็บนก กลับแสดงให้เห็นว่า ชนชั้นนำเหล่านั้นก็มีแง่มุมของกิเลส ตัณหา ความต้องการ ความงมงม เช่นกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ก็กลายเป็นตัวตลกของชาวบ้านและผู้มีอำนาจลดน้อยลง เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิช, 2554)

หทัยวรรณ ไชยกุล (2539) กล่าวว่า การสร้างความตลกขบขันในนิทาน อาจเป็นการล้อเลียนเสียด สี ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยระบายความแค้นบางอย่างที่มนุษย์เกิดความคับข้องใจและไม่สามารถหาทางออก ได้ นิทานตลกที่จำลองตัวละครที่สร้างความกดดันให้แก่มนุษย์ จึงน่าจะเป็นทางออกอีกอย่างหนึ่งของ มนุษย์ ไม่ว่าจะอยู่ถิ่นใดก็ตาม (หทัยวรรณ ไชยกุล, 2539)

จากการรวบรวมและศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการศึกษางานเกี่ยวกับ เจ็ยก้อมมีอยู่ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1.การศึกษาเพื่อแยกประเภทตามลักษณะต่างๆ เช่น ตัวละคร ความสัมพันธ์ และรูปแบบกลวิธีในเรื่องนั้นๆ 2.การตีความหรือสะท้อนออกมาในแง่มุมต่างๆ ผ่านเจ็ยก้อม ทั้งเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ วาทกรรม การต่อรอง ซึ่งการศึกษาดังกล่าวมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการเป็น แนวทางในการทำความเข้าใจและศึกษาเจ็ยก้อมเพื่อวิเคราะห์ถึงนัยยะแฝงทางการเมืองของล้านนาในแต่ละ ยุค

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อวิเคราะห์นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของล้านนาผ่าน “เจ็ยก้อม” ในช่วง 2 ยุค ได้แก่ ยุคก่อนการปฏิรูปการปกครอง และ ยุคหลังปฏิรูปการปกครอง
- 2 เพื่อศึกษาการตอบโต้ของชนชั้นใต้การปกครองผ่าน “เจ็ยก้อม”

ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา

การศึกษาการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการศึกษาเชิงเอกสารโดยเก็บข้อมูลใน หอจดหมายเหตุเชียงใหม่, หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ชั้น 4 ฐานข้อมูลภาคเหนือตอนบน) ซึ่งเป็น หลักฐานทางวิชาการและการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้เพื่อนำมา ตีความเพื่ออธิบายถึงนัยยะทางการเมืองการปกครองของล้านนา ทั้ง 2 ยุค ได้แก่ ยุคจารีต และยุคปฏิรูป การปกครอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาโครงการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร โดยเก็บข้อมูลในหอจดหมายเหตุเชียงใหม่, หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ชั้น 4 ฐานข้อมูลภาคเหนือ) ซึ่งเป็น หลักฐานทางวิชาการและการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาข้อมูล ที่ได้ เพื่อนำมาตีความเพื่ออธิบายถึงนัยยะทางการเมืองการปกครองของล้านนา ทั้ง 2 ยุค

2. วิธีรวบรวมข้อมูล

2.1 จากการรวบรวมข้อมูล เจ็ยก้อม จำนวน 740 เรื่อง โดยหทัยวรรณ ไชยกุล ที่ทำการศึกษารื่อง “ การสร้างมุขตลกในเรื่องข้าชั้นล้านนา ” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.2 สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2527 – 2531 จัดพิมพ์ นิทานพื้นบ้าน ล้านนา ตั้งแต่เล่มที่ 1 – 5

2.3 จากการรวบรวมข้อมูลโดยอุดม รุ่งเรืองศรี ในหนังสือเจ็ยก้อม:เรื่องข้าชั้นล้านนา

2.4 พระสงฆ์เสริม โชตาโกได้รวบรวมไว้ในหนังสือ เล่าเจ็ยก้อม:นิทานล้านนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบนัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของล้านนาผ่าน “เจ็ยก้อม” ในช่วง 2 ยุค ได้แก่ ยุคก่อนการปฏิรูปการปกครอง และ ยุคหลังปฏิรูปการปกครอง

2. ทำให้ทราบถึงประเด็นการตอบโต้ของชนชั้นใต้การปกครองผ่าน “เจ็ยก้อม”

3. ทำให้เข้าใจถึง ประโยชน์ ความหมายและนัยยะแฝงทางการเมืองที่มีอยู่ในเจ็ยก้อม

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า 1.นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของล้านนาผ่าน “เจ็ยก้อม” เป็นการศึกษาวิเคราะห์ที่รวบรวมเชิงเอกสารที่มีผู้ศึกษาและรวบรวมไว้ในรูปของวรรณกรรมลายลักษณ์ จำนวน 740 เรื่อง โดยผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของล้านนาผ่านเนื้อหา ตัวละคร พฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวละคร ที่ถูกเล่าผ่านเจ็ยก้อมโดยได้เลือกเจ็ยก้อมที่มีภาพสะท้อนของการเมืองการปกครองของล้านนาอย่างชัดเจนมาเป็นกรณีศึกษาในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้

นัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของล้านนาผ่าน “เจ็ยก้อม” เป็นการศึกษาสภาพการเมืองการปกครองของล้านนาผ่านเรื่องเล่าของชาวบ้าน อันเป็นชนชั้นภายใต้การปกครอง ผู้ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ที่มีอำนาจ “เจ็ยก้อม” เรื่องเล่าข้าชั้นของล้านนาจึงมีนัยยะทางการเมืองการปกครองของล้านนาสะท้อน

ผ่านเรื่องของชาวบ้าน จากการศึกษาวรรณกรรมล้านนาประเภทเจี้ยก้อมที่มีผู้รวบรวมเอาไว้ พบว่าสามารถแบ่งประเภทลักษณะเจี้ยก้อมโดยมองจากลักษณะการเมืองการปกครอง ได้ 2 ยุคหลักๆ ได้แก่ ยุคจารีตและยุคหลังการปฏิรูปการปกครอง

เจี้ยก้อมกับการปกครองยุคจารีตหรือยุคก่อนการปฏิรูปการปกครอง

ล้านนาในยุคนี้จึงมีลักษณะการปกครองแบบจารีต กล่าวคืออำนาจการปกครองอยู่ที่สถาบันกษัตริย์และมีเจ้าเมืองปกครองเมืองเล็กเมืองน้อยต่างๆ ในยุคนี้ล้านนาจึงประกอบไปด้วยกลุ่มคน 2 ชั้น ได้แก่ ชั้นปกครอง ประกอบไปด้วย เจ้าเมือง เชื้อพระวงศ์ และขุนนาง ชั้นผู้ถูกปกครอง ประกอบด้วยไพร่ ทาส ชาวบ้านหรือราษฎรทั่วไป ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ของสองกลุ่มคนดังกล่าวจะอยู่ในลักษณะของผู้ใช้อำนาจและผู้ถูกใช้อำนาจ ที่ไพร่ ทาส ชาวบ้านทั่วไป ต้องเคารพยำเกรง เชื่อฟังผู้ปกครอง อันได้แก่ เจ้าเมือง เชื้อพระวงศ์ ขุนนาง ซึ่งจะอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองทั้งหมด ดังนั้นลักษณะเจี้ยก้อมที่สะท้อนให้เห็นการปกครองในยุคจารีต จะมีรูปแบบการเล่าเรื่องผ่านตัวละครที่มีสถานะภาพ 2 ลำดับชั้นในสังคมคือผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ผ่านตัวละครที่เป็นเจ้าพระยากับชาวบ้าน ซึ่งการปกครองของล้านนาในยุคจารีตที่ยังมีการปกครองแบบอาณาจักรแว่นแคว้น ที่เจ้าผู้ครองนครมีอำนาจในการปกครองทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางการเมืองการปกครองที่เป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อันมีเจ้าพระยาหรือเจ้าเมืองมีอำนาจสูงสุดในดินแดนนั้น อย่างเช่นเรื่อง คนง่าวเป็นพระยาเจ้าเมือง, เสียงเหมี้ยงคำพระยา หรือเรื่องราวที่เหนือธรรมชาติโดยมีเจ้าพระยาเป็นผู้ตัดสินเรื่องราวต่างๆ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เจี้ยก้อม ที่เป็นสะท้อนการเมืองการปกครองในยุคจารีต จะมีลักษณะตัวละครที่มีองค์ประกอบโครงสร้างทางการเมือง ได้แก่ ชั้นผู้ปกครองคือ เจ้าพระยา และมีชั้นผู้ถูกปกครองเป็นตัวละครหลัก หรือมักจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับการตัดสินคดีความหรือเรื่องราวต่างๆ ที่ไม่คนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถตัดสินได้จึงต้องมีเจ้าเมืองหรือเจ้าพระยาเป็นผู้ตัดสิน ลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นถึงรูปแบบการเมืองการปกครองของล้านนาในยุคจารีต ที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง

สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์ (2525) ได้ทำการวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านล้านนา โดยได้กล่าวถึง เจี้ยก้อมเรื่อง “เสียงเหมี้ยงคำพญา” ไว้ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ อันมีเรื่องของทรัพย์สินและชู้สาวเข้ามาเกี่ยวพันด้วย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าเมืองที่ชาวบ้านต้องมีความรู้สึกเคารพ เกรงกลัวเจ้าเมืองเป็นอย่างมาก ต้องน้อมรับคำสั่งทุกประการ (สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนาว์, 2525)

เจี้ยก้อมกับการปกครองในยุคปฏิรูปการปกครอง

ยุคปฏิรูปการปกครอง เป็นยุคที่ล้านนาได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลสยาม โดยรัฐบาลสยามได้ส่งคนมาควบคุมการปกครองของล้านนา ซึ่งกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลสยามได้แก่ นายอำเภอ ปลัด ตำรวจ ครู ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น และนอกจากนี้ยังได้มีการเดินทางติดต่อระหว่างล้านนากับสยามอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการปฏิรูปทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดสำนึกความเป็นชาติร่วมกัน ลักษณะเจี้ยก้อมที่สะท้อนให้เห็นถึงล้านนาในยุคปฏิรูปการปกครองจึงมีตัวละครที่แสดงถึงการรวมศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครองของสยาม เช่น ตำรวจ นายอำเภอ ปลัด ผู้ใหญ่บ้าน อันเป็นตัวแทนของรัฐส่วนกลางที่เข้ามามีอำนาจทางการเมืองการปกครองในล้านนาแทนลักษณะการปกครองแบบเดิมที่เคยมีมา อย่างเช่นเรื่อง ผู้ใหญ่บ้าน

ยอง, ไปประชุมสาย, คัดเลือกผู้ใหญ่บ้านยาง, หัวโน, สารวัตรกำนันกับปลัดอำเภอ ฯลฯ เป็นต้น หรือลักษณะของเจี้ยก้อมที่มีลักษณะเนื้อหาที่เกี่ยวกับการนำเอาภาษาไทยเข้ามาใช้ในล้านนา โดยหลังจากที่มีการปฏิรูปการปกครองและได้มีการปฏิรูปทางการศึกษาในล้านนาแล้ว ภาษาไทยภาคกลางจึงถูกนำมาใช้เป็นภาษาราชการ การติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่รัฐ หรือการเรียนในโรงเรียนจึงต้องใช้ภาษาไทยกลาง แทนภาษาเหนือหรือภาษาล้านนาที่เคยใช้มา การเล่าเจี้ยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “กำไทย” หรือ “ภาษาไทย” จึงมีอยู่หลายเรื่อง เช่น เรื่อง สาวเหนือ, ตูเจ้าเมืองกับตูเจ้าไทย, คนใต้บรู๋คำเหนือ, เทอคำไทย, อุบรู๋เรื่อง ฯลฯ เป็นต้น

2. การโต้กลับของชนชั้นผู้ถูกปกครองผ่าน “เจี้ยก้อม”

อาณาจักรล้านนาภายใต้การปกครองทั้ง 2 ยุค คือยุคจารีตหรือยุคก่อนการปฏิรูปการปกครองและยุคปฏิรูปการปกครองที่สะท้อนออกมาในการเล่าเจี้ยก้อม แสดงให้เห็นถึงนัยยะทางการเมืองที่แฝงอยู่ในการเล่าเจี้ยก้อมในลักษณะของการ ต่อสู้ ขัดขืน หรือตอบโต้จากกลุ่มชนชั้นผู้อยู่ใต้การปกครอง โดยการเล่าเจี้ยก้อม ให้เป็นเรื่องตลก ขบขัน สัปดน สองแง่สองง่าม และเป็นตลกร้ายที่แฝงให้เห็นถึงรูปแบบการเมืองการปกครองในยุคนั้น ยกตัวอย่างเช่น เรื่อง เลี้ยงเหมี้ยงค้ำพระยา

ตัวอย่าง เลี้ยงเหมี้ยงค้ำพระยา

เลี้ยงเหมี้ยงเดิมที่เป็นหละอ่อนขี้จุ ขอบจุชาวบ้านเพิ่น วันหนึ่งมีคนเอาหม้อขาง (กระทะ) ควบห้วมา พ่อชายคนนั้นค้ำว่า

“วันนี้หยังบ่จุ” (วันนี้ทำไมไม่โกหก)

เลี้ยงเหมี้ยงก็ตอบว่า “บ่จุเทื่อ เปนจะไคบรู๋ตะวันออกสองแค้น”

ชายคนนั้นนึกว่าแท็ค์เหยงหน้าขึ้น (เงยหน้า) หม้อขางก็ตกแตก

ต่อมามีพ่อค้ำหาบเหมี้ยงไปขาย พอไฟถึงริมแม่น้ำค้ำถามเลี้ยงเหมี้ยง

“น้ำหนี้ข้ามได้ก่อ”

เลี้ยงเหมี้ยงตอบว่า

“ข้ามบ่ได้ คอนข้ามได้ (ถ้าข้ามได้) ข่าจะรับเปนคนหาบเหมี้ยงหื้อ ถ้าข้ามบ่ได้ต้องเลี้ยงเหมี้ยงหื้อข้าหาบ”

พ่อค้ำเหมี้ยงค้ำเทียมข้ามน้ำไฟ เลี้ยงเหมี้ยงเอิ้นว่า

“ข้ามบ่ได้ๆ ถ้าข้ามต้องก้าวข้ามไฟ”

พ่อค้ำเหมี้ยงมันค้ำน ค้เลยต้องยกเหมี้ยงหื้อ เลยได้ชื่อว่าเลี้ยงเหมี้ยงตั้งแต่นั้นมา

ความฉลาดของเลี้ยงเหมี้ยงรู้ถึงหู่เจ้าพระยา ๆ ค้ขี้ม้ามาอยากใคร่หันเลี้ยงเหมี้ยง พอรู้ว่าปะเลี้ยงเหมี้ยง เจ้าพระยาค้ำว่า

“มึงลองจุกุผลอ”

“ไหว้วาเจ้าพระยา จะไฟจุได้ไคเจ้าพระยาอยู่บนหลังม้า ถ้าจะหื้อข้าจุกต้องลงม้ามาเพร้ จึงจะจะได้”

เจ้าพระยาคี้วิตลงจากมา (กระโดดลงจากม้า)

เลี้ยงเหมี้ยงค้ำตอบว่า

“หันล่อ จุพระยาหลงจากม้ามาหันล่อ”
 เจ้าพระยาดีเลยหื้อเลี้ยงเหมี้ยงเข้าไปอยู่ในวังทวย วันหนึ่งเจ้าพระยาสั่งเลี้ยงเหมี้ยงว่า
 “หื้อลูกก่อนกามาก่อนไก่”
 เจ้าพระยารอเลี้ยงเหมี้ยงจนพอพวย เลี้ยงเหมี้ยงกินข้าววายค้ำกำร้างกำกามา เอาไก่
 แปล้ (ไพล) กัน เจ้าพระยาถามว่า
 “มาหยังชวยแท้ชวยว่า”
 “ค้มาก่อนไก่ก่อนกานีล่อ”
 เจ้าพระยาว่าหยังปได้ “โสะ.....อันค้ฆ่าร้างหื้อมันกินๆ จนเลี้ยงเน่อ”
 เจ้าพระยาเซ (บังคับ) หื้อเลี้ยงเหมี้ยงกินขึ้นร้าง เลี้ยงเหมี้ยงค้กินหมด แหมวันเลี้ยง
 เหมี้ยงไฟเซาเซอี่ร้างมาตาแปนดินสอ แล้วเอามาถวายพระยาเจ้าเมือง ๆ ถามว่า
 “เขียนหยังใด”
 “ต้องชุนน้ำลายก่อน ค่อยเขียน”
 เจ้าพระยาดีเอาชุนน้ำลายเขียน เลี้ยงเหมี้ยงหันค้ว
 “ไหว้สาเจ้าพระยา เจ้าพระยากินซีร้างล่ำก่อ”
 “โหะ..... บ่เหยยะ - แม่ ไผมึงออกบ้านออกเมืองไฟ ถ้าแผ่นดินปลิ้นทางลุ่มแปนทางบน
 มึงค้อยปีกมาหากู”
 ที่นี้พอถึงเดือน 8 เดือน 9 เขาไถไร่ไถนากัน เลี้ยงเหมี้ยงก็กลับมาหาพระยาเจ้าเมือง ๆ
 ค้วว่า
 “มึงมาหาหยังไ้อเลี้ยงเหมี้ยง”
 “บ่าเตี้ยวันี้ แผ่นดินปลิ้นทางลุ่มแปนทางบนแล้ว เขาไถไร่ไถนากัน”
 เจ้าพระยาดีเลยค่าน (แพ)
 แหมวันเจ้าพระยาบอกหื้อเลี้ยงเหมี้ยงไฟเอายอดผ้ามา เลี้ยงเหมี้ยงเอายอดดอกฝ้ายมา
 เจ้าพระยาดีว่า
 “ยอดผ้าอะหยังอี่”
 “ค้เฟิ่นเอายอดนี้ไฟทอแปนผ้า”
 เจ้าพระยาดียอมค่าน (แพ) ละบอกหื้อเลี้ยงเหมี้ยงไฟสานก้วยใหญ่ๆ มา แหม 2-3 วัน
 เลี้ยงเหมี้ยงค้มาเฝ้าเจ้าพระยา ๆ ก็ถามว่า
 “ไ้อเลี้ยงเหมี้ยง มีไหนก้วย”
 “ไหว้สาเจ้าพระยา ก้วยมันเข้าประตูเวียงปได้ เจ้าพระยาบอกหื้อเอาใหญ่ๆ ลู”
 “โอ.....เอาหน้อยๆ ก่า”
 เลี้ยงเหมี้ยงค้พลิกไฟ แหม 2-3 วัน ค้มาเฝ้าเจ้าพระยา ๆ ถามหาก้วยที่สาน เลี้ยงเหมี
 ยงค้จกก้วยออกถุงเลื้อมา เจ้าพระยาดีว่า
 “ไหนก้วย”
 “เนี่ยะ”
 “โอ....ไอนี้มันบักชื้อไปชื้อ” (ชื้อจริงๆ)

หลังจากนั้นเจ้าพระยาครุฑรู้ว่าเสียงเหมี้ยงรู้จักเอาตัวรอด แต่ยังไม่ใคร่ลองปัญญาเสียงเหมี้ยง บังเอิญมีหญิงหม้ายคนหนึ่งอาสาจะลองภูมิปัญญาของเสียงเหมี้ยง นางจึงรับอาสาพระยาเจ้าเมือง แล้วนางก็เอาตดใส่ขวดกะว่าจะเอาไฟหื้อเสียงเหมี้ยงดม ระหว่างทางที่เดินไปนั้นปะเสียงเหมี้ยง (เจอเสียงเหมี้ยง) กำลังเยีเย่สวนอยู่ แต่บู้จักเสียงเหมี้ยงและบู้ว่าบ้านของเสียงเหมี้ยงไฟทางใด คีถามเสียงเหมี้ยงว่า

“อ้าย ๆ บ้านเสียงเหมี้ยงไฟทางใด”

เสียงเหมี้ยงตอบ “เยีเย่หยักกับมัน บอกข้าก่อนเทอะ”

“เขาว่าเสียงเหมี้ยงมันหลวหนัก (ฉลาดนัก) ข้าตดใส่ขวดมาจะไฟจู้ (หลอก) มันดม”

“เอ๋อ.....ตดมมันก็เหยไพหมดแล้วเก่าป่า ลองเปิดดมฝ่อล่อ” (ลองเปิดดมดูสิ)

หญิงหม้ายบ่ทันคิดคีเปิดขวดตดมดู แล้วทำหน้าเหย ๆ อู้ว่า

“เหม็นอยู่ล่ออ้าย” (ยังเหม็นอยู่นี่)

เสียงเหมี้ยงคีเลยวว่า “เอ๋อ.... ข้าหนีแหละ เสียงเหมี้ยงละ”

แหมเทื่อหนึ่งเจ้าพระยาบอกหื้อเสียงเหมี้ยงเอาควายน้อยมาวิ่งแข่งกับควายเจ้าพระยา เสียงเหมี้ยงคีเอาควายน้อยที่ไล่ทวยดูคนมแม่มันมา พอเอามาแข่ง เสียงเหมี้ยงหันควายเจ้าพระยาเปนควายผู้ คีชุยควายน้อยหื้อล่นไฟดูคนทำควายผู้แทนดูคนมควายแม่ พอควายหน้อยล่นดูคนทำ ควายผู้คีล่นหนี เสียงเหมี้ยงคีเลยวว่า

“ควายเจ้าพระยาค้านแล้ว (แพ้แล้ว) เพราะควายผู้ล่นหนีควายน้อย”

เจ้าพระยาคีเลยต้องยอมค้านเสียงเหมี้ยง

วันรุ่งขึ้นมีแขกบ้านแขกเมืองมาจะขอทวยปัญหา ถ้าเจ้าพระยาค้านคีจะต้องเสียบ้านเสียเมือง เจ้าพระยาคีคิดว่าบ่มีไผ่หลวกลแหลมเท่าเสียงเหมี้ยง เจ้าพระยาคีเลยร้องเสียงเหมี้ยงมาช่วยทวยปัญหา แล้วคีรับปากว่าถ้าเสียงเหมี้ยงทวยปัญหาชนะ จะเอาอะหยังเจ้าพระยาคีจะหื้อ ที่นี้พอแก้ปัญหาเสร็จ เสียงเหมี้ยงคีขอแผ่นดินเท่าแมวดิ้นตาย พระยาคียอม เสียงเหมี้ยงคีเอาแมวมามาตัวนี้ แล้วไล่ตีแมว ๆ ล่นถึงไหนก็วัดถึงนั้น พอเสียงเหมี้ยงตีแมวตายคีวัดได้แผ่นดินเก็งเมือง

มีวันหนึ่งข้าเล็ก (ข้าศึก) ยกทัพมา เจ้าพระยาคีสั่งหื้อเตรียมตัวออกไพร่ทัพข้าเล็ก เจ้าพระยาสั่งเสียงเหมี้ยงว่า หื้อหื้อข้าวไฟทวย เสียงเหมี้ยงคีไฟเอาไก่มาตัวนี้ หลกชนไก่ออกหมดแล้วเอาขม้นลูบ เอาตองมาลนไฟหื้อไก่คิบ พอไฟทักกับเจ้าพระยากลางทางย่างกินเข้าทอนเสียงเหมี้ยงก็เทไก ๆ คีล่นทิ้งเปนเข้าป่าเหียะ เสียงเหมี้ยงคีเลยบอกเจ้าพระยาว่า

“โหะ.....ไก่อกเปนดินย่อยหมด จะใดมาเปนจะอี่”

เจ้าพระยาเมืองหันเปนกลางบ่คีบอกหื้อเสียงเหมี้ยงพลิกไฟเผาฝ่อคอยแม่พระยา และสั่งว่า

“หื้อคิงไฟฝ่อไฟคอย (ดูแล) นกหนูว่าหยังใด หื้อคิงทำตามหยังอั้น”

เสียงเหมี้ยงคีไฟอยู่ทวยแม่พระยา พอเดกมานกกระปูดมันร้อง

“ปืดๆๆๆๆๆๆ”

เสียงเหมย้งค์ปืดผ้าเหมย้งเจ้าพระยา แหมล็กกำหนุมนร็อง

“จู้ๆๆๆๆๆๆ”

เสียงเหมย้งค์เอาอันนั้นเข้าจู้ คำเดียวนกเค้ามาร็อง

“จบแก้วด์ๆๆๆๆๆ”

penว่าเสียงเหมย้งนอนทวยเหมย้งเจ้าพระยาเรียบร็อย วันพุกเจ้าพระยาพริกมา เมียเจ้าพระยาค้อส่อหื้อฟัง เจ้าพระยาโกธธ ถามเสียงเหมย้ง ๆ ปฏิสเรศ์เลยกวด -วย เสียงเหมย้งรู้ตัวฟังลาบร่าเอาโหมะ -วยไว้ ทีนี้เจ้าพระยามากวคมันค้อเอาหื้อผ่อ เจ้าพระยาค้อเลยเอาผิดเสียงเหมย้งบได้ เมื่อแลงมาเสียงเหมย้งไปเอาหย้าหื้อม่า ค้อเลยจ็อยขึ้นว่า

“อะล็กจ็กจ็อย ปมีร่าปล้าสร็อย เสียงเหมย้งตายละๆๆ”

เจ้าพระยาได้ยีนค้อถามว่า

“เสียงเหมย้ง คิงว่าหยังนะ”

“ข้าเจ้าว่า อะล็กจ็กจ็อย ปมีหญ้าหนองหน้อย ม่าเจ้าพระยาค้อตายละ”

เจ้าพระยารู้ว่าเสียงเหมย้งเอาตัวรอดค้อเลยไล่เสียงเหมย้ง

“ไฟ ไร่เสียงเหมย้ง คิงไฟอยู่ไกลๆ ฮา ลัก 7 เซ่น ตูบ” (7 เท้า)

เสียงเหมย้งมันค้อวัดตั้งแต่ตีนคั้นไดออกไฟ 7 เซ่น ละค้อแบ่งตูบหน้อยทีนั้น ป่เมินป่นานเสียงเหมย้งค้อเข้ามาหาเจ้าพระยา ชวนเจ้าพระยาไฟแอ้วบ้าน เสียงเหมย้งอวดว่า

“บ้านมันเอาเหล็กเอาทองมาแปง เสาเปนเหล็กมุงทอง ถ้าเจ้าพระยาไฟแอ้วจะได้ไหวไฟวาไฟ”

เจ้าพระยาค้อไฟผ่อบ้านเสียงเหมย้ง หันบ่เหมือนที่อวดค้อว่า

“โหะ...มิงมาจุกู ไหนมิงว่าจะได้ไหวไฟวาไฟ ไหนมิงมุงเหล็กมุงทอง”

เสียงเหมย้งค้อแก้วว่า

“เจ้าพระยาค้อเอามือแหวกคามาหันล่อ ค้อไหวก๊ะ ละมาบ้านค้อวาฝ้าบ้านนี้ล่อ เสาค้อเสาเหล็ก (ต้นขี้เหล็ก) มุงค้อมุงทอง (ต้นเค้าทอง = ต้นทองหลวง) ผมค้อว่าถูกล่อ”

“ไร่เสียงเหมย้ง คูกหยังมาค้อขี้ไล่”

“จี้ค้อจี้ก๊ะ”

เจ้าพระยาขี้ไล่ตูบเสียงเหมย้ง ๆ กำไม้บับเจ้าพระยา

“โหะ...คิงบับฮายะหยัง”

“ค้อเจ้าพระยาบขี้บ่ตายลู่ เยียวทวย ข้าเจ้าค้อบุน่าก๊ะ”

เจ้าพระยาเคียด ลั้งหื้อทหารเอาเสียงเหมย้งไล่ขวง (กรง) มัดไว้ที่เค้าไม้ริมน้ำ แหม 7 วันจะไฟปล้าไม้หื้อเสียงเหมย้งจมน้ำตาย พอเสียงเหมย้งโดนยบอู่ในขวง ค้อเ็นว่า

“บ่ใคร่เปน ข้าบ่ใคร่เปน”

เ็นอยู่หลายวัน พอติมีพ้อค้อสะเกากายมาได้ยีน ค้อถามเสียงเหมย้ง ๆ ค้อหลอกว่า

“เขาจะเอาข้าเปนเจ้าเมือง ข้าบ่ใคร่เปน”

พ้อค้อสะเกาได้ยีนหยังอัน ก็เลยถามแลกสะเกากับเสียงเหมย้ง ๆ ค้อตกลง แหม 7 วันมาเสมาอำมาตย์มาปล้าไม้ กลายเปนพ้อค้อสะเกาจมน้ำตาย

อยู่มาแหมบเมิน เลี้ยงเหมี้ยงมาเฝ้าเจ้าพระยาเอาผ้าเอาคร้ว (สิ่งของ) มาทือพ่อพระยา
แล้วเล่าว่าไฟเมืองบาดาลม่วน อัจฉินเจ้าพระยาไคไฟ คีหือเสนาอำมาตย์ยบไล่ช่วงไว้ที่ปลายไม้
7 วัน ต่อมาคีฟนไม้ เจ้าพระยาคีตคน้ำตาย เลี้ยงเหมี้ยงคีเลยได้ครองเมืองแทนเจ้าพระยา
(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, หน้า 550)

เรื่องเลี้ยงเหมี้ยงคำพระยา เลี้ยงเหมี้ยงคือตัวแทนของชนชั้นใต้การปกครองอันหมายถึงชาวบ้าน
ไพร่ หรือราษฎรทั่วไป ที่อยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นปกครอง อันหมายถึง สถาบันกษัตริย์หรือขุนนาง
บุคลิกของเลี้ยงเหมี้ยง คือคนฉลาด มีเล่ห์เหลี่ยม และสามารถไขเขาวงกตปัญหาแก้ไข
สถานการณ์จากคำสั่งของเจ้าพระยาได้

เจ้าพระยา เป็นชนชั้นผู้ปกครอง แต่กลับถูกทำให้เป็นตัวละครที่ถูกเลี้ยงเหมี้ยงหลอกแล้วหลอกอีก
ทั้งกินขี้แฉะ และถูกเลี้ยงเหมี้ยงหลอกเอาเมืองไปครองได้

เลี้ยงเหมี้ยงคำพระยา เป็นการพยายามถ่ายทอดให้เห็นว่า เจ้าพระยาเป็นตัวละครที่ต้องการ
เอาชนะ ใช้อำนาจ ความโมโห โทสะ แต่กลับถูกชาวบ้านธรรมดาอย่างเลี้ยงเหมี้ยง ที่เป็นผู้ฉลาด หลักแหลม
(แม้ว่าจะเป็นฉลาดแกมโกงและใช้เล่ห์เพทุบายก็ตาม) หลอกล่อจนกลายเป็นตัวตลก ซึ่งการทำให้กลายเป็น
ตัวตลกหมายถึงว่าอำนาจที่มันก็จะหมดลงไปด้วย และอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ฉลาดก็สามารถใช้ความฉลาด
ของตนขึ้นมาเป็นเจ้าพระยาได้ เช่นเดียวกับเจ็ยก้อมเรื่อง คนง่าวได้เป็นพระยาเมือง, หน้อยกระต่าย, แอบอี
รอกและพระยาเจ้าเมือง-ววยยาว เป็นต้น

ในยุคของการปฏิรูปการปกครอง ลักษณะเนื้อหาของเจ็ยก้อมที่มีการเล่ากันในหมู่ชาวบ้าน จะมี
ลักษณะที่แตกต่างออกไปจากในยุคจารีต แต่การตอบโต้เชิงอำนาจที่มีต่อตัวแทนของภาครัฐส่วนกลางยัง
แฝงนัยยะให้เห็น ดังเช่นเจ็ยก้อมเรื่อง “หัวโน” ที่มีตัวแทนของรัฐสมัย อย่างเช่น นายอำเภอ ดังนี้

เรื่อง หัวโน

คนขับรถคนนึงเล่นการพนันเก่ง เทื่อนึง (ครั้งหนึ่ง) นายอำเภอบ้านนอกมีการประกาศ
รับสมัครคนขับรถประจำตำแหน่งนายอำเภอ นักพนันคนนั้นคีโพลสมัครทวย ปรากฏว่าได้เป
นคนขับรถและอยู่กับนายอำเภอ

ต่อมา 2-3 เดือน นายอำเภอจะไพประชุมต่างจังหวัด คนขับรถคีทำหน้าที่ขับรถไพ
เมื่อนายอำเภอนอนโรงแรมชั้นหนึ่ง เขาคีนอนที่เดียวกัน นายอำเภอสั่งอาหารเข้าอย่างดีมา
กิน คนขับรถนักพนันคีสั่งอย่างนั้น นายอำเภอคีคิดในใจว่า

“เออ หมอนี่มันบ่ได้ความ ขับรถได้เดือนละพัน สองพัน นอนเท่านายอำเภอ กินเท่า
นายอำเภอ มันถ้าจะบ่ไหว มันถ้าจะไพบ่รอด”

นายอำเภอจึงร้องคนขับรถมาสั่งสอน

“เธอจะไพทำตัวเหมือนเปนนายอำเภอจะอื่บได้น่า เพราะรายได้ของเธอมันหน้อย จะ
กินเหมือนนายอำเภอ นอนเหมือนนายอำเภอบ่ได้”

คนขับรถบอกว่า

“นายอำเภอบ่ถ้าห้วงผม บางเดือนผมอาจจะได้นักกว่านายอำเภอคีได้ นายอำเภอบ่
รู้ะหยัง”

“คือคนขับรถก็หั่นกันอยู่ เดือนพันปลายสองพัน ทิ้งเบี้ยเลี้ยง ไฟได้กับอะหยัง”
 “โธษะ.....นายอำเภอ ผมบิไซแบบอื่น พอเลิกขับรถ ผมก็ไปเล่นการพนันหาย”
 “เอ.....เพื่อนเล่นเพื่อนเสีย มันเล่นมันได้ ใครรู้แท้” (คนอื่นเล่นเขาก็เสีย แก่เล่นแก่ได้
 อยากรู้จริง)

“เอาจะอ้อ ถ้านายอำเภอใครรู้ วันพรุ่งนี้เก้าโมงเมื่อเช้า หัวหน้าอำเภอจะโน นายอำเภอ
 จะเชื่อก่อ”

“บ่เชื่อ”

“พนันกันปะ มะใส่กันคนละ 200 ถ้าหัวหน้าอำเภอโน นายอำเภอต้องเสียหื้อผม 200
 ถ้าบโน ผมเสียหื้อนายอำเภอ 200”

วันรุ่งขึ้นนายอำเภอตื่นขึ้นแล้วคือคลับหัวตัวเอง พลังนึกในใจ “เอ...มันบโนหนี” จึงร้อง
 คนขับรถ (เรียกคนขับรถ)

“นี่.....เธอล่ะหัวหน้าจะโน บโนทำป่าเดียว” (ยังไม่โนจนเดี๋ยวนี้)

“โนเก่า”

“บโน”

คนขับรถเถียงจนนายอำเภอรำคาญ อู้ว่า

“โธ้ย...ถ้ามันโนคือรู้เก่า”

“มันโนละนา”

นายอำเภอว่า “ซวามผ่อเก่า” (คลำตุล)

“โอ....ผมยอมเสีย วันนี้พลาดไฟ เสียนายอำเภอ 200”

นายอำเภอตัดบทว่า

“โอ....เสียตายตั้งค้มัน เอาเลยคีนหื้อเหี้ย 200”

“บอกว่าเอาไฟ พนันเปนนัน ผมนี้สปอร์ตพอ นักเลงพอ วันนี้ผมได้นักเหลือ
 นายอำเภอก่อน”

“ได้กับหยัง” (ได้เพราะอะไร)

“เพราะผมไปพนันกับคนที่นอนโรงแรมฟูน”

“พนันว่าจะใด” (พนันว่ายังไง)

“สุ่ผ่อเน่อ วันพรุ่งนี้เก้าโมงนา นายอำเภอจะร้องฮาไฟหุบหัว เขาบ่เชื่อตักบ่เชื่อตาย คี
 เลยพนันกันไว้ 4 คนทวยกัน คนละ 100 ผมแบ่งหื้อนายอำเภอ 200 ผมได้ 200 หัว
 นายอำเภอคี่ได้หุบ” (ไปพนันว่าพรุ่งนี้เก้าโมง นายอำเภอจะเรียกไปจับหัว พวกนั้นไม่เชื่อ ก็
 เลยพนันกันทั้ง 4 คน ๆ ละ 100 ผมแบ่งให้นายอำเภอ 200 ผมได้ 200 แกมยังได้จับหัว
 นายอำเภอด้วย)

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, หน้า 525)

จากเรื่องหัวโน แสดงให้เห็นถึงการตอบกลับของชนชั้นชาวบ้านที่มีต่อ ข้าราชการที่เป็นตัวแทน
 ของภาครัฐ ในเรื่องคือนายอำเภอ ที่สามารถใช้เล่ห์เหลี่ยมสามารถชนะพนันกับเพื่อนได้ และยังได้จับหัว

นายอำเภอ ที่เป็นเจ้านาย เป็นตัวแทนภาครัฐ อันหมายถึงผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองการปกครอง ฐานะทางสังคม ได้อีกด้วย

ในเรื่องนายอำเภอถูกทำให้เป็นบุคคลที่มองคนจากฐานะภายนอก โดยมองว่า คนชั้นวรรณะที่ต่ำต้อยกว่า รายได้น้อยกว่า ไม่ควรที่จะทำตัวดีเสมอปลัดอำเภอ เช่น กินอาหารร่วมกัน พักโรงแรมที่เดียวกัน แต่แล้วอำเภอก็พ่ายแพ้ต่อสติปัญญา เล่ห์เหลี่ยม ของคนชั้นวรรณะที่แม้ว่าจะพ่ายแพ้ให้นายอำเภอแต่กลับชนะพยานของเพื่อนที่ได้เงินมากกว่า อีกทั้งยังได้จับหัวนายอำเภอที่ถือเป็นเจ้าของตนได้อีกด้วย

การโต้กลับของชนชั้นใต้การปกครองผ่านเจี้ยก้อม ที่เล่าผ่านเรื่องราวที่ทำให้เป็นเรื่องตลก ขบขัน น่าชวนหัวเราะ แต่แฝงซึ่งนัยยะของการต่อสู้ทางการเมืองการปกครองที่มีต่อชนชั้นผู้ปกครอง โดยตัวละครที่เป็นชนชั้นผู้ปกครองได้ถูกนำเสนอผ่านนัยยะของการเป็นมนุษย์ธรรมดาทั่วไป ที่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ความไม่ทันคนและไม่ฉลาด ซึ่งไม่แตกต่างไปจากคนทั่วไป ลักษณะเจี้ยก้อมที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเจ้าพระยาหรือตัวแทนของภาครัฐ ดังที่ได้ยกตัวอย่างไป จึงกลายเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นถึงการตอบโต้ของผู้อยู่ใต้การปกครองที่มีต่อการเมืองการปกครองของล้านนาในยุคนี้ๆ เจี้ยก้อมในลักษณะนี้ยังได้แก่เรื่อง ตำรวจโดนคนเผ่าตัม (ตำรวจโดนคนแก่หลอก), ไปประชุมสาย เป็นต้น

อุดมการณ์รัฐชาติกับการตอบโต้ความเป็นอื่นในล้านนา

การปฏิรูปการปกครองของสยามที่มีต่ออาณาจักรล้านนา ผ่านกลไกต่างๆ ที่รัฐบาลสยามใช้เป็นรูปแบบหนึ่งของการผนึกรวมให้เกิดเป็นสำนึกของความเป็นรัฐชาติ เพื่อสร้างความเป็นพวกเดียวกัน เครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งคือ ภาษา

อาณาจักรล้านนา มีภาษาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ภาษาพูด เรียกว่า “กำเมือง” ภาษาเขียน เรียกว่า “ตัวเมือง” เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองและการที่ส่วนกลางเข้ามาจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน เพื่อปลูกฝังความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ผ่านระบบการศึกษาช่วงทศวรรษ 2440 เป็นต้นมา จึงเป็นช่วงที่สยามได้ปรับปรุงและขยายงานด้านการศึกษา เพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องช่วยสร้างความเป็นเอกภาพของชาติไทยในส่วนภูมิภาค

การเข้ามาจัดการศึกษาในเชียงใหม่ใหม่ของส่วนกลางในระยะแรก ส่วนกลางได้มีการสนับสนุนให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทสำคัญในด้านการสอนการศึกษาแบบใหม่ในโรงเรียนให้แก่ประชาชน เน้นการเรียนแบบแผนในภาษาไทยเป็นหลัก การดำเนินการสอนระยะแรก ยังไม่มีแบบแผนที่ชัดเจนตามหลักสูตรการศึกษาที่รัฐกำหนด จนกระทั่งในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 คือ ในปี พ.ศ.2453 กระทรวงธรรมการได้สนับสนุนให้ฝึกอบรมฆราวาสและพระสงฆ์ในมณฑลพายัพ และเมืองเชียงใหม่ เพื่อทำการสอนในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนวัดต่างๆ และได้มีการขยายการศึกษาให้เพิ่มจำนวนโรงเรียนในทุกเขตอำเภอ โดยให้ใช้สถานที่ที่วัดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในเขตอำเภอนั้นๆ การที่ส่วนกลางเข้ามาจัดการปฏิรูปองค์การสงฆ์ และจัดระบบการศึกษาแบบใหม่ รวมทั้งได้โรงเรียนของมิชชันนารีเป็นพันธมิตร ได้ส่งผลให้เชียงใหม่เกิดการขยายตัวของชนกลุ่มใหม่ที่ได้รับการศึกษาแบบใหม่ ได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาแบบใหม่ซึ่งได้รับการตีความใหม่โดยอิงกับความคิดชาตินิยมกระแสหลักอย่างมาก ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเหล่านี้ย่อมส่งผลอย่างลึกซึ้งต่อวิถีคิด พฤติกรรม และระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมเชียงใหม่

เมื่อในเชียงใหม่หรือสังคมล้านนา ได้มีกลุ่มคนต่างถิ่น ซึ่งมีภาษาพูดที่แตกต่างไปจากตน ในขณะนั้นเรียกว่า “กำไทย” หรือภาษาไทย คนล้านนาจึงเรียกคนที่มาจากกรุงเทพฯ “คนไทย” หรือ “คนใต้” อัน

แสดงถึงคนที่ไม่ใช่คนเหนือ เป็นคนที่พูดภาษาไทยภาคกลาง และไม่รู้ภาษาเหนือ ตัวอย่างเรื่อง คนไทยใต้บรู้อำเหนือ

คนไทยใต้บรู้อำเหนือ

มีคนไทยใต้ (คนภาคกลาง) คนหนึ่งมีเพื่อนเป็นชาวเหนือ อยากอู้สาวเหนือจึงถามเพื่อนว่า

“คำว่าสวยงาม เมืองเหนือพูดว่าอะไร”
เพื่อนคนเมืองอยากแกล้งจึงบอกว่า “สิ่งทึง”
วันหนึ่งคนไทยใต้คือไฟแอ้วสาว พอขึ้นไฟบ้านสาวค้ทักว่า
“น้องนี่สิ่งทึง”
สาวไต้ยีนค้เคียด (โกรธ) ปิดหน้าหนี
คนไทยจึงว่า “บ่ต้องมาทำอาย”
สาวจึงตอบไฟทั้นที

“อ้ายนะกะสิ่งทึง”
คนไต้เลยตอบว่า “ไม่ต้องมายอम्म”

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, หน้า 532)

เรื่อง คนไทยใต้บรู้อำเหนือ แสดงให้เห็นถึงการทำให้คนไทยหรือคนกรุงเทพฯ กลายเป็นตัวตลก ถูกคนล้านนาหรือคนเหนือหลอก ให้ใช้คำที่ไม่สุภาพไปจีบหญิงสาว แม้จะโดนตลกกลับมาก็ไม่ทราบความหมาย ลักษณะของเจ็ยก้อมดังกล่าว เป็นการโต้กลับของคนล้านนาที่มีต่อคนสยามที่เข้ามามีบทบาทในสังคมล้านนา นับตั้งแต่การปฏิรูปการปกครองเป็นต้นมา การที่มีการใช้ภาษาไทยกลางแทนการใช้ คำเมือง ทำให้ภาษากลายเป็นตัวแบ่งสถานะของคนในสังคม คนที่พูดภาษาไทยกลาง ถูกมองว่าเป็นคนอื่นในสังคมล้านนา ไม่ใช่คนเมือง พูดภาษาเมืองไม่ได้ จึงมักจะถูกล้อเลียนเสมอ

เรื่อง เท่อคำไทย

จันตาเป็นสาวเหนือที่ไฟเยยะการที่กรุงเทพฯ นัยว่าเป็นที่มาของรายได้จากบางอย่างที่เป็นเงินนั๊ก (เงินมาก) บ่เมินจันตาก็พลิกมา (กลับมา) เยี่ยมบ้านพร้อมสี่สนบนไบหน้า และเครื่องแต่งกาย ทั้งความร่ำรวย แต่ที่คนอื่นทวยบ่ทั้น (ตามไม่ทัน) ก็คือ จันตาอู้ภาษาไทยกลางโดยบรู้อำเมืองเลย (พูดแต่ภาษาไทยกลางโดยไม่พูดคำเมืองเลย)

วันสุดท้ายก่อนที่จันตาจะเมื่อกรุงเทพฯ (กลับ) ไฟหากินตามเดิมนั้น จันตาก็ไฟซื้อของในภาค (ตลาด) เอาไปฝากเพื่อนร่วมอาชีพของเธอ แล้วค้ไต้ปะกับแม่คำในภาคที่เปนเพื่อนเก่าจึงอู้กันว่า

“อู้จัน มึงไฟอยู่กรุงเทพฯ แต่งตัวงามแท้่นอ”

จันตาจีบปากตอบไฟอย่างภาคภูมิว่า

“อ้อย ใคร ๆ ไปอยู่กรุงเทพฯ มืงานทำได้เงินตี่จี้ ก็ต้องแต่งตัวสวยอย่างนี้กันทั้งนั้นแหละ”

สองคนอุ้งกันขัดเมิน (นานมาก) เพื่อนแม่ค้าสังเกตุว่าจันตาบ่ยอมอุ้คำเมืองเลย จึงอุ้วว่า
 “มึงไปอยู่กรุงเทพฯ บ่เมิน มึงลืมนำเมืองหมดแล้วคา คุบ่หันมึงอุ้คำเมืองเลย”
 จันตานิวหน้าตอบว่า “แหม ใคร ๆ ที่นั่นเค้าพูดอย่างนี้กันทั้งนั้นนี่นา ฉันทบ่ได้อยู่
 ทุกวัน คำเมืองไม่ได้พูดเลย ก็ลืมนำไปบ้างนะสิ”
 “เอ่อ เอ่อ แล้วมึงจะพริกกรุงเทพฯ เมื่อใด” (แล้วเอ็งจะกลับกรุงเทพฯ เมื่อไหร่)
 จันตานี้ก็ถึงกรุงเทพฯ แล้วคียึดอกตอบอย่างภาคภูมิใจว่า
 “แถมบ่ดี” (อีกสักพัก)

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, หน้า 534)

เรื่อง ห่อคำไทย เป็นเจี้ยก้อมที่สะท้อนให้เห็นถึงสังคมล้านนา ที่มองว่า การที่คนเหนือพยายามพูด
 ภาษาไทยกลาง แล้วใช้ผิดใช้ถูก ใช้ไม่ถูกต้อง คือความเป็นอื่น ที่พยายามจะหลีกเลี่ยงความเป็นพวกเดียวกัน
 กับตนเอง ในเรื่องห่อคำไทย จันตา เป็นสาวเหนือที่ไปทำงานกรุงเทพฯ แล้วกลับมาเยี่ยมบ้าน แต่ไม่ยอมอุ้
 คำเมือง พูดภาษาไทยกลางกับคนที่บ้าน จนในที่สุดก็หลุดคำเมืองออกมาอย่างไม่ตั้งใจ จันตา จึงเป็น
 ตัวแทนของคนล้านนา ที่พยายามทำตัวเป็นอื่น โดยใช้ภาษาไทยกลาง มายกสถานะของตนเองให้อยู่เหนือ
 คนล้านนา เรื่องห่อคำไทย จันตา จึงกลายเป็นสาวเหนือที่แสดงให้เห็นถึง ความลึกลับก้ำกั๊น การไม่ภูมิใจ
 กับท้องถิ่นของตนเองเช่นเดียวกับเรื่อง สาวเหนือ

เรื่อง สาวเหนือ

สาวเหนือคนนึงไปเรียนที่กรุงเทพฯ เมื่อเรียนจบก็พริกมา (กลับมา) เมืองเหนือ ทำตัว
 หยิ่ง พยายามวางตัวหือเหนือกว่าสาวในหมู่บ้าน และเป็นที่ยกย่องของบ่าวทั้งหลาย
 วันหนึ่ง ขณะที่อยู่กับบ่าวคนหนึ่ง สาวคนนั้นคียึดอยากตด จึงขยับก้นขึ้นมาหน่อยหนึ่ง
 แล้วบิดตัวไผมา แล้วค้อยๆ ตด ปากคียึดว่า “โ้ย.....เหนือ”
 บ่าวได้ยินสาวอุ้ยังอัน และได้กลิ่นเหม็นคียึดถามว่า
 “คนกรุงเทพฯ เวลาตดเขาวาเหนือคา”

(หทัยวรรณ ไชยะกุล, 2539, หน้า 322)

เรื่องสาวเหนือ แสดงให้เห็นถึงลักษณะของคนเหนือที่พยายามยกสถานะของตนเองให้สูงกว่าคนเหนือคน
 อื่นๆ ด้วยการ พูดภาษาไทย โดยมองว่าคนที่ยังพูดคำเมือง อุ้คำเมือง เป็นคนล้าหลัง ไม่เจริญ ไม่ทันสมัย
 แต่เรื่องสาวเหนือ เป็นการเล่าเจี้ยที่สะท้อนให้เห็นว่า คนเหนือที่พยายามใช้ภาษาไทย คือ ความเป็นอื่น
 หรือคนอื่น ในสังคมล้านนา แต่การใช้ภาษาไทยเพื่อกลบเกลื่อนกิริยาบางอย่าง หรือการพูดภาษาไทยไม่ชัด
 กลับสร้างความตลก ขบขัน และเป็นเรื่องน่าหัวเราะ ในสังคมล้านนา

จะเห็นได้ว่า การโต้กลับของชนชั้นใต้การปกครอง จะเป็นการถ่ายทอดผ่านพื้นที่ทางวัฒนธรรม
 นั่นคือ เจี้ยก้อม อันเป็นเรื่องเล่าของชาวบ้าน ที่พยายามถ่ายทอดเรื่องราวที่กลับตาลปัตรกับโครงสร้างทาง
 สังคมที่มีอยู่เดิม เพื่อให้อำนาจที่มีนั้นลดลง โดยการทำให้ตัวละครสำคัญเช่น เจ้าพระยา ปลัด นายอำเภอ
 ผู้ใหญ่บ้าน หรือแม้กระทั่งพระสงฆ์ กลายเป็นตัวตลก ที่ถูกล้อเลียน ถูกทำให้อับอาย หรือทำให้เป็นมนุษย์

ธรรมดาทั่วไป ที่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง แสดงให้เห็นถึงการตอบโต้อำนาจที่อยู่เหนือกว่าของชาวบ้าน

แม้ว่าเจ็ยก้อมบางเรื่องจะมีชื่อเรื่องที่แตกต่างกันหรือมีตัวละครที่แตกต่างออกไป แต่โดยนัยยะแฝงแล้วเมื่อพิจารณาเค้าโครงเรื่องจะพบว่า ยังคงวางเค้าโครงเรื่องไว้เหมือนเดิมโดยมีเจตนาที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามลดทอนอำนาจของบุคคลใดในเรื่องให้ลดน้อยลงนั่นเอง

อภิปรายผล

จากการศึกษานัยยะแฝงทางการเมืองการปกครองของล้านนาผ่าน “เจ็ยก้อม” โดยการศึกษา ค้นคว้าจากงานวรรณกรรมล้านนา ประเภทเจ็ยก้อมที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว พบว่าหากแยกประเภทเจ็ยก้อม ด้านการเมืองการปกครองแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ยุค คือ 1. เจ็ยก้อมที่สะท้อนการเมืองการปกครองในยุคจารีต เจ็ยก้อมประเภทนี้จะมีตัวละครที่เป็นเจ้าพระยาและชาวบ้านที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะ การปกครองในยุคจารีตที่มี 2 ชั้นหลักในสังคมยุคนั้นคือ ชั้นปกครองและชั้นใต้การปกครอง 2. เจ็ยก้อมที่สะท้อนการเมืองการปกครองในยุคปฏิรูปการปกครอง เจ็ยก้อมประเภทนี้จะมีตัวละครที่สะท้อน ให้เห็นรูปแบบการปกครองของล้านนาที่อยู่ภายใต้การปกครองจากส่วนกลาง โดยมีตัวละครที่เป็นตัวแทน ของรัฐส่วนกลาง ได้แก่ ปลัด นายอำเภอ ตำรวจ ผู้ใหญ่บ้านหรือครูกับชาวบ้าน เป็นต้น

เจ็ยก้อม เป็นวรรณกรรมล้านนาประเภทเรื่องเล่าที่ถูกถ่ายทอดโดยชาวบ้าน นัยยะทางการเมืองการปกครองที่พบมี 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่หนึ่ง การโต้กลับของชนชั้นผู้ถูกปกครองผ่านเจ็ยก้อมโดยชนชั้นใต้การปกครอง ได้แก่ ชาวบ้าน ไพร่ ทาส ได้ใช้พื้นที่ของเจ็ยก้อมเป็นพื้นที่ในการตอบโต้เชิงอำนาจกับชนชั้นผู้ปกครอง ดังเช่นเรื่องเสียงเหมี้ยงคำพระยา ที่เจ้าพระยาเมืองถูกทำให้เป็นตัวละครที่ถูกชาวบ้านอย่างเสียงเหมี้ยง ใช้ความเฉลียวฉลาด (แม้จะเป็นฉลาดแกมโกงก็ตาม) ในการหลอกล่อจนกระทั่งสามารถได้เมืองมาครองในที่สุด หรือจะเป็นในยุคปฏิรูปการเมืองการปกครองที่ล้านนาอยู่ภายใต้การปกครองจากรัฐส่วนกลาง ชนชั้นปกครองได้แก่ ปลัด นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐส่วนกลางถูกทำให้กลายเป็นตัวละครที่เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ถูกหลอกโดยชาวบ้านทั่วไป อันแสดงให้เห็นถึงการตอบโต้ของชนชั้นผู้ถูกปกครองที่มีต่อผู้ใช้อำนาจในการปกครองของตน

ประเด็นที่สอง อุดมการณ์รัฐชาติกับการตอบโต้ความเป็นอื่นในล้านนา จากการศึกษา พบว่าในเจ็ยก้อมมีเรื่อง que แสดงให้เห็นถึงการพยายามแบ่งความเป็น “พวกเขา” และ “พวกเรา” ภายใต้อุดมการณ์รัฐชาติ โดยใช้ภาษาเป็นตัววัดความเป็นอื่น เช่นเรื่อง เหนือคำไทย สาวเหน้อย แสดงให้เห็นถึงคนเหนือที่พยายามทำตัวให้เป็นคนภาคกลางโดยใช้ภาษากลางแทนคำเมือง แต่กลับใช้ผิดๆ ฤๆ หรือผลอใช้ คำเมืองออกมาในท้ายที่สุด ตัวละครในเรื่องเหล่านี้ ถูกทำให้เป็นคนที่มีถิ่นฐานรากเหง้าของตนเอง พยายามเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ แต่กลับกลายเป็นกลุ่มคนที่คนล้านนาหรือคนเหนือมองว่า เป็นคนอื่น คนที่เสแสร้งแก่ง้งทำ พยายามทำตัวให้เหนือกว่าคนอื่น แต่กลับกลายเป็นตัวละครที่ตลก ถูกล้อเลียนจนทำให้เกิดความอับอาย สอดคล้องกับงานของวัชรินทร์ แก่นจันทร์ (2555) ที่ศึกษาเรื่องอุดมการณ์ความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนาได้อธิบายไว้ว่า พบอุดมการณ์ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ 4 อุดมการณ์ได้แก่ 1. อุดมการณ์อำนาจนิยม 2. อุดมการณ์รุนแรง 3. อุดมการณ์ปีศาจไปตย 4. อุดมการณ์รัฐชาติ อุดมการณ์ดังกล่าว ถูกต่อย้ำและผลิตซ้ำ (Reproduce) ผ่านการเล่าซ้ำ โดยเนื้อเรื่องเดิม แต่เปลี่ยนตัวละครที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแบบเรียน ภาพยนตร์ เพลง ที่

มีเนื้อหาต่อต้าน ล้อเลียนกลุ่มชาติพันธุ์และผ่านสถาบันต่างๆ ในระบอบรัฐชาติ หล่อหลอมจนกลายเป็นอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อที่ธรรมดาแต่แฝงไปด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งในระดับปัจเจกและระดับโครงสร้าง

เรื่อง คนใต้บ้าเมือง เป็นอีกเรื่องที่แสดงให้เห็นว่าคนลำนานามักจะมองคนภาคกลางเป็นคนอื่น ที่ใช้ภาษาแตกต่างจากพวกของตน และไม่ใช้พวกเดียวกับตน จึงมักจะถูกหลอกให้ใช้คำเมืองแบบผิดๆ ถูกๆ จนกลายเป็นตัวตลกในสังคมลำนานา

เจี้ยก้อมจึงเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชาวบ้านที่ใช้ความตลก ขำขัน เป็นการต่อรองอำนาจกับชนชั้นผู้ปกครอง โดยทำให้เป็นเรื่องตลก ขำขัน นำหัวเราะ แต่แฝงไปด้วยนัยยะทางการเมืองการปกครองในแต่ละยุค เจี้ยก้อมถือเป็นวรรณกรรมลำนานา ที่เป็นมุขปาฐะ เป็นเรื่องเล่าที่ไม่มีเค้าโครงแน่นอนตายตัว เป็นการเล่าสืบทอดกันมาปากต่อปาก อาจจะมีชื่อเรื่องหรือชื่อตัวละครที่แตกต่างกันออกไป แต่เค้าโครงของเรื่องยังคงไว้ในลักษณะเดียวกันอยู่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของลำนานาในอีกด้านหนึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากการเล่นเจี้ยของลำนานา อันเป็นตัวแทนของการบอกเล่าผ่านชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับงานของเกรียงศักดิ์ เซษฐพัฒน์ (2554) เรื่องเล่าแบบชาวบ้าน (อันหมายถึงเจี้ยก้อมด้วย) หมายความว่า ภาพแทนความจริง (Representation) ของวาทกรรมแบบพุทธที่พยายามจะชี้ให้เห็นว่า ชนชั้นนำคือ พญา ขุนนาง พระ น้อยหนานและผู้อาวุโส นั่นคือผู้ปฏิบัติธรรมที่มีความใกล้ชิดกับธรรมดั่งนั้นบุคคลเหล่านี้จึงสมควรที่จะมีอำนาจปกครองชาวบ้านทั้งปวง ซึ่งชาวบ้านนั้นเต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา แต่เรื่องเล่า (เจี้ยก้อม) ของชาวบ้าน เช่น เสียงเหมียงคำพญา เสียงเหมียงจู้พญา กะต๋าป่าคำตุ้ หรือแม้กระทั่งการขอเก็บนก กลับแสดงให้เห็นว่า ชนชั้นนำเหล่านั้นก็มีแง่มุมของกิเลส ตัณหา ความต้องการ ความงมงาย เช่นกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ก็กลายเป็นตัวตลกของชาวบ้านและดูมีอำนาจลดน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้เพื่อจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ในรูปแบบหนังสือการเมืองเรื่องเจี้ยก้อมเพื่อใช้ประกอบการศึกษาของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเรียนรู้ข้ามศาสตร์วิชาการด้านการเมือง สังคมที่เชื่อมโยงกันแบบบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาหรือรวบรวมเจี้ยก้อมของแต่ละท้องถิ่นในภาคเหนือ เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของเนื้อหาเจี้ยก้อมในแต่ละท้องถิ่น และเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาการตอบโต้หรือการต่อสู้ทางการเมืองการปกครองของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นในภาคเหนือ เพราะเจี้ยก้อมเป็นมุขปาฐะที่เล่าสืบทอดกันมาในสังคมลำนานา และมีการปรับเปลี่ยนโครงเรื่องในสอดคล้องกับสภาพสังคมและยุคสมัยของท้องถิ่นภาคเหนืออยู่เสมอ ปัจจุบันมีการนำเจี้ยก้อมสอดแทรกในเพลงขอ เพลงขอสตรี การแสดงละครขอ แต่อย่างไรก็ตามนัยยะทางการเมืองยังคงแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่สะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิข. (2554). *การช่วงชิงอัตลักษณ์ในสังคมจารีตเชียงใหม่ผ่านเรื่องเล่าแบบจารีต*.
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิรัชชาติ สันตะยศ. (2551). *การสร้าง “พระราชชายาเจ้าดารารัศมี” ให้เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์
ทศวรรษ 2500 – ปัจจุบัน* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (2555). *วาทกรรมความเป็นอื่นในวรรณกรรมล้านนา* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต) สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2551). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- สุรสิงห์สำรวม ฉิมพะเนา. (2525). *โลกทัศน์ล้านนา ศึกษาจากขอเก็บนก*. *วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 6(2), 11-36.
- หทัยวรรณ ไชยะกุล. (2539). *การสร้างมุขตลกในเรื่องข้าขันล้านนา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
Optimisation of Logistics in Ice Transportation: A Case Study of ABC Shop
in Khlong Yong Subdistrict, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom
Province.

ศรีศรีรินทร์ นรเศรษฐโสภณ¹, สันดุสิตธี บรวิงษ์ตระกูล²,
และ ชนิชา หมอยาดี³
Srisarin Norasedsophon¹, Sandusit Brorewongtrakhul²,
and Chanicha Moryadee³

Received: January 5,2024

Revised: June 10,2024

Accepted: June 20,2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยการศึกษาทางผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ร้านค้าที่ใช้บริการร้านน้ำแข็งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจกิจการเจ้าของคนเดียว มีประสบการณ์ประกอบธุรกิจมากกว่า 10 ปี และมีจำนวนพนักงาน 1 – 3 คน ประสิทธิภาพด้านเครื่องมือในการทำงาน ด้านการส่งมอบ และด้านบุคลากร ส่งผลต่อประสิทธิภาพการขนส่ง ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ $\bar{x} = 4.61$, S.D.= .480 รองลงมา คือ ด้านเวลา $\bar{x} = 4.55$, S.D.= .498 และ ด้านต้นทุน $\bar{x} = 3.52$ S.D.= .977 ตามลำดับ 2)แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการขนส่งน้ำแข็งต้องให้ความสำคัญการจัดส่งสินค้าให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้า เมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการขนส่งควรเปลี่ยนสินค้าให้ลูกค้าอย่างรวดเร็วที่สุด เพื่อสร้างความ

¹ อาจารย์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา: Lecturer, Faculty of Logistics and Supply Chain College Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: srisarin.no@ssru.ac.th

² อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี : Lecturer, Faculty of Communication arts Ramrhai Barni Rajabhat University, E-mail: sandusit.b@rbru.ac.th

³ อาจารย์ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา: Lecturer, Faculty of Logistics and Supply Chain College Suan Sunandha Rajabhat University, E-mail: srisarin.no@ssru.ac.th

พึงพอใจในการใช้บริการ รวมถึงใช้ในการวางแผนในการกำหนดเส้นทางในการเดินทางเพื่อช่วยประหยัดเวลา เชื้อเพลิง ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการทำงานได้

ความสำคัญ: ประสิทธิภาพ, โลจิสติกส์, การขนส่ง, เส้นทางขนส่ง

Abstract

This research studies the optimisation of logistics in ice transportation, with a case study of ABC Shop in Khlong Yong Subdistrict, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province. The objectives are: 1) to study the efficiency of logistics in ice transportation, and 2) to propose guidelines for optimising logistics in ice transportation. In this study, the researcher used questionnaires as a tool for data collection. Data was collected from a sample of 25 sets and analysed using software package. The statistics used were percentage, mean, and standard deviation. The results of the research found that the majority of businesses using the ice shop's services are sole proprietorships, have been in business for more than 10 years, and have 1-3 employees. The efficiency in terms of tools, delivery, and personnel significantly impacts overall transportation efficiency. The most important aspect was reliability of service ($x = 4.61$, S.D. = .480), followed by time ($x = 4.55$, S.D. = .498) and cost ($x = 3.52$, S.D. = .977). The guidelines for increasing efficiency in ice transportation emphasise the importance of delivering goods according to customer needs. In case of delivery errors, the products should be replaced as quickly as possible to ensure customer satisfaction. Additionally, planning delivery routes to save time and fuel can help reduce operational costs.

Keywords: Efficiency, Logistics, Transportation, Traffic and transportation

บทนำ

ในปัจจุบันการขนส่งเป็นกิจกรรมหลักที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยทั่วไปการขนส่ง คือ การเคลื่อนย้ายคน สัตว์หรือสิ่งของจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่ โดยการใช้อนุรักษ์หรือพาหนะอย่างใดอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันการแข่งขันในการให้บริการลูกค้ามีความเข้มข้นมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อให้เกิดการขยายตัวในเครือข่ายการขนส่งที่เพิ่มมากขึ้น แต่ละบริษัทต่างต้องการตอบสนองความพึงพอใจในการให้บริการลูกค้าและมีความตรงต่อเวลามากที่สุด ปัญหาการขนส่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในการจัดการโลจิสติกส์อย่างหนึ่งที่มีแนวโน้ม เรื่องการขนส่งสินค้าที่ดีจะทำให้ขนส่งสินค้าไปถึงมือผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดการขนส่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการช่วยเพิ่มคุณค่าของ สินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคที่อยู่ในสถานที่ที่การขนส่งเข้าไปถึง ได้มีสินค้าหรือบริการบริโภคตามที่ ตนต้องการ การขนส่งจะช่วยนำสินค้าจากแหล่งผลิต ผ่านคนกลางจนกระทั่งถึงผู้บริโภค ดังนั้นการดำเนิน ธุรกิจใดๆ ย่อมอาศัยการขนส่งทั้งสิ้น ถ้าที่แห่งใดมีถนนดีพาหนะที่ใช้ในการขนส่งเพียงพอ มีการจัดการขนส่งที่ดีก็ย่อมทำให้การ

ลำเลียงสินค้าจากแหล่งผลิตไปสู่ตลาดทำได้สะดวกรวดเร็ว เป็นผลให้สภาพเศรษฐกิจในถิ่นนั้นเจริญขึ้น (กระทรวงคมนาคม, 2566)

ร้าน ABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่าทางร้านค้ามีสินค้าที่ทำการขนส่ง อยู่ 4 ชนิด ได้แก่ น้ำดื่ม น้ำแข็งหลอดเล็ก น้ำแข็งหลอดใหญ่และน้ำแข็งบด โดยทางร้านมีรถมอเตอร์ไซด์พ่วง ที่ใช้ในการขนส่งจำนวน 5 คัน โดยแต่ละคันสามารถบรรทุกน้ำแข็งเพื่อจัดส่งมีความจุสูงสุดที่ 20 กระสอบ ซึ่งความต้องการของลูกค้าที่ต้องการใช้น้ำแข็งแต่ละร้านไม่เท่ากันและมีระยะทางไปกลับไม่เท่ากัน โดยรถ มอเตอร์ไซด์พ่วงที่ใช้ในการขนส่งจะเดินทางออกจากร้านน้ำแข็งซึ่งเป็นจุดกระจายสินค้า โดยจะไปส่งสินค้าให้ ลูกค้าแต่ละรายและกลับมาที่จุดกระจายคือที่ร้าน เมื่อขนส่งน้ำแข็งครบตามจำนวนในเส้นทางที่รับผิดชอบ ปัญหาที่พบคือ ทางร้านไม่มีการวางแผนเส้นทางจัดส่งที่ชัดเจน ระยะเวลาในการขนส่งสินค้า มีความผิดพลาด ทำให้มีผลกระทบต่อ การขนส่งสินค้า

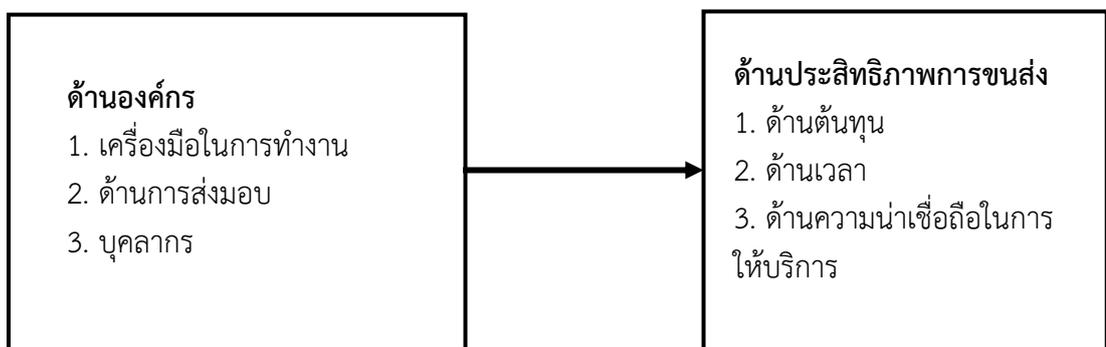
จากการศึกษาปัญหาที่ผู้ทำวิจัยสนใจที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การแก้ปัญหา ด้าน การขนส่งสินค้า การจัดเส้นทางขนส่งให้ทันเวลาที่ลูกค้ากำหนดให้มีคุณภาพในการขนส่งมากที่สุดและตอบสนองความต้องการ ของลูกค้า รวมทั้งระยะทางที่สั้นขึ้น เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายในแต่ละครั้งต่อการขนส่งสินค้า ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดของความต้องการของลูกค้าและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งให้ดีขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงทำการศึกษา เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

แนวคิดเกี่ยวกับโลจิสติกส์เป็นกระบวนการในการจัดการวางแผน จัดสายงานและควบคุมกิจกรรมทั้งในส่วนเคลื่อนย้ายและไม่มีเคลื่อนย้ายในการอำนวยความสะดวกของกระบวนการไหลของสินค้า ตั้งแต่จุดเริ่มจัดหาวัตถุดิบไปยังจุดที่มีการบริโภค การประกอบธุรกิจทั่วไปผู้ประกอบการจะคำนึงถึงต้นทุนการผลิตเป็นหลักและจะหาวิธีลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำเพื่อต่อสู้กับคู่แข่งรายอื่น ๆ ที่อยู่ในตลาด นอกจากนี้ต้นทุนวัตถุดิบและแรงงานต่าง ๆ แล้วค่าใช้จ่ายด้านโลจิสติกส์ ถือว่าเป็นอีกตัวหนึ่งที่มีสัดส่วนค่อนข้างสูงและมีผลต่อราคาสินค้าและบริการโลจิสติกส์ประกอบด้วยกิจกรรมสนับสนุน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการขนส่ง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการขนส่งสินค้า โดยทั่วไปการขนส่ง (Transportation) หมายถึง การเคลื่อนย้ายคน (People) , สินค้า (Goods) หรือ บริการ (Services) จากตำแหน่งสถานที่หนึ่งไปยังอีกตำแหน่งสถานที่หนึ่ง โดยใช้โครงสร้างพื้นฐาน, ยานพาหนะ และ วิธีดำเนินการที่แตกต่างกันออกไปทั้งนี้การขนส่งยังมีความหมายที่ กว้างขวางโดยครอบคลุมไปถึง การขนส่ง การขนถ่าย การเคลื่อนย้ายคนหรือสิ่งของภายในอาคาร ภายในบ้าน ภายในที่ทำงานหรือ ภายในโรงงานด้วย ดังนั้นหากยึดคำจำกัดความถูกต้องแล้วการที่คนเราเดินอยู่ภายในบ้าน การใช้รถเข็นช่วยบรรทุกของเมื่อเข้าไปซื้อสินค้านับเป็นหนึ่งในกิจกรรมการขนส่งเช่นเดียวกัน (จักรกฤษณ์ ดวงพิศตรา,2543)

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ ผู้ให้บริการทางด้านโลจิสติกส์

ผู้ให้บริการโลจิสติกส์ หมายถึง ผู้ให้บริการภายนอกเป็นกลุ่มของบุคคลหรือผู้ประกอบการภายนอกซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในงานหนึ่งงานใดซึ่งมีความสามารถที่จะเข้ารับบทบาท การทำงานนั้น ๆ ได้ดีกว่าองค์กร จะดำเนินการด้วยตนเองภายใต้สัญญาเพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าธรรมเนียมหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นการตอบแทน โดยผลลัพธ์ที่ได้จากการว่าจ้างผู้ให้บริการภายนอก ควรจะดีกว่า องค์กรจะดำเนินการเอง ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือ อีกนัยหนึ่งก็คือ การให้ผู้ประกอบการที่ให้บริการภายนอกปฏิบัติงานที่มีความสำคัญน้อยกว่าไปทำ โดยองค์กรเลือกที่จะดำเนินงานเฉพาะงานที่มีความสำคัญและคุ้มค่ากว่า การเลือกใช้ผู้ให้บริการภายนอก เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการจัดการ ความสมดุลของต้นทุน เวลา กับเงินที่ต้องจ่าย

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพการขนส่ง

การประเมินประสิทธิภาพการขนส่ง องค์กรผู้ซื้อบริการควรกำหนดดัชนีชี้วัด (Key Performance Indicators: KPIs) เพื่อใช้ในการวัดประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานของผู้ให้บริการ โดยกำหนด KPI ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักขององค์กรเพื่อผลักดันการดำเนินงานของผู้ให้บริการมุ่งสู่เป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ทั้งสองฝ่ายได้แก่ผู้ซื้อบริการและ ผู้ให้บริการต้องมีความเข้าใจตรงกันในตัวชี้วัด และมีความจริงจัง มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ได้คุณภาพและผลงานที่ดีที่สุด เพื่อให้ธุรกิจทั้งสองฝ่ายเติบโตก้าวหน้าไปพร้อมกัน ด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจร่วมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นายประภากร สุขเจริญ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าภายในเขตชลบุรีและระยอง กรณีศึกษาบริษัท หทัยจิตร ทรานสปอร์ต จำกัด วัตถุประสงค์การวิจัย ในครั้งนี้ คือ 1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าภายในเขตชลบุรีและระยองกรณีศึกษาบริษัท หทัยจิตร ทรานสปอร์ต จำกัด 2) เพื่อแก้ปัญหาในการให้บริการ 3) เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา 4) เพื่อลดเวลาเพิ่มกำไร ข้อค้นพบในงานวิจัยเรื่องนี้ คือ สภาพการจราจรความรวดเร็วในการจำหน่ายสินค้าจากคลังสินค้า ความรวดเร็วของการเดินพิธีการด้านเอกสาร และความพร้อมของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน มีผลต่อค่าใช้จ่ายและประสิทธิภาพด้านอื่น ๆ ในการขนส่ง ค่าใช้จ่ายจะลดลงเมื่อการจราจรไม่ติดขัด คลังสินค้าจำหน่ายสินค้าไม่ล่าช้าการเดินพิธีการ ด้านเอกสารไม่ล่าช้า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ โดยตลอดระยะเวลา 3 เดือนที่ทำการศึกษา พบว่าในเดือนพฤศจิกายน จำนวนรถที่ใช้ในการขนส่ง/วัน ลดลง 58.33 เปอร์เซ็นต์จำนวนรอบในการขนส่งลดลง 44.44 เปอร์เซ็นต์ระยะเวลาในการขนส่ง/รอบ ลดลง 29.16 เปอร์เซ็นต์และค่าใช้จ่ายลดลง 47.48 เปอร์เซ็นต์นอกจากนี้ยังพบว่าการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้เช่น GPSทำให้ประสิทธิภาพในการขนส่งเพิ่มขึ้น

ธนกร เหมือนใจ (2562) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยและกิจการทางโลจิสติกส์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับในหมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ 15 จังหวัดนครนายก งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยของผู้ประกอบการธุรกิจและข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับคลอง 15 จังหวัดนครนายก 2) เพื่อศึกษากิจกรรมทางโลจิสติกส์ในกระบวนการขนส่งสินค้าไม้ดอกไม้ประดับของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับคลอง 15 จังหวัดนครนายก 3) เพื่อศึกษาปัจจัยและกิจการทางโลจิสติกส์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพกระบวนการขนส่งสินค้าไม้ดอกไม้ประดับของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับคลอง 15 จังหวัดนครนายก เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย คือ 1) แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับ 2) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมทางด้านโลจิสติกส์ในกระบวนการขนส่งสินค้าไม้ดอกไม้ประดับ 3) แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลประสิทธิภาพของกระบวนการขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการไม้ดอกไม้ประดับ ตัวแปรที่ใช้ในศึกษางานวิจัย คือ 1) หาค่าเฉลี่ย 2) ค่าเฉลี่ย 3) ร้อยละ ข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ คือ พบว่าปัจจัยของผู้ประกอบการธุรกิจ ด้านประสิทธิภาพการทำงาน และรายได้ต่อเดือนมีผลต่อประสิทธิภาพกระบวนการขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการธุรกิจดอกไม้ประดับ

วิธีดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ ลูกค้าของ ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 25 ราย จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้มา ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยร้านค้าที่ใช้บริการที่ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ทั้งหมด 25 ร้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เพื่อทำการเก็บข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ โดยกำหนดข้อมูลที่ต้องการ จากวัตถุประสงค์การวิจัย แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็นดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล และ ข้อคำถามด้านองค์ประกอบ คือเครื่องมือในการทำงาน การส่งมอบสินค้า และบุคลากร ซึ่งเป็นลักษณะคำถาม เป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นการถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ ได้แก่ 1. ด้านต้นทุน 2. ด้าน

เวลา 3. ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากแบบสอบถามที่ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 ร้าน โดยการแจกแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยทำการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองตามร้านค้าที่ใช้บริการ ของร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทำการแจกแบบสอบถาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 25 ร้านที่ใช้บริการร้าน น้ำแข็ง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลองค์การด้านการขนส่งสินค้า ได้แก่ 1) อุปกรณ์ในการทำงาน 2) การส่งมอบ และ3) บุคลากร ด้านประสิทธิภาพด้านการจัดการสินค้าคงคลัง ได้แก่ 1) คุณภาพด้านต้นทุน 2) คุณภาพด้านเวลา และ3) คุณภาพด้านความน่าเชื่อถือ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่ง ประกอบด้วยลักษณะของธุรกิจ ประสบการณ์ประกอบ ธุรกิจและจำนวนพนักงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 25 คน และผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจแบบกิจการเจ้าของคนเดียว โดยมีจำนวนทั้งหมด 24 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 96 และห้าง หุ่นส่วนจำนวนทั้งหมด 1 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 4 ประกอบธุรกิจมากกว่า10 ปี โดยมีจำนวนทั้งหมด 12 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมา คือ อยู่ระหว่าง 7-10 ปี โดยมีจำนวนทั้งหมด 7 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 28 ช่วงระหว่าง 4-6 ปี มีจำนวนทั้งหมด 5 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 20 และช่วงระหว่าง 1-3 ปี โดยมีจำนวน ทั้งหมด 1 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนใหญ่มีพนักงาน 1-3 คน โดยมีจำนวนทั้งหมด 19 ธุรกิจ

คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมา คือ อยู่ระหว่าง 4-6 คน โดยมีจำนวนทั้งหมด 5 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 20 และมีจำนวนพนักงานมากกว่า 10 คน โดยมีจำนวน 1 ธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 4

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางด้านองค์กร

ส่วนประสมทางด้านองค์กร	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ด้านเครื่องมือในการทำงาน	4.07	.495
2. ด้านการส่งมอบ	4.40	.436
3. ด้านบุคลากร	4.55	.450
รวม	4.34	.380

พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการบริการร้านน้ำแข็งABC ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.380 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการร้านน้ำแข็งABC ในด้านบุคลากร โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.450 รองลงมา คือ ด้านการส่งมอบ มีค่าเฉลี่ย = 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.436 และลำดับสุดท้ายด้านเครื่องมือในการทำงาน โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.495 ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการขนส่ง

ส่วนประสมทางด้านประสิทธิภาพโลจิสติกส์ ในการขนส่ง	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ด้านต้นทุน	3.52	.977
2. ด้านเวลา	4.55	.498
3. ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ	4.61	.480
รวม	4.23	.494

พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการบริการร้านน้ำแข็ง ABC ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม = 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.494 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการร้านน้ำแข็ง ABC ในด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ โดยมีค่าเฉลี่ย = 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.480 รองลงมา คือ ด้านเวลา มีค่าเฉลี่ย = 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.498 และลำดับสุดท้ายด้านต้นทุน โดยมีค่าเฉลี่ย = 3.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.977 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยสรุปการอภิปรายผลได้ดังนี้

การเพิ่มประสิทธิภาพโลจิสติกส์ในการขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษา ร้านABC ตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ร้านค้าที่ใช้บริการร้านน้ำแข็งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจกิจการเจ้าของคนเดียว มีประสบการณ์ประกอบธุรกิจมากกว่า 10 ปี และมีจำนวนพนักงาน 1 – 3 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางด้านองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยด้านที่ให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการส่งมอบและด้านเครื่องมือในการทำงานตามลำดับ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการขนส่ง ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ รองลงมา คือ ด้านเวลาและ ด้านต้นทุน แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการขนส่งน้ำแข็งต้องให้ความสำคัญการจัดส่งสินค้าให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้า เมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการขนส่งควรเปลี่ยนสินค้าให้ลูกค้าอย่างรวดเร็วที่สุด เพื่อสร้างความพึงพอใจในการใช้บริการ รวมถึงใช้ในการวางแผนในการกำหนดเส้นทางในการเดินทาง เพื่อช่วยประหยัดเวลา เชื่อเพลิง ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการทำงานได้

ผลจากการศึกษา และค้นคว้างานวิจัยในครั้งนี้ สามารถขยายขอบเขตของการศึกษาที่กว้างขึ้นต่อไปได้ โดยทางผู้จัดทำไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางการขนส่งของแต่ละเส้นทางของร้านค้าที่ใช้บริการ เพื่อให้เหมาะกับจัดส่งสินค้าไปยังปลายทางนั้นๆ โดยคำนึงถึงระยะทาง ปริมาณงาน รวมถึงระยะเวลาในการเข้าถึงพื้นที่นั้นๆ ทั้งหมดนี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการขนส่ง ดังนั้นจึงควรนำประเด็นนี้ไปศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

1 ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องของโปรโมชั่น เช่น การตั้งการซื้อสินค้าตามจำนวน เพื่อได้ส่วนลด รวมถึงการแจ้งราคา ต้องระบุราคาให้ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความจงรักภักดีของลูกค้า

2 ควรจัดส่งสินค้าให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจในการใช้บริการ

3 ควรให้บริการอย่างซื่อสัตย์และเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการขนส่งควรเปลี่ยนสินค้าให้ลูกค้าอย่างรวดเร็วที่สุด สร้างความเชื่อใจให้ลูกค้าและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าเพื่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างจากการศึกษาในครั้งนี้ เช่น การเลือกศึกษาประชากรในต่างอำเภอ เพื่อจะได้เห็นว่าการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างไร

2. ควรศึกษาตัวแปรอิสระในปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามาแล้ว และศึกษาด้านปัญหาเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาระบบการให้บริการลูกค้าที่ดียิ่งขึ้น

3. ควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ให้ได้รับรู้ถึงข้อมูลเชิงลึก เพื่อจะนำมาพัฒนาการขนส่งสินค้า

ของธุรกิจให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นและตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงคมนาคม. (2566). การขนส่งสินค้าภายในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 12 กันยายน 2566 จาก <http://www.mot.go.th>
- กาญจน์วชิ ธนโชติรุ่งสาทิศ. (2557). ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ โลจิสติกส์การขนส่งข้าวในเส้นทางการขนส่งจากจังหวัดนครสวรรค์ – ส่งออกต่างประเทศ. วารสารสุทธิปริทัศน์, 28 (88), 309 – 342.
- ดวงธิดา และโรจน์กนก. (2558). การออกแบบระบบสนับสนุนการตัดสินใจสำหรับการจัดการารรถบรรทุกเพื่อลดระยะเวลาการขนส่งไม้สัก (วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ธนกร เหมือนใจ. (2562). ปัจจัยและกิจการทางโลจิสติกส์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการธุรกิจไม้ดอกไม้ประดับในหมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ15 จังหวัดนครนายก (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต). วิชาเอกการจัดการโลจิสติกส์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธนสิทธิ์ นิตยประภา, บัณฑิต ศรีสวัสดิ์, และพสวีร์ ศิริสรานุกุลักษณ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนการขนส่งสินค้า อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 26(3), 122 – 128.
- เบญจพร สุวรรณแสนทวี (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้ให้บริการในการขนส่งโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ประภากร สุขเจริญ. (2562). การเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งสินค้าภายในเขตชลบุรีและระยอง กรณีศึกษา บริษัท หทัยจิตร ทรานสปอร์ต จำกัด (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เปรมวดี จิตรเที่ยง. (2557). การใช้วิจัยเชิงพันธุกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการขนส่งกรณีศึกษาบริษัทรับซื้อของเก่า อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา (วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภัทรา เตชะธนเศรษฐ์. (2563). ผลกระทบของการควบคุมภายในที่มีต่อคุณภาพรายงานทางการเงินของธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ในจังหวัดระยอง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 16(1) 52 – 59.

การพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริม
ราคายางพาราในประเทศไทย
Development of Legislative Measures of Rubber Market for
Promoting Rubber Price in Thailand

ศุภรัช ศรีวิพัฒน์¹, นัฐวิภา จันทศรี², ปาริฉัตร เต็งสุวรรณ³
และ ชิราภรณ์ วงศ์แสน⁴
Suphatut Srivipatana¹, Natthavika Chansri², Parichat Tengsuwan³,
and Chiraporn Wongsae⁴

Received: April 19,2024

Revised: June 11,2024

Accepted: June 20,2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา และพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์และด้านกฎหมาย โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้ซื้อและผู้ขายในตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยและตลาดท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย) ใน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีการจัดตั้งตลาดกลางยางพาราจังหวัดเป็นหลัก ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบุรีรัมย์ ยกเว้นตลาดกลางยางพาราจังหวัดระยอง และจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นตลาดที่การยางแห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง เมื่อปลายปี 2563 รวมจำนวน 156 ตัวอย่าง เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา และใช้การประชุมกลุ่มร่วมกับผู้ใช้กฎหมาย จำนวน 30 ตัวอย่าง และผู้บังคับใช้กฎหมาย จำนวน 30 ตัวอย่าง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Assistant Professor Dr., Jurisprudence Faculty of Humanities and Social Sciences Burira Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิศวกรรมศาสตร์ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
Assistant Professor Dr., Faculty of Engineering Sriracha Kasetsart University Sriracha Campus

³ ดร. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
Dr., Faculty of Faculty of Economics at Sriracha Kasetsart University Sriracha Campus

⁴ อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา
Lecturer, Faculty of Faculty of Economics at Sriracha Kasetsart University Sriracha Campus

ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา คือ ราคาและความหลากหลายของประเภทยางพารา การขนส่ง และกระบวนการขาย ซึ่งเชื่อมโยงในการพัฒนาระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ที่การยางแห่งประเทศไทยใช้ในการบริหารตลาดยางพารา และผลที่ได้จากการจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมาย พบว่า การยางแห่งประเทศไทยควรแก้ไข เพิ่มเติม ระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ได้แก่ คำนियามคณะกรรมการบริหารตลาดขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิกและระยะเวลาการสมัครเป็นสมาชิก วิธีการประมูลยาง ระยะเวลาในการชำระเงินให้แก่ผู้ซื้อ สัญญาซื้อขาย และวิธีการระงับข้อพิพาท เพื่อให้ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยนำไปใช้ในการส่งเสริมราคาอย่างที่มีเสถียรภาพ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยาง, การส่งเสริมราคาอย่างที่มีเสถียรภาพ

Abstract

This research aimed to study the factors affecting the decision to buy and sell rubber in the rubber trading market and Develop legal measures for the rubber trading market to promote rubber prices in Thailand. which is the integration of knowledge in economics and law. This research is the integration of knowledge of the economics and law. The in-depth interview was applied to investigate the effect of decision making of sellers and buyers in the rubber markets. The 156 samples (sellers and buyers in the rubber markets of the RAOT and local markets, and officers of the rubber markets of the RAOT) from six provinces including Songkhla Province, Surat Thani Province Nakhon Si Thammarat Province, Yala Province, Nong Khai Province and Buriram Province where the offices of Songkhla, Suratthani, Nakhon Si Thammarat, Yala, Nongkhai, and Burirum central markets were established, were selected, excepting the offices of Rayong and Chaingrai central because they were established at the end of Year 2563. Next, the focus group was applied to develop the legislative measures of rubber market for promoting rubber price in Thailand. The 30 samples from farmers' institutions and rubber enterprise, and the 30 samples from the officers of law were selected.

The results from the in-depth interview show that the factors of decision making of sellers and buyers in the rubber markets are price and diversity of rubber type, transportation, and process. It is related to the development of Rubber Authority of Thailand Regulations on Rubber Market of Rubber Authority of Thailand B.E. 2564 (2021) that the RAOT is applied for managing the rubber market. Moreover, the results from the focus group show that the RAOT should revise the Regulations such as the definition, committee structure, member registration process and membership period, bidding method,

payment period for buyer, contract for trading, and legal punishment to implement in the rubber market for promoting rubber price stabilization.

Keywords: Legislative measures of rubber market, promoting rubber price stabilization

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเริ่มปลูกยางครั้งแรกปี พ.ศ. 2442 ที่จังหวัดตรัง โดยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) ได้นำเข้ามาปลูกจากมลายู ราษฎรในภาคใต้จึงเริ่มปลูกยางตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ต่อมาในปี พ.ศ. 2454 หลวงราชไมตรี (ปุม ปุณศรี) ได้นำเมล็ดยางและต้นยางจากประเทศมลายูมาปลูกที่จันทบุรี พื้นที่ปลูกยางจึงมีการขยายตัวทั้งภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน (สมพงศ์ สุขมาก, 2532: 120) ปัจจุบันยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศที่เกษตรกรนิยมปลูกทั่วประเทศกว่า 70 จังหวัด ทั่วประเทศ จำนวนยางที่ปลูกมากกว่า 22.176 ล้านไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558 : 52) ประเทศไทยเริ่มมีการปลูกยางพาราตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 สมัยนั้นเป็นเรื่องของเอกชนจัดท า และผลิตออกจำหน่ายกันเอง รัฐมิได้ไปเกี่ยวข้อง ช่วยเหลืออะไรมากนักจนถึงกระทั่งปี พ.ศ. 2543 ทางราชการได้เริ่มสนใจในกิจการด้านกสิกรรมยิ่งขึ้น และส่งเสริมพืชส าคัญๆ เพื่อให้เป็นสินค้าส่งออกของประเทศ เช่น ข้าว ฝ้าย ยางพารา และมะพร้าว โดยการส่งเสริมให้ปลูกกันตามภาคต่างๆ ของประเทศที่มีดินฟ้าอากาศเหมาะสมกับพืชชนิดนั้นๆ เช่นส่งเสริมให้มีการปลูกยางพารา และมะพร้าวในภาคใต้ เลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สร้าง สวนเงาะ ทุเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น ในระยะต่อมาปรากฏว่ายางพารามีการปลูกแพร่หลาย กันมากขึ้นและเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศชนิดหนึ่ง เพราะโลกมีความต้องการยางเพื่อนำไปใช้ในกิจการได้หลายอย่าง จึงทำให้ประเทศต่างๆ ที่มีดินฟ้าอากาศเหมาะสมสำหรับการปลูกยาง ทำการปลูกและทำการผลิตยางส่งเป็นสินค้าส่งออกแข่งขันกันเป็นการใหญ่ เป็นเหตุให้ราคายางตกต่ำลง เมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้มีอาชีพทำสวนทั่วไปเพื่อที่จะรักษา ราคายางให้อยู่ในระดับที่พอจะทำให้เจ้าของสวนยางทำการปลูกยางต่อไปไม่ละทิ้งไปประกอบอาชีพอย่างอื่นและเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ทำให้ในระหว่าง พ.ศ. 2477- พ.ศ. 2482 ประเทศที่ปลูกยางรวมทั้งประเทศไทยได้ร่วมกันทำความตกลงควบคุมจำกัดยางระหว่าง ประเทศ เพื่อจำกัดการผลิตยางรวมทั้งการส่งยางออกนอกประเทศโดยให้ส่งออกได้ไม่เกินกว่าโควตาที่กำหนดให้ แต่เนื่องจากสงครามโลกครั้งที่ 2 อุบัติขึ้นในปี 2480 ประเทศที่เป็นภาคีสมาชิก เช่น ไทย อินโดนีเซีย มลายู ฯลฯ ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงได้จึงคงเหลือบางประเทศ เช่น อังกฤษ อินเดีย เนเธอร์แลนด์ เท่านั้นที่ยังคงปฏิบัติตามข้อตกลงในการควบคุมจำกัดยางระหว่างประเทศต่อไป จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2487 ซึ่งเป็นวันสิ้นอายุสัญญาโดยได้มีการต่ออายุสัญญากันต่อไป (นพวรรณ ทองกำเนิด, 2545: 5-6) ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมให้มีการทำสวนยางโดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาล โดยรัฐบาลควบคุมดูแลการปลูกสร้างสวนยาง การผลิตยาง การมียางไว้ในครอบครอง การจำหน่ายยาง การส่งยางออกนอกราชอาณาจักร เมื่อเป็นเช่นนี้เจ้าของสวนยางและผู้ผลิตยางต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย คือ กฎหมายควบคุมยางและต่อมาได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ทำสวนยาง คือ กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

ยางพารามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยทั้งในด้านการผลิต การจ้างงาน การส่งออก รวมถึงรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในอดีตการซื้อขายยางแผ่นดิบของเกษตรกรชาวสวนยางใช้วิธีการซื้อขายตรงระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ ซึ่งเป็นวิธีที่ต่างคนต่างขาย ต่างคนต่างซื้อ และตัดราคาตัวเอง ทำให้ราคายางที่ซื้อขายไม่โปร่งใส รวมทั้งราคายางไม่เป็นไปตามคุณภาพของยางแผ่นดิบที่เกษตรกรชาวสวนยางผลิต ทำให้ราคายางไม่สามารถกระตุ้นการพัฒนาคุณภาพยางของเกษตรกรชาวสวนยางได้ จากปัญหาราคายางที่ไม่เป็นธรรม ประกอบกับสถานการณ์ราคายางตกต่ำ กระทบเกษตรกรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตลาดยางพาราของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและมอบหมายให้ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) กำกับดูแลตลาดประมูลยางท้องถิ่น (ตลาด สกย.) และสถาบันวิจัยยาง (สวย.) กรมวิชาการเกษตร กำกับดูแลตลาดกลางยางพารา เพื่อเป็นศูนย์กลางระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย

ในปี พ.ศ. 2534 สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ได้จัดตั้งตลาดประมูลยางท้องถิ่น ซึ่งเป็นตลาดท้องถิ่นที่มีการซื้อขายส่งมอบจริง เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนยาง หรือสถาบันเกษตรกรชาวสวนยาง รวบรวมและขายยางในราคาที่เป็นธรรม โดยวิธีประมูลทั่วไป วิธีประมูลผ่านระบบสื่อสาร (กระดาศหรืออิเล็กทรอนิกส์) วิธีตกลงราคา และวิธีซื้อตกลง ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง, 2563) และสถาบันวิจัยยาง ได้จัดตั้งตลาดกลางยางพาราแห่งแรกของประเทศไทย ณ ศูนย์วิจัยยางสงขลา (สำนักงานตลาดกลางยางพาราจังหวัดสงขลา) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 2 ตลาด คือ ตลาดกลางยางแผ่นดิบและตลาดกลางยางที่แปรรูปจากยางแผ่นดิบ เช่น น้ำยางสด ยางแผ่นรมควัน ยางแท่ง และยางเครพ เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการซื้อขายยางทุกชนิดภายใต้ระเบียบที่ตลาดกลางยางพารากำหนด เพื่อยกระดับราคายางให้สูงขึ้น และเพื่อกำหนดและประกาศราคายางอย่างเป็นทางการ ภายใต้ระบบตลาดกลางที่มีความเป็นธรรม และการแข่งขันอย่างเสรี

การบริหารตลาดกลางยางพาราภายใต้การกำกับดูแลของการยางแห่งประเทศไทย เป็นไปตามพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และการยางแห่งประเทศไทยบังคับใช้ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อกำหนดโครงสร้างตลาด โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารตลาด การศึกษากฎหมายพบว่าบางประเด็นที่ขาดความยืดหยุ่นในการบังคับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพตลาดและสถานการณ์การซื้อขายในความเป็นจริง ซึ่งพบประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 การกำหนดให้ราคาซื้อขายในแต่ละวันสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาดไม่เกิน 2 บาทต่อกิโลกรัม ในข้อที่ 13 ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 การกำหนดราคาซื้อขายสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาด ตามระเบียบฯ ข้างต้น จะส่งผลให้ไม่สามารถปรับราคาซื้อขายเพิ่มขึ้นได้

ประการที่ 2 ด้านการขนส่งผู้ ขยายยางพารามีการกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีระยะทางห่างไกลจากตลาดกลางยางพาราจังหวัดค่อนข้างมาก จึงเป็นโอกาสให้พ่อค้าคนกลางแสวงหากำไรจากการรับซื้อยางพาราจากเกษตรกรชาวสวนยาง มาขายในตลาดกลางยางพาราจังหวัด โดยให้ราคาซื้อที่ต่ำกว่าราคาตลาดกลางยางพาราจังหวัดกำหนด เพื่อชดเชยต้นทุนในการขนส่งของพ่อค้าคนกลาง

ประการที่ 3 ด้านกระบวนการซื้อขาย การสมัครเป็นสมาชิก ระยะเวลาการเป็นสมาชิก การซื้อขายยางพารา การกำหนดราคา การชำระเงิน ค่าธรรมเนียมและบทลงโทษ ไม่เหมาะสมกับการบังคับใช้ในการซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพารา

ดังนั้น งานวิจัยนี้ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อขายของผู้ใช้บริการตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย รวมถึงกระบวนการซื้อขายยางพาราในตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยและตลาดท้องถิ่น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ ไปสู่การพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทยให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา
2. พัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีการดำเนินวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ซึ่งบูรณาการการดำเนินงานด้านเศรษฐศาสตร์และด้านกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา

1.1 การรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) ตามความสมัครใจของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เช่น ข้อมูลทั่วไปของผู้ซื้อและผู้ขาย ปริมาณการซื้อขายมูลค่าการซื้อขาย จำนวนของการทำธุรกรรมในตลาด และปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อขาย เป็นต้น งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะตลาดกลางยางพาราจังหวัด 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดยะลา จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบุรีรัมย์ ยกเว้นตลาดกลางยางพาราจังหวัดระยองและจังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นตลาดที่การยางแห่งประเทศไทยได้จัดตั้ง เมื่อปลายปี 2563 รวมจำนวน 156 ตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น ราคายางพารา กระบวนการซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพารา การซื้อขายในตลาดซื้อขายล่วงหน้า จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดในหัวข้อที่ 3 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.2 เครื่องมือที่ใช้การศึกษาคือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามชุดที่ 1 ผู้ซื้อ ผู้ขายในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณ และคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย แบบสอบถามชุดที่ 2 ผู้ซื้อ ผู้ขายในตลาดท้องถิ่น เป็นแบบสอบถามเชิงปริมาณ และคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย แบบสอบถามชุดที่ 3 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขาย เป็นแบบสอบถามเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายและระเบียบของการยางแห่งประเทศไทยบังคับใช้

1.3 การทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เป็นการทดสอบที่ใช้ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมตรงตามประเด็นคำถามของแบบสอบถามเชิงปริมาณ ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics Analysis) ได้แก่ การแจกแจงความถี่(ร้อยละ) และการวัดแนวโน้มเข้าสู่ศูนย์กลาง (ค่าเฉลี่ย) เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลที่เก็บรวบรวม การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อศึกษาองค์ประกอบร่วมของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis, EFA)

2. การพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา

2.1 การรวบรวมข้อมูล การจัดทำข้อเสนอร่างมาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา และการอภิปรายโดยใช้การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ร่วมกันอภิปรายข้อเสนอร่างมาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยอย่างไร ซึ่งจะจัดประชุมกลุ่ม 2 กลุ่ม ๑ ละ 1 รอบ

รอบที่ 1 เป็นการประชุมกลุ่มผู้ใช้กฎหมาย อาทิ ผู้ซื้อ ผู้ขาย และสหกรณ์กองทุนสวนยาง จำนวน 30 ตัวอย่าง ที่ใช้ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 ประกาศ ณ วันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2562 และ ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 ประกาศ ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2563

รอบที่ 2 เป็นการประชุมกลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย อาทิ เจ้าหน้าที่กองการยาง เจ้าหน้าที่การยางแห่งประเทศไทย ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เป็นต้น จำนวน 30 ตัวอย่าง ที่ใช้ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ประกาศ ณ วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2564

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพารา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา
2. ก่อให้เกิดมาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของการผลิตและการซื้อขายยางพาราของประเทศไทย โครงสร้างตลาดยางพารา โครงสร้างตลาดยางพาราในประเทศไทย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพารา เพื่อพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดซื้อขายยางพาราเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของการผลิตและการซื้อขายยางพาราของประเทศไทย

พื้นที่เพาะปลูกยางพาราในประเทศไทยในภาพรวม สภาพทั่วไปของพื้นที่เพาะปลูกยางพาราของประเทศไทยจำแนกตามเนื้อที่ยืนต้น และเนื้อที่กรี๊ดได้ พบว่า เนื้อที่ยืนต้นมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากเกษตรกรโค่นต้นยางอายุมาก และปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพันธุ์ดี ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลทดแทน ในขณะที่เนื้อที่กรี๊ดได้และผลผลิตต่อเนื้อที่กรี๊ดได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นยางพาราที่กรี๊ดได้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุที่ให้ผลผลิตสูง และจำแนกตามภูมิภาค พบว่า เนื้อที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้มากที่สุด รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ สำหรับการเปลี่ยนแปลงปริมาณเนื้อที่ยืนต้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ในภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ว่างเปล่าและปลูกแทนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา ดังตารางที่ 2.1 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564)

ปริมาณผลผลิตยางพาราในประเทศไทย ในภาพรวม สภาพทั่วไปของการผลิตและปริมาณผลผลิตยางพาราในประเทศไทยจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ผลผลิตรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ในภาคใต้ ผลผลิตรวมลดลงเล็กน้อยในปี พ.ศ. 2560 และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2561 เนื่องจากรัฐบาลใช้นโยบายการเพิ่ม-ลดพื้นที่ปลูก ซึ่งส่งผลต่อผลผลิตยางพาราในระยะยาว เพื่อแก้ปัญหาเรื่องราคาตกต่ำ ในส่วนของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ประเทศไทยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยภาคใต้มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดรองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ ดังตารางที่ 2.2 (CMGF Secretariat Thailand และ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2563)

2. โครงสร้างตลาดยางพาราในประเทศไทย

ในทางเศรษฐศาสตร์ ตลาด หมายถึง การที่ผู้ซื้อและผู้ขายได้ตกลงซื้อขาย และแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างกัน โดยไม่จำเป็นต้องที่ผู้ซื้อและผู้ขายต้องพบกัน ไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ หากได้มีการตกลงที่จะซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ก็ถือว่าเกิดตลาดในสินค้าและบริการนั้น ๆ ขึ้นแล้ว ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค โครงสร้างตลาดเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งประเภทของตลาด เพื่อใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมของหน่วยผลิตต่าง ๆ ในตลาด (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2562) และการแบ่งตลาดตามลักษณะโครงสร้างตลาดนั้น สามารถแบ่งได้ตามปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) จำนวนผู้ซื้อขายที่มีในตลาด ซึ่งมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการแข่งขันในตลาดรวมไปถึงอิทธิพลในการกำหนดราคาขายหรือปริมาณขาย 2) ความแตกต่างของสินค้าและความสามารถในการทดแทนของสินค้าโดยสินค้าอื่น 3) อุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของผู้ผลิตรายใหม่ เช่น ต้นทุนในการเข้าออก รวมไปถึงการกีดกันจากผู้ขายรายเดิมในตลาด หรือข้อกำหนดทางกฎหมาย และ 4) ความสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสารของสินค้าในตลาด เช่น การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้า

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพารา

ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นตัวกลางในการซื้อขายยางพารา แต่ผู้ซื้อและผู้ขายไม่นิยมซื้อขายผ่านตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ทั้ง 3 แห่ง (ตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยจังหวัด/สาขา และตลาดเครือข่าย) เนื่องจากระเบียบการยางแห่งประเทศไทยที่บังคับใช้อาจจะไม่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ใช้กฎหมาย (เกษตรกรและผู้ประกอบการยาง) ดังนั้น งานวิจัยนี้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า เพื่อส่งเสริมราคายางพาราในประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ดังนี้

3.1 พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อควบคุมและกำกับการดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยางให้เป็นระบบครบวงจร ตั้งแต่การผลิต การค้า การแปรรูปยาง ตลอดจนการตลาดยาง ซึ่งเป็นการควบคุมยางทั้งระบบให้มีคุณภาพเพื่อการส่งออกและให้เป็นที่ยอมรับของตลาดโลก ภายใต้การกำกับดูแลของกองการยาง กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พระราชบัญญัติฉบับนี้ บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

3.2 พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่บูรณาการการทำงาน 3 หน่วยงาน คือสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) องค์การสวนยาง (อ.ส.ย.) และสถาบันวิจัยยาง(สวย.) จาก กรมวิชาการเกษตร เป็น การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) พระราชบัญญัติฉบับนี้ บัญญัติมาตราที่เกี่ยวข้องกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย การบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นไปตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อให้ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการยกระดับราคายางพาราให้มีเสถียรภาพ รวมทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกรชาวสวนยาง สถาบันเกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ประกอบการยาง

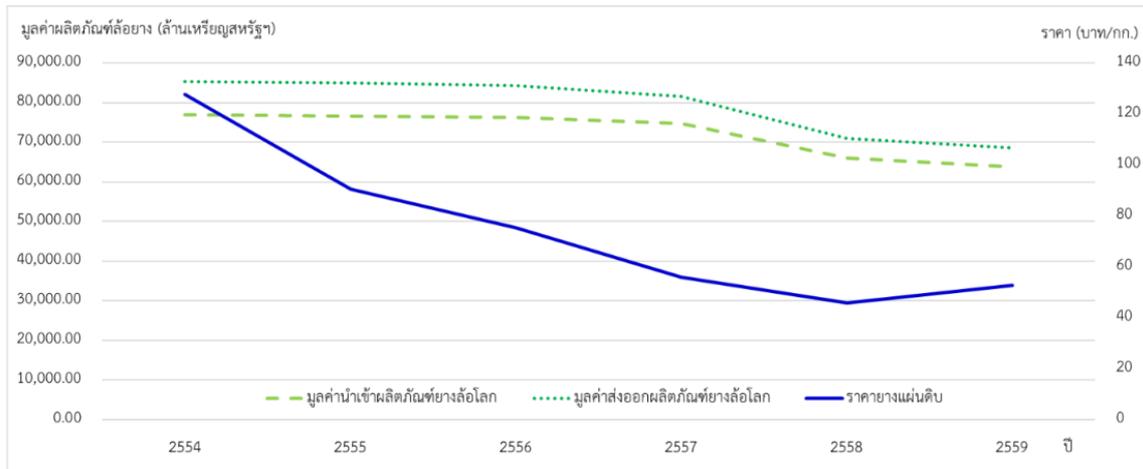
ผลการศึกษา

ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อขายยางพาราในตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ สามารถสรุปประเด็นในการพัฒนามาตรการเพื่อส่งเสริมราคายางพาราในตลาดกลางยางพารา โดยจำแนกเป็น 3 ประเด็นหลักดังนี้

1. ประเด็นด้านราคาและความหลากหลายของประเภทยางพารา

1) รูปแบบการซื้อขายยางด้วยวิธีการประมูลตามข้อ 13 ของระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 มีการกำหนดให้ราคาซื้อขายในแต่ละวันสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาดไม่เกิน 2 บาทต่อกิโลกรัม ยกเว้นราคาซื้อขายน้ำยางสด และยางก้อนถ้วย นั้น ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคให้กลไกราคาไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากในกรณีที่อุปสงค์ยางพาราในตลาดโลกเพิ่มสูงขึ้นจะผลักดันให้ราคายางสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการกำหนดราคาซื้อขายสูงหรือต่ำกว่าราคากลางเปิดตลาด ตามระเบียบฯ ข้างต้น จะส่งผลให้ไม่สามารถปรับราคาซื้อขายเพิ่มขึ้นได้

แต่ทั้งนี้การกำหนดราคาขั้นต่ำ อาจเป็นการป้องกันความเสี่ยงให้แก่ผู้ขายและเกษตรกรชาวสวนยาง ในกรณีที่ราคาซื้อขายในตลาดปรับตัวลดลงมากกว่ากรอบที่กำหนด

จากภาพประกอบ แสดงได้ว่าสถานการณ์การส่งออกและการนำเข้าผลิตภัณฑ์ยางล้อในตลาดโลกมีทิศทางลดลง ส่งผลให้ราคาขายพาราไทยลดลง

2) รูปแบบการซื้อขายด้วยวิธีการตกลงราคาในกรณีการซื้อขายน้ยางสด และยกก่อนด้วยราคาซื้อขายจะขึ้นอยู่กับคุณภาพยาง โดยพิจารณาจากค่าปริมาณยางแห้ง (DRC) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางสามารถผลิตยางที่มีคุณภาพและขายได้ในราคาสูง จึงควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความรู้ด้านการผลิตและการใช้สารเคมีตามชนิดและปริมาณที่เหมาะสมกับคุณภาพ และความต้องการของตลาด

2. ประเด็นด้านการขนส่ง

เนื่องจากผู้ขายยางพารามีการกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีระยะทางห่างไกลจากตลาดกลางยางพาราจังหวัดค่อนข้างมาก จึงเป็นโอกาสให้พ่อค้าคนกลางสามารถแสวงหากำไรจากการรับซื้อยางพาราจากเกษตรกรชาวสวนยาง มาขายในตลาดกลางยางพาราจังหวัด โดยให้ราคาซื้อที่ต่ำกว่าราคาตลาดกลางยางพาราจังหวัดกำหนด เพื่อชดเชยต้นทุนในการขนส่งของพ่อค้าคนกลาง (ในบางกรณีพ่อค้าคนกลางอาจได้กำไรเพิ่มขึ้นจากการชดเชยต้นทุนในการขนส่งนี้) และเมื่อพ่อค้าคนกลางนำยางมาขายที่ตลาดกลางยางพาราจังหวัด ผู้ซื้อจะเป็นผู้รับภาระต้นทุนในการขนส่ง เพื่อการรับมอบ ทำให้พ่อค้าคนกลางได้รับผลประโยชน์จากต้นทุนในการขนส่งจากทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงควรมีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายตลาดกลางยางพาราให้ครอบคลุมพื้นที่การเพาะปลูกยางพารามากขึ้น รวมถึงการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการตลาดเครือข่ายให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับตลาดกลางยางพาราจังหวัด

3. ประเด็นด้านกระบวนการซื้อขาย

1) ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ตามระเบียบฯ กำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิกสั้นสุดใน 1 ปี ซึ่งในทางปฏิบัติอาจเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ส่งผลให้เป็นภาระของผู้ซื้อและผู้ขายในการต่ออายุสมาชิก

2) การตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนักยางตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ตามระเบียบฯ ในทางปฏิบัติไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างถี่ถ้วน ส่งผลมีการส่งมอบยางที่ไม่ได้มาตรฐานตามที่แจ้งต่อผู้ซื้อ อย่างถูกต้องครบถ้วน ดังนั้น ควรมีเจ้าหน้าที่ของตลาดกลางยางพารา หรือตัวแทนจากสถาบันเกษตรกรที่ผ่านการอบรมมาตรฐาน รับผิดชอบในการตรวจสอบคุณภาพและน้ำหนัก ให้มีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่และอำนวยความสะดวกในการซื้อขาย

3) การไม่เปิดเผยรายชื่อผู้ประมูลยางพารา แม้จะส่งผลให้ผู้ประมูลบางรายรู้สึกไม่ไว้วางใจ ในการเข้าร่วมประมูล เนื่องจากกังวลในความไม่โปร่งใสของกระบวนการกำหนดราคา แต่อย่างไรก็ตาม การไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวมีข้อดีในด้านการป้องกันการทำธุรกรรมการตกลงซื้อขายนอกตลาดกลางยางพาราที่ผู้ซื้อให้ราคาสูงกับผู้ขาย

4) การชำระเงิน ตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีการชำระเงินผ่านธนาคารตามที่ตลาดกลางยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยกำหนด ซึ่งก่อให้เกิดความไม่สะดวกกับผู้ซื้อผู้ขาย ดังนั้นจึงควรมีการเพิ่มช่องทางการชำระเงิน ค่ายางให้หลากหลาย เพื่อความสะดวกและลดต้นทุนในการทำธุรกรรมทางการเงิน

5) การทดรองจ่ายเงินค่างางของตลาดกลางยางพารา ช่วยลดความเสี่ยงในการผิดนัดการชำระเงินค่างางพาราให้แก่ผู้ซื้อและผู้ขาย

6) ค่าธรรมเนียมการซื้อขายยางพาราผ่านตลาด ถือเป็นค่าใช้จ่ายในการทำธุรกรรม (Transaction Cost) ที่ช่วยลดต้นทุนในการหาข้อมูลการซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อและผู้ขายผ่านตลาดกลาง โดยเป็นอัตราที่เหมาะสมซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายสามารถยอมรับได้

นอกจากนี้ ควรมีการพิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ของตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ตามนิยามที่กำหนดในระเบียบฯ ทั้ง 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดกลางยางพาราจังหวัด ตลาดยางการยางแห่งประเทศไทยจังหวัด/สาขา และตลาดเครือข่าย ให้มีความชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงหากทั้ง 3 ตลาดมีบทบาทที่ส่งเสริมและเชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดธุรกรรมการซื้อขายผ่านตลาดกลางยางพารามากขึ้น จะส่งผลให้ราคายางที่ตลาดกลางยางพารา กำหนดจะเป็นราคาอ้างอิงในตลาดยางพารามากขึ้น

อภิปรายผล

การกำหนดคุณภาพยางพาราที่เป็นมาตรฐานสากลเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับราคายางที่เป็นธรรมเพื่อรักษาเสถียรภาพยางพาราในประเทศไทยให้มีความมั่นคงและยั่งยืน และการส่งเสริมตลาดยางพาราให้เป็นที่ยอมรับทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย โดยเกษตรกรมีทางเลือกในการขายผลผลิตไม่ว่าจะเป็นการผลิตน้ำยางสด ยางแผ่นดิบหรือยางแผ่นรมควัน ให้เป็นไปตามเงื่อนไขคุณภาพและมาตรฐานของตลาด และผู้ซื้อ มีความมั่นใจในคุณภาพของยางที่ประมูลผ่านตลาดกลางยางพาราจังหวัดและตลาดท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นราคาอ้างอิง ทั้งนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมราคายางพารามี 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 กฎหมายทั้งสองฉบับเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการส่งเสริมการผลิตยางพาราที่มีคุณภาพ โดยการสะท้อนผ่านราคายางพาราที่ปรากฏ ในปัจจุบันการส่งเสริมตลาดยางพาราเป็นอำนาจหน้าที่ของการยางแห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 และการยางแห่งประเทศไทยได้กำหนดระเบียบการยางแห่งประเทศไทย

ไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อกำกับ ดูแล ควบคุมคุณภาพยางให้เป็นมาตรฐาน อันก่อให้เกิดเสถียรภาพราคายาง อย่างไรก็ตามระเบียบฯ บางประการก่อให้เกิดอุปสรรคในการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย อันส่งผลต่อการรักษาเสถียรภาพราคายาง จึงสรุปประเด็นที่ควรแก้ไข และเพิ่มเติมในระเบียบฯ จากการประชุมกลุ่มร่วมกับผู้ใช้กฎหมายและผู้บังคับใช้กฎหมาย ดังต่อไปนี้

1) การจัดตั้งตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยก่อให้เกิดอุปสรรคในการใช้บริการของผู้ซื้อและผู้ขาย เนื่องจากตลาดทั้ง 3 แห่ง มีกฎ ระเบียบ วิธีการที่ต่างกัน ส่งผลให้กระบวนการต่าง ๆ ได้แก่

กระบวนการคัดคุณภาพยาง กระบวนการซื้อขาย รวมถึงการทำสัญญาซื้อขายมีความแตกต่างกัน จึงเห็นควรปรับค่านิยามของตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

2) คณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ข้อ 6 เป็นการจัดโครงสร้างองค์การแบบคณะกรรมการบริหาร (Committees organization structure) โดยให้มีการบริหารงานแบบผูกขาดของบุคคลเดียว หรือแบบเผด็จการ การแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลมาจากหลาย ๆ ฝ่ายจะทำให้ทุกคนเข้าใจ ปัญหาและก่อให้เกิดการยอมรับในปัญหาที่ฝ่ายอื่นเผชิญอยู่ ทำให้การประสานงานเป็นไปได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามข้อเสียของการใช้ระบบคณะกรรมการ คือ การเกิดการสูญเสียทรัพยากร โดยเวลาส่วนใหญ่ใช้ไปในการประชุมถกเถียงกัน กว่าจะได้ข้อยุติอาจไม่ทันการต่อการวินิจฉัยสั่งการได้ หรืออาจเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในระดับคณะกรรมการหรือยอมประนีประนอมกันเพื่อให้ได้ข้อยุติที่รวดเร็ว ซึ่งบุคคลที่มาดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย มาจากผู้บริหารของการยางแห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย ผู้ว่าการการยางแห่งประเทศไทย รองผู้ว่าการด้านธุรกิจ รองผู้ว่าการด้านการปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย ผู้อำนวยการฝ่ายการคลัง ผู้อำนวยการฝ่ายเศรษฐกิจยาง รวมทั้งหัวหน้ากองพัฒนาตลาดยางพารา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยไม่มีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) เข้าร่วมแลกเปลี่ยนแนวความคิด เพื่อกำหนดนโยบายในการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย ในปัจจุบันผู้ใช้บริการ (ผู้มีส่วนได้เสีย) ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยได้ เพื่อความชัดเจนในการบริหารจัดการ การติดต่อสื่อสาร การให้ความร่วมมือ ประสานงานระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย จึงเห็นควรให้ผู้ซื้อและผู้ขายเข้ามาร่วมบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เพื่อขับเคลื่อนระบบการซื้อขายยางให้มีความเข้มแข็ง และมีบทบาทในตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เพื่อสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในฐานะคณะกรรมการบริหารตลาด

3) ระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 ข้อ 12(1) กระบวนการประมูลกำหนดในเอกสารแนบท้ายระเบียบ กำหนดว่าการประมูลให้ประมูลตามจำนวนรอบและจำนวนครั้งที่ประมูลในแต่ละรอบขึ้นอยู่กับปริมาณยาง จากข้อกำหนดแสดงว่า ผู้ซื้อต้องประมูลยางในปริมาณทั้งหมดที่ตลาดกำหนด จากการลงพื้นที่พบว่า ปริมาณยางที่ซื้อขายในตลาดแต่ละครั้งมีจำนวนมาก ส่งผลให้ผู้ซื้อรายย่อยหรือผู้ซื้อที่มีเงินทุนน้อยเข้าร่วมประมูลยางแต่ผู้ซื้อรายย่อยไม่

สามารถซื้อขายในตลาดได้ ทำให้ผู้ซื้อต้องไปซื้อขายจากพ่อค้าคนกลาง แสดงได้ว่า ระบบการประมูลตาม
ระเบียบฯ เป็นการประมูลที่กำหนดปริมาณยางที่เข้าประมูลในแต่ละครั้งจำนวนมากและใช้เงินจำนวนมาก
ด้วย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถเข้าร่วมประมูลได้ ก่อให้เกิดการแข่งขัน
กันในตลาดสูง ซึ่งถือว่าการส่งเสริมตลาดที่แข่งขันสมบูรณ์

4) ตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ.
2564 ข้อ 21 กำหนดให้ ผู้ซื้อต้องชำระเงินค่างายภายในวันที่ประมูลยางได้ หรือถัดจากวันที่ประมูลยางได้
1 วันทำการ เพื่อป้องกันผู้ซื้อไม่ชำระเงินค่างายให้กับตลาด การขยายเวลาการชำระเงินให้ผู้ซื้อช่วยให้ผู้ซื้อ
รายย่อยที่มีเงินลงทุนน้อยมีโอกาสได้ซื้อขายในตลาด และการให้เครดิตเกี่ยวกับระยะเวลาการชำระเงินค่าง
าย ส่งผลให้ผู้ซื้อต้องการเข้ามาเป็นสมาชิกในตลาดมากขึ้น หากมีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย จะ
อำนวยความสะดวกรวดเร็วแก่ทุกฝ่ายในการดำเนินงานอีกด้วย หากผู้ซื้อต้องการให้ขยายระยะเวลาในการ
ชำระหนี้แก่ตลาดกลางยางพาราจังหวัด ควรสร้างเงื่อนไขในการชำระเงินให้ตลาดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด
ความเสี่ยงแก่ตลาด เช่น การขยายระยะเวลาในการชำระหนี้แก่ตลาดเพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการซื้อขายมี
เงินทุนหมุนเวียนคล่องตัวมากขึ้น อาจให้ผู้ซื้อวางมัดจำไว้ 50 เปอร์เซ็นต์ เพื่อป้องกันความเสี่ยงแก่ตลาด
หรือการชำระหนี้ค่าราคายางพารา โดยกำหนดเวลาชำระหนี้ค่างายพาราใน 15 วัน โดยมีหลักทรัพย์ค้ำ
ประกันไว้

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งภาครัฐได้
บัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุม กำกับ ดูแลการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยางพาราให้เป็นระบบครบวงจรตั้งแต่
การผลิต การค้าการแปรรูปยาง ตลอดจนการตลาด ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และเกิดความเป็น
ธรรมต่อเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง แสดงได้ว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมราคายางพารา
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดซื้อขายยางพารา ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติ
การยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติ
สัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตร
ล่วงหน้า พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2558 โดยกฎหมายแต่ละฉบับมีมาตราเกี่ยวกับการส่งเสริมราคายางพารา
งานวิจัยนี้ศึกษาพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 เป็นหลักด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับตลาดซื้อขายยางพารา ซึ่งรัฐใช้อำนาจในการควบคุมเกี่ยวกับใบอนุญาตการค้ายาง การกำหนดมาตรฐานยางที่ใช้สำหรับส่งออก แสดงได้
ว่า กฎหมายฉบับนี้เป็นการควบคุมการประกอบธุรกิจ ไม่ใช่การส่งเสริมเกี่ยวกับตลาดซื้อขายยางพารา

2. พระราชบัญญัติสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตร
ล่วงหน้าของประเทศไทย ซึ่งมีข้อกำหนดการซื้อขายล่วงหน้า (Contract specifications) ของสินค้าเกษตร
แต่ละประเภทแต่ในปัจจุบันกฎหมายถูกยกเลิก อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ศึกษากฎหมายฉบับนี้เพื่อนำ
ข้อกำหนดที่เป็นประโยชน์ที่สามารถพัฒนามาตรการทางกฎหมายตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

3. พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับตามสัญญา
ซื้อขายล่วงหน้า และการรองรับการมีหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์ซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า และตัวกลาง

ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น รวมทั้งการกำหนดให้รัฐเป็นผู้กำกับ ดูแลนโยบายและผลกระทบของการทำธุรกรรมต่อตลาดทุนโดยรวมแสดงได้ว่า กฎหมายฉบับนี้เป็นการสร้างข้อกำหนดเกี่ยวกับตลาดล่วงหน้า ไม่ใช่ตลาดซื้อขายส่งมอบจริง

4. พระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเกี่ยวกับการควบคุมตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย กับ บริษัท ตลาดสัญญาซื้อขายล่วงหน้า (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เป็นตลาดเดียว เพื่อเพิ่มสภาพคล่องในการซื้อขายสินค้าเกษตร โดยมีผลบังคับให้มีการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้าภายใต้พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2558 กำหนดให้ การยางแห่งประเทศไทยต้องมีหลักการและเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจาก ยางพารามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศและประชาคมโลกเป็นอย่างมาก การปฏิรูประบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับยางพารา การวิจัยและพัฒนา การรักษาเสถียรภาพระดับราคายางพารา การดำเนินธุรกิจ และการจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมและยั่งยืนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ประกอบการยาง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย เป็นไปตามระเบียบการยางแห่งประเทศไทย ว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อให้ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาดกลางยางพาราจังหวัด 6 แห่ง และตลาดท้องถิ่นทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อขายยางพาราในตลาดซื้อขายยางพารา และอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายในการส่งเสริมราคายาง เพื่อจัดประชุมกลุ่มร่วมกับผู้ใช้กฎหมาย (ผู้ซื้อ ผู้ขาย และสหกรณ์กองทุนสวนยาง) และผู้บังคับใช้กฎหมาย (เจ้าหน้าที่กองการยาง เจ้าหน้าที่การยางแห่งประเทศไทย ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย) ในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมราคายางในประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปรับคำนิยาม “ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย” และ “ตลาดเครือข่าย” ในระเบียบฯ ข้อ 4 เพื่อจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้ตรงต่อบริบทในท้องที่ที่ซื้อขาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการคัดคุณภาพยางให้เกิดคุณภาพ หากการคัดคุณภาพยางได้มาตรฐานที่กำหนด ส่งผลให้ราคายางสูงขึ้น

2. การกำหนดผู้มีส่วนได้เสียในคณะกรรมการบริหารตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทยเพิ่มเติมในระเบียบฯ ข้อ 6 เพื่อให้ตลาดทราบถึงข้อมูลที่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการซื้อขายยางพารา ได้แก่ คุณภาพราคายาง เป็นต้น

3. การปรับขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิก ในระเบียบฯ ข้อ 8(1) และการกำหนดระยะเวลาการสมัครเป็นสมาชิก ในระเบียบฯ ข้อ 8(3) และ 8(4) ส่งผลให้ตลาดมีผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการตลาดมากขึ้น เนื่องจาก การให้สิทธิในการซื้อขายยางแก่ผู้ใช้บริการสามารถซื้อขายยางได้ทุกตลาด และกำหนดระยะเวลาการเป็นสมาชิก เมื่อตลาดมีผู้ใช้บริการมากขึ้น ส่งผลให้ตลาดมีผู้แข่งขันมากยิ่งขึ้น อันส่งผลต่อราคายางในตลาด

4. การกำหนดวิธีการประมูลยาง ในระเบียบฯ ข้อ 12 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อรายย่อยสามารถประมูลยางได้มากขึ้น ก่อให้เกิดการแข่งขันสมบูรณ์ในตลาด อันส่งผลต่อราคายางที่ซื้อขาย

5. การขยายระยะเวลาในการชำระเงินให้แก่ผู้ซื้อ ในระเบียบฯ ข้อ 21 เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ซื้อเข้ามาซื้อขายกับตลาดยางของการยางแห่งประเทศไทย ก่อให้เกิดผู้เข้ามาซื้อขายจากเกษตรกรมากขึ้น อันส่งผลในเรื่องการกำหนดราคายางด้วย

6. การกำหนดสัญญาซื้อขาย เพิ่มเติมในเอกสารแนบท้ายระเบียบการยางแห่งประเทศไทยว่าด้วยตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 เพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดแก่ตลาดยางพาราของการยางแห่งประเทศไทย

7. การกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาท ในระเบียบฯ หมวด 9 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการระงับข้อพิพาทในการไกล่เกลี่ย เมื่อเกิดข้อพิพาทในกระบวนการซื้อขาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญ 2 สำนักกรรมการ 1 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2556). *การบริหารจัดการปัญหาราคายางพาราตกต่ำและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนายางพาราทั้งระบบ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- กองพัฒนาตลาดยางพารา. (2563). *ผลการดำเนินงานด้านตลาดยางพารา การยางแห่งประเทศไทย ปี 2563*. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยและพัฒนาเศรษฐกิจยาง.
- กองบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายใน. (2562). *คู่มือการบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายในของ การยางแห่งประเทศไทย 2563*. กรุงเทพฯ: การยางแห่งประเทศไทย.
- จุมพฏ สุขเกื้อ และพัชรินทร์ ศรีวารินทร์. (2553). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการตลาดกลางยางพาราของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กลุ่มวิจัยเศรษฐกิจ, สถาบันวิจัยยาง, กรมวิชาการเกษตร.
- ฝ่ายวิจัยและเศรษฐกิจยาง. (2563). *แผนการดำเนินงานการจัดตั้งสำนักงานตลาดกลางยางพารา โครงการจัดตั้งตลาดกลางยางพาราจังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: การยางแห่งประเทศไทย.
- นันทสารี สุขโต และคณะ. (2558). *หลักการตลาด*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2562). *หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *เอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติการยางแห่งประเทศไทย พ.ศ... .* กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

การพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการคิดเชิง
ออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่

อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

Development of People's Potential to formulate the Area Development
Plans through Design Thinking to promote the People's Participation to
develop the Local Development Plans for Ban Rai Oi, Rai Oi Sub-district,
Phichai District, Uttaradit Province

สุพัตตรา ตันติจริยาพันธ์^{1*}, ยูพิน เกื่อนศรี²,
จุฬา ม่วงกล้า³, สาวิณี รอดสิน⁴, อุทัย ละชั่ว⁵

Supattra Tantijariyapan¹, Yuphin Thuansri²,
Chula Muangklam³, Sawinee Rodsin⁴, Uthai Lachu⁵

Received: October 16, 2023

Revised: January 26, 2024

Accepted: February 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอผลการดำเนินโครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ และเพื่อเสนอตัวแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Asst.Prof., Lecturer of Public Administration Program.

Email: supattra.tan@uru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Asst.Prof., Lecturer of Public Administration Program.

Email: yupin.thu@uru.ac.th

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Lecturer of Public Administration Program.

Email: chula.tho@uru.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Lecturer of Public Administration Program.

Email: sawinee.rod@uru.ac.th

⁵ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, Lecturer of Public Administration Program.

Email: uthai.lac@uru.ac.th

¹⁻⁵ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์: Faculty of Humanities and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University.

การดำเนินโครงการนี้ได้ประยุกต์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวงจรต่อเนื่องกัน ผลการดำเนินโครงการ พบว่า

- 1) การวางแผนประกอบด้วย 1.1) การแสวงหาประเด็นในการพัฒนาศักยภาพประชาชนหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย และ 1.2) การนำประเด็นการพัฒนาศักยภาพมาถกนกรอง การสรุปประเด็นการพัฒนา การตัดสินใจเลือกประเด็นการพัฒนา การกำหนดแนวทางในการพัฒนา และจัดทำข้อเสนอโครงการ
- 2) การลงมือปฏิบัติ ประกอบด้วย 2.1) การประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้ร่วมโครงการ และ 2.2) การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนโดยใช้ SWOT Analysis 2.3) การอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมภายใต้กรอบแนวคิด 4D และ 2.4) การจัดทำและเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่ระดับหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่ที่ 6 แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย
- 3) การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล ประกอบด้วย 3.1) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 3.2) การสำรวจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตภายหลังการเข้าร่วมโครงการ และ 4) การสะท้อนกลับ เป็นผลการเรียนรู้และนำเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย สำหรับผลการพัฒนาตัวแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนพบ ตัวแบบเชิงวิชาการ เรียกว่าตัวแบบ “ไร่อ้อย 4D-PBOR” โดยตัวแบบนี้เป็นการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, แผนพัฒนาเชิงพื้นที่, การคิดเชิงออกแบบ, แผนพัฒนาท้องถิ่น

Abstract

This academic article presents the results of the Community-involved project to develop a Sub-district-level development plan using the Foresight process in Rai Oi sub-district, Pichai district, Uttaradit province. The article aims to showcase the project's progress, which involves planning, implementation, observation/evaluation, and reflection. It also aims to propose a process model for enhancing community participation in creating a local development plan in the Rai Oi sub-district, Pichai district, Uttaradit province. The project was carried out using a action research approach known as the Spiral of Steps. The project's performance revealed the following: 1) Planning consist of 1.1) Identifying development issues for enhancing the capabilities of the population in Moo 6, Rai Oi village and 1.2) Clarifying and summarizing the development issues, making decisions on development priorities, defining development guidelines, and providing project proposals. 2) Implementation consist of 2.1) Promoting the project to participants, 2.2) Analyzing community potential using SWOT Analysis, 2.3)Workshopping for providing a community-level development plan with community participation within the framework of 4 D (Discover, Define, Develop, Deliver) and 2.4) Compiling and presenting a dataset for the community-level development plan with the participation of the residents of Moo 6to Rai Oi Sub-district Administration Organization. 3) Observation and Evaluation consist of 3.1)Evaluating the learning outcomes and 3.2) Surveying the behavioral development after

participating in the project. 4) Reflection consist of Learning outcomes and presenting the dataset for the development plan to Rai Oi Sub-district Administration Organization. The results of the development of the population's capability development process model revealed a academic model called the “Rai-oi 4D-PBOR Model”. This model is used to create a development plan through a design thinking to promote the involvement of the population.

Keyword: Capacity development, Area Development Plan, Design thinking, Local development Plan

บทนำ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นการสรุปและนำเสนอเป็นต้นแบบการพัฒนาศักยภาพจากผลการดำเนิน “โครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ภายใต้ชุด “โครงการพันธกิจสัมพันธ์ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 การดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นการสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชนประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ คือ “มหาวิทยาลัยเพื่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น” (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2566) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้พิจารณาเลือกการดำเนินงานในพื้นที่พันธกิจสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องจาก “โครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG” ซึ่งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ดำเนินการต่อยอดการดำเนินการจาก “โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ” ในพื้นที่ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้การพัฒนาพื้นที่เป้าหมายมีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย พบว่า ผลการดำเนินโครงการพัฒนาตามแผนงานที่วางไว้ในปี พ.ศ. 2564 ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในหมู่ที่ 6 บ้าน ไร่อ้อยได้อย่างแท้จริงเนื่องจากหลายปัจจัย เช่น ประชาชนยังไม่มีความรู้เข้าใจในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาจึงยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเท่าที่ควร เมื่อมีโครงการพัฒนาดำเนินในพื้นที่หมู่ 6 และหมู่อื่นๆ ภายในตำบลไร่อ้อย ประชาชนมีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินโครงการเหล่านี้ โดยเห็นว่าโครงการที่จัดทำนั้นยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความคุ้มค่า (รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2565) จากข้อมูลสถานการณ์ดังกล่าว ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย จึงร่วมมือกับสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำโครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ให้แก่ประชาชนหมู่ที่ 6

ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคน
ในชุมชนฐานราก (ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น) ด้วยองค์ความรู้ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการนำองค์ความรู้ไปพัฒนาศักยภาพประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน
การพัฒนาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาให้ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

โดยการดำเนินโครงการนี้ดำเนินภายใต้แนวคิด Double Diamond ของ Design Council (2023)
ซึ่งเป็นกระบวนการสำรวจปัญหาอย่างกว้างหรือลึกมากขึ้น ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (4 D) ประกอบด้วย
Discover, Define, Develop และ Deliver ดังนี้

1. ค้นหา (Discover) เป็นเหมือนเพชรเม็ดแรกช่วยให้ผู้คนเข้าใจมากกว่าเพียงแค่สันนิษฐานว่า
ปัญหาคืออะไร อีกทั้งยังรวมถึงการพบปะพูดคุยและใช้เวลากับคนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา
2. กำหนด (Define) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกที่ได้รวบรวมเบื้องต้นจากขั้นตอนการค้นหา
ซึ่งจะสามารถช่วยให้กำหนดแนวทางที่แก้ไขได้หลากหลายออกไป
3. พัฒนา (Develop) เป็นเพชรเม็ดที่สองที่กระตุ้นให้ผู้คนให้คำตอบที่แตกต่างกันสำหรับปัญหาที่
รวบรวมไว้ให้ชัดเจน แสวงหาแรงบันดาลใจจากที่อื่นๆ และร่วมออกแบบในการแก้ไขกับผู้คนที่หลากหลาย
4. ส่งมอบ (Deliver) เป็นการจัดส่งข้อมูลแนวทางแก้ไขปัญหาซึ่งผ่านการทดสอบผลลัพธ์ที่
แตกต่างกันออกไป ทั้งผลที่ไม่ประสบความสำเร็จ และที่ได้รับการปรับปรุงจนประสบความสำเร็จ

สำหรับการนำ Design Thinking มาใช้ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นสามารถกระทำได้โดยยึดโย
กรอบ 4 D และปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดการค้นพบปัญหาของ
ชุมชนจนกระทั่งร่วมกับเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและส่งมอบผลการระดมความเห็นว่าจะแต่ละปัญหาความ
จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไรจึงจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสมแก่ชุมชน ซึ่งคณะผู้รับผิดชอบ
โครงการได้นำมาเป็นการบูรณาการกับการประยุกต์การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบวงจรต่อเนื่องกัน (Spiral of
step) Kurt Lewin (cited in Kemmis and Mc Taggart, 1990 : 8-9) ประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) เป็นการร่วมวางแผนดำเนินโครงการอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
2. การนำประเด็นการพัฒนาศักยภาพที่ได้จากการประชุมร่วมในข้อที่ 1 มากลับกรองโดยใช้
เทคนิคระดมสมอง (Brainstorming Technique) การสรุปประเด็นการพัฒนา การตัดสินใจเลือกประเด็น
การพัฒนา การกำหนดแนวทางในการพัฒนา และจัดทำข้อเสนอโครงการ
3. การลงมือปฏิบัติ (Action) เป็นการดำเนินกิจกรรมตามรายละเอียดโครงการ
4. การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล (Observation) เป็นการสังเกตผลการปฏิบัติงาน
ระหว่างและสิ้นสุดโครงการ และประเมินผลโครงการ และ 5. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการถอด
บทเรียนหลังจากการดำเนินกิจกรรมครบทั้งหมดที่บรรจุไว้ในโครงการ

โดยการดำเนินโครงการครั้งนี้คณะผู้รับผิดชอบประมวลเหลือเพียง 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน
การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ การดำเนินโครงการครั้งนี้
เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2565 – มิถุนายน 2566 รวมระยะเวลา 9 เดือน บทความวิชาการนี้จึงมี
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการประกอบด้วย การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การ
สังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ และ 2) เพื่อเสนอตัวแบบกระบวนการพัฒนา
ศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนี้

ผลการดำเนินโครงการ

1. การวางแผน (Planning)

ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) การแสวงหาประเด็นในการพัฒนาศักยภาพประชาชนหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยการประชุมร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนประชาชน รวมจำนวน 6 คน ผู้บริหาร และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อยจำนวน 3 คน ได้แก่ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และนักวิเคราะห์นโยบายและแผน และผู้แทนคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณบดี รองคณบดี อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รวมจำนวน 8 คน รวมทั้งหมดจำนวน 17 คน โดยผลการประชุมมีมติประเด็นที่ควรพัฒนาศักยภาพประชาชน คือ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วม คือ การเสนอปัญหาและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ดำเนินการพัฒนา ติดตามและประเมินผลการพัฒนา และ 2) การนำประเด็นการพัฒนาศักยภาพที่ได้จากการประชุมร่วมในข้อที่ 1 มากลั่นกรองโดยใช้เทคนิคระดมสมอง (Brainstorming Technique) การสรุปประเด็นการพัฒนา การตัดสินใจเลือกประเด็นการพัฒนา การกำหนดแนวทางในการพัฒนา และจัดทำข้อเสนอโครงการ ซึ่งสามารถสรุปประเด็นการพัฒนาครอบคลุม การอบรมความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ และการเสนอแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับพื้นที่ และเสนอเป็นโครงการ ชื่อ “โครงการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการ Foresight ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายมหาวิทยาลัยที่มุ่งส่งเสริมโครงการพันธกิจสัมพันธ์ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และโครงการหลักของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คือ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก (ยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น)

2. การลงมือปฏิบัติ (Action)

ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 การประชาสัมพันธ์โครงการจัดเวทีสร้างความเข้าใจแก่ผู้ร่วมโครงการ โดยคณะผู้บริหารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย โดยเชิญกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน และตัวแทนประชาชนที่เป็นแกนนำกลุ่มอาชีพของหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย โดยแกนนำนี้เป็นแกนนำกลุ่มอาชีพที่สมัครใจเข้าร่วมในการดำเนินโครงการ ได้แก่ หัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมในกลุ่มแปรรูปจากกล้วย กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง กลุ่มหมีกรอบ และกลุ่มทำขนม จำนวนกลุ่มละ 5 - 6 คน รวมกลุ่มเป้าหมายหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อยทั้งสิ้น จำนวน 25 คน และกิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนโดยใช้ SWOT Analysis ประกอบด้วย การอบรมความรู้เกี่ยวกับหลักการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนหมู่ที่ 6 โดยใช้วิธีการ SWOT แก่ประชาชนหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อยจำนวน 25 คน การประชุมระดมความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพชุมชนเบื้องต้น และให้แต่ละคนดำเนินการจัดเก็บข้อมูลชุมชนเพิ่มเติมโดยใช้แบบสำรวจสำรวจชุมชนหมู่ที่ 6 ที่ออกแบบโดยทีมวิทยากร คือ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนจัดเก็บข้อมูลปัญหาและความต้องการของประชาชนเพิ่มเติม และนำมาสรุปเป็นปัญหาและความต้องการสำหรับประมวลเข้ากับผลการวิเคราะห์ชุมชน โดยมีผลการวิเคราะห์ชุมชนและปัญหา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ชุมชนหมู่ที่ 6 โดยการประยุกต์ใช้ SWOT MATRIX (Albert Humphrey, 1960)

ปัจจัยภายใน	
<p>จุดแข็ง (Strengths)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีแม่น้ำน่านไหลผ่านทำให้มีน้ำเพียงพอสำหรับทำเกษตรกรรมและประมง 2. มีกลุ่มออมทรัพย์ที่สามารถเป็นแหล่งกักเก็บภายในชุมชนได้ 3. มีกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มแปรรูปจากกล้วย กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง กลุ่มหมี่กรอบ และกลุ่มทำขนมไทยสำหรับจำหน่ายภายในและภายนอกชุมชน 4. มีกลุ่ม อสม./อปพร. ดีเด่นระดับเขต 5. มีกลุ่มบริหารประจำหมู่บ้านที่มีบทบาทช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ 6. มีศูนย์การเรียนรู้ประจำหมู่บ้าน 7. มีกลุ่มสืบสานชีวทัศน์และกลุ่มโอท็อปนวัตกรรมวิถี 8. มีผู้นำที่เข้มแข็ง คือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในหมู่บ้านว่ามีภาวะผู้นำที่ดี 9. มีกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาด้านถนอมอาหาร ด้านการเลี้ยงปลาในกระชัง และด้านเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ 	<p>จุดอ่อน (Weakness)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนยังขาดการประสานการดำเนินกิจกรรมสาธารณะร่วมกัน มีเพียงแกนนำและสมาชิกบางกลุ่มที่มีส่วนร่วมต่อเนื่องเท่านั้น 2. ปริมาณขยะมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจเกิดประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และไม่มีแหล่งทิ้งขยะ 3. มีสัดส่วนกลุ่มพึ่งพิงจำนวนมาก เช่น ผู้สูงวัย และเด็ก 4. โครงสร้างภายในหมู่บ้าน ถนน ไฟฟ้า โซลาเซลล์ และประปาชำรุด 5. ประชาชนในหมู่บ้านยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับมีส่วนร่วมการพัฒนาในด้านต่างๆ 6. อาคารเอนกประสงค์ ซึ่งเป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านชำรุด รวมถึงเครื่องกรองน้ำที่ติดตั้งภายในอาคารสำหรับบริการประชาชนชำรุด
ปัจจัยภายนอก	
<p>โอกาส (Opportunities)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์มีสนับสนุนด้านต่างๆ เช่น การแปรรูปอาหาร การตลาด การทำแผนพัฒนา 2. มีองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย สนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านกิจกรรมของหมู่บ้าน 3. มีหน่วยงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดคอยตรวจ/ดูแลหมู่บ้าน 4. มีบุคลากรจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิชัย มาช่วยสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านอาชีพ 5. เกษตรอำเภอมาให้ความรู้ด้านการพัฒนาสารชีวทัศน์ 	<p>ภาวะคุกคาม/อุปสรรค (Threats)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สถานการณ์โควิด-19 2. งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกไม่ต่อเนื่อง 3. ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ 4. มีแหล่งเพาะพันธุ์ของลูกน้ำยุงลายจำนวนมาก

กิจกรรมที่ 3 การอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการสำรวจปัญหาอย่างกว้างหรือลึกมากขึ้น โดยดำเนินภายใต้กรอบแนวคิด 4D ประกอบด้วย ค้นหา (Discover) กำหนด (Define) พัฒนา (Develop) และส่งมอบ (Deliver) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2: แสดงสรุปปัญหาของประชาชนชุมชนหมู่ที่ 6

ปัญหา
1. ปัญหาด้านการแปรรูปผลผลิต หมู่ที่ 6 มีกลุ่มอาชีพหลากหลายแต่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นกลุ่มอาชีพที่มั่นคง เนื่องจากสมาชิกกลุ่มอาชีพยังไม่สามารถแปรรูปผลผลิตที่ได้มาตรฐานและทำการตลาดเพื่อจัดจำหน่ายภายนอกชุมชนได้ เช่น กลุ่มแปรรูปจากกล้วย กลุ่มทำขนม และกลุ่มทำขนมไทย
2. ปริมาณขยะภายในหมู่ที่ 6 มีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชาชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ เพื่อลดปริมาณขยะจากครัวเรือนก่อนให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บ อีกทั้งภายในหมู่บ้านไม่มีแหล่งทิ้งขยะรวมที่ถูกสุขลักษณะ
3. มีสัดส่วนกลุ่มพึ่งพิงจำนวนมาก เช่น เด็กและผู้สูงอายุ
4. โครงสร้างพื้นฐานภายในหมู่ที่ 6 ชำรุด ทั้งถนน ไฟฟ้า โซลาเซลล์ และประปา
5. ประชาชนในหมู่ที่ 6 ยังไม่ค่อยเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านต่างๆ จึงยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเท่าที่ควร
6. อาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่ที่ 6 และเครื่องกรองน้ำที่ติดตั้งภายในอาคารสำหรับบริการประชาชนชำรุด ส่งผลให้ขาดพื้นที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน เช่น การประชุมประจำปี การอบรม และกิจกรรมส่วนรวมของหมู่บ้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ

จาก 6 ประเด็นปัญหา กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนประชาชนที่เป็นแกนนำของหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อยเข้าร่วมจำนวน 25 คน ได้มีการประเมินและเลือกมาเพียง 3 ประเด็นที่ที่ประชุมเห็นว่ามีความจำเป็นและสำคัญต่อหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย ได้แก่ ปัญหาลำดับที่ 1. ปัญหาด้านการแปรรูปผลผลิต 2. ปริมาณขยะภายในหมู่ที่ 6 มีเพิ่มมากขึ้น และอาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่ที่ 6 และเครื่องกรองน้ำที่ติดตั้งภายในอาคารสำหรับบริการประชาชนชำรุด โดยได้นำมาเรียงเป็นปัญหาใหม่อีกครั้ง คือ ปัญหา A การแปรรูปผลผลิต ปัญหา B ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น และปัญหา C อาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด จากนั้นนำประเด็นปัญหาไปสู่การประเมินความสำคัญ ความจำเป็น ผลกระทบต่อส่วนรวมหากไม่มีการแก้ไขปัญหา หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยประยุกต์วิธีแมทริกซ์จัดลำดับความสำคัญแบบการให้คะแนนประเด็นปัญหาด้วยเกณฑ์แต่ละด้าน อันมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 10 (priority matrix with issue scores for each criterion) ของ Hogwood & Gunn, (1984, p, 99-107 อ้างถึงในมยุรี อนุมานราชชน, น,124) ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้ทราบประเด็นปัญหาที่มีคะแนนรวมสูงสุดเป็นประเด็นปัญหาที่ควรนำไปวิเคราะห์ในรายละเอียด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3: วิธีเมทริกซ์จัดลำดับความสำคัญแบบการให้คะแนนประเด็นปัญหาด้วยเกณฑ์แต่ละด้าน

เกณฑ์การพิจารณา	ประเด็นปัญหา		
	A	B	C
1. บริบทของประเด็นปัญหา มีเวลาเพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์ เกี่ยวข้องกับการเมือง มีสถานะที่แน่นอน มีความเป็นศูนย์กลาง	8 6 3 6	7 7 7 8	7 8 8 7
2. ลักษณะของประเด็นปัญหา ไม่มีทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหา มีความเห็นพ้องต้องกันในวิธีการแก้ไขปัญหา มีความสลับซับซ้อน มีความไม่แน่นอนสูง มีค่านิยมเกี่ยวข้อง	7 7 3 6 3	8 8 9 8 7	8 8 6 7 6
3. ผลกระทบของประเด็นปัญหา ผลกระทบของการแก้ไขปัญหามีความสำคัญ ประชาชนจำนวนมากได้รับผลกระทบ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบมีความสำคัญ ผลกระทบของปัญหามีความสำคัญต่อกลุ่ม ประเด็นปัญหาขยายขอบเขตออกไปกระทบประเด็นปัญหาอื่น จำกัดทางเลือกของการแก้ไขปัญหาในอนาคต	6 4 6 5 4 6	9 10 8 8 8 8	9 9 9 8 6 8
4. ต้นทุนในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา จำกัดทางเลือกของการแก้ไขปัญหาในอนาคต ค่าใช้จ่าย/ต้นทุนในการวิเคราะห์ฯ เพิ่มขึ้นอย่างมาก ค่าเสียโอกาสของทรัพยากรที่นำมาใช้แก้ไขปัญหามาก ค่าใช้จ่าย/ต้นทุนในการวิเคราะห์ฯ มีจำกัด ผลตอบแทนจากการวิเคราะห์ฯ คຸ້ມคຳ	4 6 6 7 6	6 6 7 7 8	8 7 8 5 8
ผลรวมสุทธิ	109	154	150
ลำดับ	3	1	2

ที่มา : ประยุกต์จากสุพัตตรา ตันติจรียาพันธ์ (2566 : 31)

จากตารางที่ 3 พบว่าปัญหา A การแปรรูปผลผลิต คະແນນຣວມສຸທິ = 109 (ลำดับที่ 3) ปัญหา B ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น คະແນນຣວມສຸທິ = 154 (ลำดับที่ 1) และปัญหา C อาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด คະແນນຣວມສຸທິ = 150 (ลำดับที่ 2)

กิจกรรมที่ 4 การจัดทำและเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่ระดับหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่ที่ 6 แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรธานี ที่ประชุมได้คัดเลือกปัญหา B ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น และปัญหา C อาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด โดยเสนอเป็นแผนพัฒนาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย ดังนี้

การแก้ไขปัญหาขยะเพิ่มมากขึ้น (B)

ประกอบด้วย 2 แผน ได้แก่

1. แผนการเสริมสร้างความรู้การจัดการขยะ
 - 1.1. โครงการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะแก่คนในชุมชน
 - 1.2. โครงการอบรมการคัดแยกขยะและนำกลับมาใช้ใหม่
2. แผนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
 - 2.1. โครงการจัดตั้งธนาคารขยะ
 - 2.2. โครงการส่งเสริมทำปุ๋ยและฮอร์โมนจากขยะเปียกในครัวเรือน

การแก้ไขปัญหาอาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชำรุด (C)

ประกอบด้วย 2 แผน ได้แก่

1. แผนการปรับปรุงอาคารเอนกประสงค์
 - 1.1. โครงการปรับปรุงอาคารเอนกประสงค์หมู่ที่ 6
 - 1.2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่อาคารเอนกประสงค์หมู่ที่ 6
2. แผนซ่อมบำรุงเครื่องกรองน้ำ
 - 2.1. โครงการซ่อมเครื่องกรองน้ำในอาคารเอนกประสงค์
 - 2.2. โครงการอบรมบุคลากรสำหรับซ่อมบำรุงเครื่องกรองน้ำในอาคารเอนกประสงค์

3. การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล (Observation)

ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการประเมินผลภายหลังการอบรมความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนชุมชนหมู่ที่ 6 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำและเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่ระดับหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยขอเสนอผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อน (วันที่ 20 มกราคม 2566) และทดสอบหลัง (วันที่ 27 เมษายน 2566) จำนวนผู้เข้าร่วม 25 คน ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4: แสดงผลการประเมินผลการเรียนรู้ก่อนและหลัง

คะแนน 10 คะแนน			
คะแนน	ก่อน	หลัง	ผลการเปรียบเทียบ
10	-	1	+1
9	1	2	+1
8	3	5	+2
7	5	9	+4
6	7	7	0
5	4	1	+3

คะแนน 10 คะแนน			
คะแนน	ก่อน	หลัง	ผลการเปรียบเทียบ
4	5	-	5
3	-	-	0
2	-	-	0
1	-	-	0
รวม	25 คน	25 คน	

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนผลการทดสอบหลัง (Post-test) ความแตกต่างจากผลการทดสอบก่อน (Pre-test) โดยส่วนใหญ่คะแนนทดสอบหลังเพิ่มขึ้น ยกเว้นฐาน 5 คะแนน ที่ผลคะแนนทดสอบหลังน้อยกว่า แต่ทั้งนี้ถือว่าเป็นผลทางบวก เนื่องจากคะแนนปรับเพิ่มในสัดส่วนฐาน 7 – 10 ทดแทน

กิจกรรมที่ 2 การสำรวจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตภายหลังการเข้าร่วมโครงการ โดยใช้แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยคะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย และคะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด และกำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น โดยพิจารณาจากช่วงคะแนนแต่ละระดับจากค่าอันตรภาคชั้น อ้างอิงสูตรคำนวณและแปลค่าของกัลยา วานิชย์บัญชา (2555) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	การพัฒนาพฤติกรรมระดับน้อยที่สุด

ผลการสำรวจแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5: แสดงผลการสำรวจแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมไปใช้ประโยชน์

ประเด็นการพัฒนาพฤติกรรมภายหลังการเข้าร่วมโครงการ	\bar{x}	S.D.	ลำดับ
1. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาในชุมชนมากขึ้น	4.00	0.81	8
2. ท่านสามารถเสนอปัญหาของชุมชนได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.04	0.67	6
3. ท่านมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลได้ดีมากขึ้น	4.16	0.68	3
4. ท่านสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของท่านได้	4.04	0.61	4
5. ท่านมีความกล้าในการเสนอความคิดเห็นและแนวทางการในแก้ปัญหาชุมชนของท่านอย่างเป็นระบบ	4.08	0.81	5

ประเด็นการพัฒนาพฤติกรรมภายหลังการเข้าร่วมโครงการ	\bar{x}	S.D,	ลำดับ
6. ท่านมีความไว้วางใจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในการดำเนินกิจกรรมบริการวิชาการในชุมชนของท่าน	4.40	0.70	1
7. ท่านสามารถปรับเปลี่ยนความคิดส่วนตัว และรับฟังความคิดของบุคคลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนบนหลักเชิงวิชาการ	4.20	0.64	2
8. ท่านสามารถเลือกใช้วิธีการและรูปแบบในการจัดการปัญหาชุมชนได้อย่างถูกต้องมากขึ้น	4.00	0.64	7
รวม	4.11	0.49	

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) และค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรกคือ มีความไว้วางใจมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ในการดำเนินกิจกรรมบริการวิชาการในชุมชนของท่าน ($\bar{x} = 4.40$) รองลงมา คือ สามารถปรับเปลี่ยนความคิดส่วนตัว และรับฟังความคิดของบุคคลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนบนหลักเชิงวิชาการ ($\bar{x} = 4.20$) และสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของท่านได้ ($\bar{x} = 4.16$)

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นสรุปผลการดำเนินงาน และผลการเรียนรู้ และนำเสนอชุดข้อมูลแผนพัฒนาพื้นที่แก่องค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย และจัดทำรายงานต่อคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์จำนวน 2 แผน ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหาขยะเพิ่มมากขึ้น (B) ได้แก่ 1. แผนการเสริมสร้างความรู้การจัดการขยะ และ 2. แผนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการแก้ไขปัญหาอาคารเอนกประสงค์และเครื่องกรองน้ำชารุุด (C) ได้แก่ 1. แผนการปรับปรุงอาคารเอนกประสงค์ 2. แผนซ่อมบำรุงเครื่องกรองน้ำ

ตัวแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบล ไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์

จากการดำเนินโครงการดังกล่าวคณะผู้รับผิดชอบได้เสนอเป็นตัวแบบกระบวนการ ซึ่งเป็นตัวแบบเชิงวิชาการ (Academic model) เรียกว่าตัวแบบ “ไร่อ้อย 4D-PBOR” ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดง “ไร่อ้อย 4D-PBOR” ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านไร่อ้อย

จากแผนภาพที่ 1 ได้นำเสนอตัวแบบ “ไร่อ้อย 4D-PBOR” แสดงกระบวนการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาระดับหมู่บ้านของหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นการนำเสนอเป็นรูปแบบเชิงวิชาการที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงการนำ 4 Diamond และSpiral of step ขนานกันไปเป็นกรอบในการดำเนินการ โดย 4 D ประกอบด้วย 1) ค้นหา (Discover) 2) กำหนด (Define) 3) พัฒนา (Develop) และ 4) ส่งมอบ (Deliver) และ PBOR ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) และค้นหา (Discovery) เป็นการค้นหาปัญหาชุมชนร่วมกันด้วยการประชุมพบปะพูดคุยทั้งไม่เป็นทางการและเป็นทางการ 2) การระดมสมอง (Brainstorming) และกำหนด (Define) เป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา โดยใช้การวิเคราะห์ชุมชนและประเมินศักยภาพชุมชน 3) การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) และพัฒนา (Develop) เป็นการร่วมออกแบบในการแสวงหาแนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหามาตรฐาน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์โอกาสความสำเร็จของแต่ละแนวทาง/วิธีการร่วมกัน รวมถึงมีการทดสอบว่าแต่ละวิธีการนั้นมีโอกาสสำเร็จหรือไม่ โดยการดำเนินการดำเนินโครงการครั้งนี้เป็นการทดสอบโดยมีการประเมินค่าคะแนนตามเกณฑ์ที่ได้รับการอบรมจึงทำให้ทราบถึงโอกาสความสำเร็จ และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) และส่งมอบ (Deliver) เป็นการจัดส่งข้อมูลแนวทาง/วิธีการอย่างเป็นทางการไปยังผู้นำชุมชนรวบรวมเป็นชุดข้อมูลเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับหมู่บ้านและเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาเพิ่มเติมในแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย

(พ.ศ. 2566 - 2570) หรืออาจผลักดันสู่การสนับสนุนจากภาคีหน่วยงานอื่นที่มีบทบาทที่สัมพันธ์กับแผนพัฒนาระดับหมู่บ้านที่ได้รับจากการดำเนินโครงการในครั้งนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

กระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นบ้านไร่อ้อย ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการประยุกต์การดำเนินการในลักษณะต่อเนื่องกัน (Spiral of step) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกตผลการปฏิบัติ/การประเมินผล และการสะท้อนกลับ และจากการดำเนินโครงการดังกล่าวได้พัฒนาเป็นต้นแบบเชิงวิชาการเรียกว่า “ต้นแบบไร่อ้อย PBOR” ที่เป็นการผสมผสานแนวคิด 4 Diamond และ Spiral of step มาเป็นกรอบในการพัฒนาต้นแบบ โดย 4 Diamond ประกอบด้วย 1) ค้นหา (Discover) 2) กำหนด (Define) 3) พัฒนา (Develop) และ 4) ส่งมอบ (Deliver) และ Spiral of step ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) และค้นหา (Discovery) 2) การระดมสมอง (Brainstorming) และกำหนด (Define) 3) การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) และพัฒนา (Develop) และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) และส่งมอบ (Deliver) โดยต้นแบบนี้เป็นการจัดทำแผนพัฒนาผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินโครงการครั้งนี้คณะผู้รับผิดชอบโครงการมีข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงการดำเนินให้โครงการสามารถดำเนินได้บรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น และสามารถเสริมหนุนความเข้มแข็งของกลุ่มเป้าหมายในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1. ควรอบรมเกี่ยวกับการมองย้อนอดีตเพื่อเชื่อมโยงภาพชุมชนในอนาคตที่ปรารถนา (Look Back to Look Forward) ซึ่งเป็นการอบรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายในชุมชนร่วมกันมองย้อนอดีตเพื่อดูเส้นทางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งจะช่วยคาดการณ์อนาคตของชุมชนได้ โดยมีชุดข้อมูลในอดีตเป็นฐาน
2. ควรกำหนดระยะเวลาการดำเนินโครงการสัมพันธ์กับการทำประชาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย ซึ่งมีการทำประชาคมเพื่อแก้ไข เพิ่มเติม หรือเปลี่ยนแปลงแผนรายปี จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรมได้แสดงออกซึ่งบทบาทการเข้าไปมีส่วนร่วมและผลักดันประเด็นปัญหาและแผนพัฒนาเชิงพื้นที่กรณีหมู่ที่ 6 บ้านไร่อ้อยอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น
3. การดำเนินโครงการครั้งนี้คณะผู้รับผิดชอบโครงการอบรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกระบวนการ Design Thinking ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการ Foresight จึงควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเชื่อมโยงสำหรับสร้างฉากทัศน์ (Scenario) ของชุมชนที่นำไปสู่การกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นที่นำไปปฏิบัติอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนที่มาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2558). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรี อนุমানราชธน. (2547). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. (2566). *ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2566 จาก <https://www.uru.ac.th/vision>.
- รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไร่อ้อย. (วันที่ 13 กันยายน 2565). สัมภาษณ์โดยยุพิน เกื้อนศรี. อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. อุตรดิตถ์.
- สุพัทธรา ตันติจรียาพันธ์. (2566). *การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น*. อุตรดิตถ์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2566 จาก <http://nscr.nesdc.go.th/ns>.
- Albert Humphrey. (1960). *What is SWOT analysis?*. Retrieved October 15, 2022 from <https://www.bl.uk/business-and-ip-centre/articles/what-is-swot-analysis>.
- Design Council. (2023). *The 4 D Model or “Double Diamond” design process model*. Retrieved October 15, 2022 from <https://www.designcouncil.org.uk/our-resources/framework-for-innovation>.
- Kemmis, S., and McTaggart, R. (1990). *The action research planner*. Geelong : Deakin University Press.

การใช้คำถามของครูเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านระดับสูงและปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน

The Use of Teacher Questions to Develop High-Level Reading

Comprehension and Student Interaction

อารีรักษ์ มีแจ้¹

Areerug Mejang¹

Received: January 29, 2024

Revised: April 30, 2024

Accepted: June 4, 2024

บทคัดย่อ

ในห้องเรียนการอ่าน คำถามเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนของครู และมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียน คำถามที่ดีควรเป็นคำถามที่ท้าทาย กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมการสำรวจและทำความเข้าใจบทอ่านในระดับลึก นอกจากนี้กิจกรรมคำถาม-ตอบยังช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างครูและผู้เรียน และในกลุ่มผู้เรียนด้วยกันเอง โดยการพูดคุย อภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเกี่ยวกับบทอ่าน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำถามของครู โดยพบว่าครูส่วนใหญ่ใช้คำถามจากหนังสือแบบเรียน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในบทอ่าน จึงไม่ส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านระดับสูง บทความนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำถามในห้องเรียนการอ่าน ภาษาอังกฤษ โดยการอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจและมองเห็นแนวทางในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

คำสำคัญ: การใช้คำถาม, ความเข้าใจในการอ่านระดับสูง, ปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน, ครูภาษาอังกฤษ

Abstract

In a reading classroom, questions serve as a tool in the teacher's instructional management and play a crucial role in creating effective learning experiences for students. Well-crafted questions should be challenging, stimulating analytical thinking, promoting exploration, and fostering a deeper understanding of the reading material. Additionally, question-answer activities help to create classroom interaction, facilitating communication between the teacher and students, as well as among the students themselves through discussions and exchanges of knowledge and thoughts about the text. Despite the significance of questions in the learning process, several studies have identified challenges

¹รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Assoc.Prof. Dr., Lecturer in the School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

in teachers' use of questions. It has been observed that many teachers predominantly rely on textbook questions that focus on factual details, thus failing to cultivate high-level reading comprehension. Therefore, this article aims to present issues related to the use of questions in English reading classrooms, explaining them with illustrative examples to offer insight and practical guidance to teachers, enabling them to envision ways to apply this knowledge in their instructional practices.

Keywords: Using questions, high-level reading comprehension, student interaction, English language teachers

บทนำ

คำถามเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนการสอนทักษะการอ่าน ครูใช้คำถามโดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ อาทิ กระตุ้นความรู้เดิม แนะนำแนวทางในการอ่าน ให้ข้อมูลทางภาษา ตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะภาษา นอกจากนี้ยังช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน คำถามที่ดีจะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ช่วยในการทำความเข้าใจบทอ่าน พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา และทักษะการคิด (Cárdenas, 2021) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากครูใช้คำถามที่เป็นการคิดในระดับสูง (higher cognitive questions) ก็จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) ซึ่งจัดเป็นหนึ่งในทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้แก่ผู้เรียนได้ ผลการศึกษาของนักวิชาการชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้คำถามในระดับสูงของครูกับความเข้าใจในการอ่าน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน (Song, 2019) ซึ่งช่วยต่อยอดถึงความสำคัญในการใช้คำถาม ครูจึงควรพัฒนาตนเองให้สามารถใช้คำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ตื่นตัว และสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน (Meng, 1989 อ้างถึงใน Shanmugavelu, Ariffin, Vadivelu, Mahayudin, & R K Sundaram, 2020)

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาคำถามที่ครูใช้ในการสอนอ่านทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศพบว่า ครูมักใช้คำถามที่มีอยู่ในแบบฝึกหัดของหนังสือแบบเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง และเป็นการคิดในระดับต่ำ (lower cognitive questions) (Freahat & Smadi, 2014; Jivavorratum, 2016; Sunggingwati, 2013; Klanawong, 2017) นอกจากนี้ในประเทศไทย Jivavorratum (2016) และ Klanawong (2017) ได้วิเคราะห์คำถามที่ปรากฏในแบบทดสอบภาษาอังกฤษระดับชาติ และพบว่า ส่วนใหญ่เป็นคำถามที่เน้นการคิดในระดับสูง ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นความไม่สอดคล้องระหว่างคำถามที่ครูใช้ในชั้นเรียนกับคำถามในแบบทดสอบ จึงส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยของผู้เข้าสอบในแต่ละปีอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ ดังตัวอย่างจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปีการศึกษา 2563-2565 ซึ่งในแบบทดสอบมีข้อสอบที่วัดทักษะการอ่านอยู่เกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนข้อสอบทั้งหมด พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึง 30 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2567)

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่าการใช้คำถามของครูส่งผลต่อความเข้าใจในการอ่าน และปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน การที่จะพัฒนาผู้เรียนได้ครูก็ต้องพัฒนาทักษะในการใช้คำถามของตนเองเช่นเดียวกัน เพื่อให้ครูมี

ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คำถาม เนื้อหาของบทความนี้จึงประกอบด้วยประเด็น ดังนี้ ความสำคัญของการใช้คำถามในห้องเรียน การอ่าน ประเภทของคำถามในการอ่าน การใช้คำถามที่มีประสิทธิภาพ และแนวทางการพัฒนาการใช้คำถามในการสอนอ่าน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป

ความสำคัญของการใช้คำถามในห้องเรียน

คำถามเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนการสอน และได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางมาเป็นระยะเวลายาวนาน นักวิชาการให้ความสำคัญกับการใช้คำถามโดยมีการเผยแพร่แนวคิดผ่านประเด็นหลัก 3 ประเด็น ดังนี้

กลยุทธ์การใช้คำถาม (questioning strategy) เป็นกลยุทธ์ที่ครูใช้เพื่อให้ได้คำตอบจากผู้เรียน เป็นแนวทางสำหรับครูในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน โดยครูต้องวางแผนเลือก และจัดลำดับความเชื่อมโยงของคำถามที่จะใช้ในชั้นเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Wati, 2019) *เทคนิคการใช้คำถาม* (questioning techniques) หมายถึง วิธีการที่ครูใช้ในการถามคำถาม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้คำตอบจากผู้เรียน เป็นเครื่องมือที่ใช้กระตุ้นการคิด ให้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาและสรุปความรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาการคิดในระดับสูง อาจใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มย่อย หรือทั้งชั้นก็ได้ (กิตติชัย สุธาสีโนบล, 2558; ณรงค์ กาญจนะ, 2553) และ *ทักษะการใช้คำถาม* (questioning skills) คือ ความสามารถของครูในการใช้คำถามที่หลากหลาย เหมาะสม เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียน มีวัตถุประสงค์ในการถาม และกระตุ้นความคิดเพื่อดึงเอาคำตอบที่มีความหมายจากผู้เรียน (Bhasin, 2021; Pillai, 2023) ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ และเทคนิคในการใช้คำถาม และในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาทักษะในการใช้คำถามของตนเอง โดยสังเกตการใช้คำถามของครูที่มีประสบการณ์ หรือครูผู้เชี่ยวชาญ การเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการใช้คำถาม การศึกษาด้วยตนเอง และฝึกใช้คำถามในชั้นเรียนบ่อย ๆ พร้อมกับประเมินความรู้ความเข้าใจในการเรียน และปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน (Pillai, 2023)

การนำแนวคิดในการใช้คำถามมาประยุกต์ใช้ในการสอนทักษะการอ่านจึงมีความน่าสนใจ เนื่องจาก การอ่านเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในภายในสมอง หากครูให้ผู้เรียนอ่านในใจและใช้คำถามที่ไม่เหมาะสม บรรยากาศภายในห้องเรียนจะเงียบ ผู้เรียนไม่เกิดการพัฒนาทักษะการคิดและความเข้าใจในการอ่านระดับสูง ในทางตรงกันข้ามคำถามที่ดี และนำไปใช้อย่างเหมาะสม จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีใจจดจ่อกับบทอ่าน มีส่วนร่วมในการทำงาน และการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง พัฒนาทักษะการฟัง และการพูด พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ฝึกฝนการรับฟังผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนอธิบายความเข้าใจของตนเอง สร้างแรงจูงใจและความสนใจในบทเรียน และ ช่วยในการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน (Collier, 2018)

โดยสรุปการใช้คำถามมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทักษะการอ่าน ครูจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์และเทคนิคการใช้คำถาม และพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการใช้คำถาม จึงจะสามารถ พัฒนาทักษะการคิด ทักษะการอ่านของผู้เรียน และสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนได้

ประเภทของคำถามในการอ่าน

คำถาม หมายถึง ประโยคที่มีโครงสร้างอยู่ในรูปของคำถาม หรือคำสั่ง และอาจเป็นเพียงวลี หรือท่าทาง (gesture) ที่ใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นคำตอบ (Rahman & Mahmud, 2016 อ้างถึงใน Cárdenas, 2021) คำถามที่ใช้ในการเรียนการสอนทักษะการอ่านมีหลายประเภท โดยมีเกณฑ์ในการแบ่งแตกต่างกันดังนี้

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการถาม แม้วานักวิชาการในกลุ่มนี้จะกำหนดชื่อเรียกคำถามแต่ละประเภทแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดของคำถามแล้วมีความคล้ายคลึงกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ดังนี้ (Cardenas, 2021; Castells, Minguela, Solé, Miras, Nadal, Rijlaarsdam, 2022; Darn, 2023 และ Romah, 2002)

1) คำถามที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน (procedural/managerial questions) เป็นคำถามที่ใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือสร้างปฏิสัมพันธ์ และไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทอ่าน

2) คำถามที่ใช้ตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน (comprehension questions) ได้แก่

(1) คำถามที่สามารถหาคำตอบได้โดยตรงจากบทอ่าน

(convergent/display/literal/recalling questions) เป็นคำถามที่วัดความเข้าใจเกี่ยวกับคำศัพท์ และเนื้อหาของบทอ่านที่สามารถหาคำตอบได้โดยตรงจากบทอ่าน จัดเป็นคำถามที่เป็นความคิดในระดับต่ำ

(2) คำถามที่ต้องอาศัยการตีความ (divergent/ inferential/referential questions) เป็นคำถามที่คำตอบอาจมีหลายแนวทาง เน้นการคิดในระดับสูง ไม่สามารถหาคำตอบได้โดยตรงจากบทอ่าน หากต้องใช้ประสบการณ์ และความรู้หลากหลายด้านมาผสมผสานเพื่อตีความเนื้อหาจึงจะตอบคำถามประเภทนี้ได้

(3) คำถามที่เกี่ยวกับการประเมิน (evaluative questions) เป็นคำถามที่ต้องอาศัยการพิจารณา ตัดสิน โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะคิด มุมมอง และหลักการ หรือเกณฑ์ของผู้อ่านเพื่อแสดงความคิดเห็น หรือสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน

2) แบ่งตามลักษณะการตอบ Sandling (2023) แบ่งคำถามออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) คำถามแบบปิด (closed questions) เป็นคำถามที่มีคำตอบเพียงคำตอบเดียว ตัวอย่างเช่น คำถามที่ตอบด้วย Yes/No หรือคำถามที่วัดความรู้และความสามารถในการจดจำข้อมูล ตัวอย่างเช่น When did the Titanic sink? Who wrote "To Kill A Mockingbird"? เป็นต้น

(2) คำถามแบบเปิด (open questions) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดของตนเองในการตอบ คำตอบอาจมีมากกว่าหนึ่งคำตอบ เป็นคำถามที่มักนำไปสู่การอภิปรายโต้แย้ง ทำให้เกิดความรู้ใหม่ คำถามประเภทนี้สามารถถามได้ทั้งก่อนอ่าน ขณะอ่าน และหลังอ่าน เช่น

Before reading

- Looking at the picture, what do you predict this story might be about?
- What ideas do you think will be present in this text?

During reading

- What time of day do you think it is in this story?

- How do you think the character is feeling? What evidence supports your thinking?

After reading

- How would you evaluate the story in terms of plot?
- What was your favorite part of the story?

3) แบ่งตามระดับการคิด ในที่นี้จะกล่าวถึงระดับของคำถามตามพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านสติปัญญาของบลูม (Bloom's Taxonomy Revised) (Krathwohl, 2002) 6 ชั้น ซึ่งเรียงลำดับจากการคิดพื้นฐานไปสู่การคิดในระดับสูง ดังนี้

การจำ (remembering):

- How many characters were there in the story?
- Tell three things that happened in the story.

เข้าใจ (understanding):

- What was the cause of the main event in the story?
- Explain what is happening in the first picture of the story.

ประยุกต์ใช้ (applying):

- If you were in this story, what would you do?
- Tell about a time when something similar happened to someone you know.

วิเคราะห์ (analyzing):

- What part of the story was the funniest? The most exciting? The saddest?
- Tell what things happened in the story that couldn't happen in real life.

ประเมิน (evaluating):

- Did you like this story? Why or why not?
- Was this the best ending for this story? Why or why not?

สร้างสรรค์ (creating):

- Write another ending to the story that is different from the author's ending.
- Make a picture about this story.

จากรายละเอียดของคำถามข้างต้นจะเห็นได้ว่าประกอบด้วยคำถามที่ใช้เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน และคำถามที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน ในส่วนของคำถามที่เกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่าน นักวิชาการได้นำมาจัดกลุ่มตามระดับของทักษะการคิด โดยแบ่งเป็นการคิดในระดับต่ำหรือระดับพื้นฐาน (lower-order thinking skills-LOTS) ซึ่งเป็นคำถามที่สามารถหาคำตอบได้โดยตรงจากบทอ่าน และการคิดในระดับสูง (higher-order thinking skills-HOTS) ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องใช้การตีความจากคำถามประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาสามารถนำมาแบ่งตามเกณฑ์ได้ดังนี้ ตามแนวคิดของบลูม คำถามที่วัดการคิดในระดับความจำ ความเข้าใจ และประยุกต์ จะเป็นคำถามในระดับต่ำ และระดับวิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ เป็นการคิดในระดับสูง (Akkaya & Demirel, 2012, Hopper, 2009 อ้างถึงใน Hashim & Ahmed, 2021) และหากเป็นคำถามที่แบ่งตามวัตถุประสงค์และลักษณะการตอบ คำถามที่จัดเป็นการคิดในระดับสูงคือ คำถามประเภท divergent/inferential/referential/evaluative/open

questions ส่วนคำถามประเภท convergent/ display/literal/recalling/closed questions จัดเป็นคำถามที่เป็นการคิดในระดับต่ำ (Darn,2023) ทั้งนี้สามารถสรุปเปรียบเทียบประเภทของคำถามที่เกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่านกับทักษะการคิดได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบประเภทของคำถามที่เกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่านกับทักษะการคิด

categorized by purpose	categorized by response	categorized by levels of thinking	cognitive/thinking skills
convergent /display/literal/recalling questions)	closed questions	remembering	lower-order thinking skills
divergent/inferential/referential questions)	open questions	understanding	higher-order thinking skills
evaluative questions		applying	
		analyzing	
		evaluating	
		creating	

งานวิจัยหลายเรื่องได้ศึกษาเกี่ยวกับประเภทของคำถาม ผลการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ 3 ประการคือ *ประการแรก* พบความสัมพันธ์ระหว่างระดับของคำถาม ทักษะการคิด กับการอ่านอย่างมีวิจาร์ณญาณ (Song, 2019) และพบความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างทักษะการอ่านในระดับพื้นฐาน และทักษะการอ่านในระดับสูง (Srisang & Everatt, 2021) *ประการที่สอง* พบว่า การใช้คำถามจากระดับต่ำไปสู่ระดับสูงช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน เนื่องจากข้อมูลจากการตอบคำถามในระดับต่ำจะเป็นพื้นฐานให้เชื่อมโยงความคิดไปสู่การตอบคำถามในระดับสูง (Tofade, Elsner,& Haines, 2013) และ *ประการที่สาม* พบว่า ในชั้นเรียนการอ่าน ครูใช้คำถามในระดับสูงน้อยเนื่องจากสร้างได้ยากกว่าคำถามในระดับต่ำ (Shen, 2014 อ้างถึงใน Song, 2019) และครูจำนวนมากใช้คำถามจากหนังสือแบบเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำถามระดับพื้นฐาน (Sunggingwati & Nguyen, 2013; Castells, Minguela,Solé, Miras, Nadal,& Rijlaarsdam, 2022) ทำให้นักเรียนไม่ได้พัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง

ผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ครูต้องตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้คำถาม และนำความรู้เกี่ยวกับประเภทของคำถามไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทักษะการอ่านของตนเอง ดังนี้ 1) ในการจัดการเรียนการสอนครูควรใช้คำถามทั้งในระดับต่ำและระดับสูง เนื่องจากคำถามระดับต่ำเป็นพื้นฐานที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การตอบคำถามในระดับสูง อย่างไรก็ตามในการพัฒนาทักษะการคิด และความเข้าใจในการอ่านระดับสูง ครูต้องใช้คำถามที่เป็นการคิดในระดับสูงเพิ่มมากขึ้น 2) ในการใช้หนังสือแบบเรียน ครูควรวิเคราะห์คำถามก่อน และควรปรับ หรือเพิ่มเติมคำถาม ให้มีทั้งการคิดในระดับพื้นฐานและการคิดในระดับสูง และ

3) ครูต้องพัฒนาความสามารถในการสร้างคำถามระดับสูงของตนเอง

การใช้คำถามที่มีประสิทธิภาพ

1. การวางแผนการตั้งคำถาม

ในการวางแผนการตั้งคำถาม ครูควรพิจารณาข้อเสนอแนะที่ประมวลมาจากนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้ (Darn,2023; Srisang & Everatt, 2021; Tofade, Elsner & Haines, 2013)

- 1) ตั้งคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการใช้
- 2) ลดการใช้คำถามลักษณะถูก/ผิด ที่ถามเกี่ยวกับรายละเอียดของเนื้อหา ยกเว้นเมื่อต้องการใช้เพื่อตรวจสอบความหมายของคำศัพท์หรือเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนที่มีความสามารถในการอ่านน้อย อย่างไรก็ตามครูสามารถตั้งคำถามให้เป็นการคิดในระดับสูงได้เช่นกัน จุดด้อยของข้อคำถามแบบนี้คือผู้เรียนมีโอกาสดอบถูก 50 เปอร์เซ็นต์ จากการเดาคำตอบ จึงอาจไม่สะท้อนความสามารถที่แท้จริง
- 3) กำหนดจำนวนของคำถามให้สมดุลระหว่างคำถามในระดับการคิดพื้นฐาน และการคิดในระดับสูง โดยพิจารณาจากวัย ระดับชั้น และความรู้ความสามารถทางภาษาของผู้เรียน และเรียงลำดับคำถามจากระดับพื้นฐานไปสู่คำถามระดับสูง
- 4) หลีกเลี่ยงไม่ใช้คำถามที่ยากจนเกินไป เป็นคำถามที่ไม่น่าจะมีใครตอบได้ถูกต้อง การใช้คำถามลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนหลบเลี่ยงในการตอบ ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม
- 5) ใช้คำถามปลายเปิดที่เน้นการคิดในระดับสูงเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด โดยแสดงความคิดเห็น อธิบาย และอภิปราย
- 6) ควรถามคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่สำคัญมากกว่าเนื้อหาที่เป็นรายละเอียด
- 7) ตรวจสอบความถูกต้องของภาษาที่ใช้ในคำถามให้มีความชัดเจน ไม่กำกวม ไม่ใช่โครงสร้างประโยคที่ซับซ้อน ยาวจนเกินไป และมีประเด็นที่ต้องตอบย่อยหลายประเด็นอยู่ในข้อคำถามเดียวกัน
- 8) หลีกเลี่ยงคำถามที่มีคำตอบอยู่แล้วในคำถาม

2. เทคนิคการใช้คำถามในชั้นเรียน

จากการศึกษาเอกสารที่นักวิชาการได้สังเคราะห์เพื่อนำเสนอเทคนิคการใช้คำถาม และข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยต่าง ๆ สามารถประมวลเทคนิคการใช้คำถามได้ดังนี้ (Cardenas, 2021; Shanmugavelu, Ariffin, Vadivelu, Mahayudin, R K Sundaram, 2020; Tofade, Elsner & Haines, 2013)

- 1) ควรให้เวลาผู้เรียนในการคิด การที่ครูตั้งคำถามแล้วผู้เรียนคนแรกตอบไม่ได้ จึงเปลี่ยนไปถามคนต่อไปไม่ใช่วิธีการที่ดี ครูควรให้เวลาคิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นคำถามที่เป็นการคิดในระดับสูง และหากไม่มีผู้เรียนคนใดตอบ ควรทิ้งคำถามไว้ให้ผู้เรียนไปคิดต่อหลังเลิกเรียน แล้วนำมาพูดคุยใหม่ในช่วงถัดไป
- 2) ควรถามคำถามให้เสร็จก่อนที่จะระบุชื่อผู้ตอบ เนื่องจากหากเรียกชื่อก่อน ผู้เรียนคนอื่นจะไม่สนใจคำถามที่ครูถาม
- 3) ควรถามคำถามให้ทั่วถึง ไม่เฉพาะคนที่นั่งแถวหน้า คนที่ตอบบ่อย ๆ หรือคนที่ตอบได้ ครูอาจเริ่มจากการหาอาสาสมัครตอบ แต่หากเป็นคนตอบเดิม ครูอาจเรียกชื่อ โดยใช้ท่าที่เป็นมิตร ไม่บีบบังคับ ผู้เรียนจะมีความรู้สึกที่ครูให้ความสนใจทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะตอบคำถาม

4) ควรแนะแนวทางในการตอบ หากผู้เรียนตอบว่า I don't know. หรือเงิบ หรือคำตอบไม่สมบูรณ์ ครูควรช่วยเหลือ โดยการให้ตัวอย่าง หรือตัวชี้แนะทางภาษาที่จะใช้ในการตอบ หรือใช้คำถามนำเพื่อเป็นแนวทางไปสู่คำตอบซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถตอบคำถามที่เป็นการคิดในระดับที่สูงขึ้นได้

5) ควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผ่อนคลาย บางครั้งพฤติกรรมของครูที่ขัดจังหวะการพูดก่อนที่ผู้เรียนจะพูดจบ การไม่สบตา ใช้น้ำเสียงที่ไม่น่าฟัง หรือใช้ท่าทางที่ไม่เหมาะสม แสดงสีหน้าไม่สนใจ พฤติกรรมเหล่านี้ของครูจะทำให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจ รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า จึงไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม

6) ในกรณีที่ครูถามแล้วไม่มีใครตอบ ควรถามคำถามซ้ำเพื่อกระตุ้น และเพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนฟังและเข้าใจคำถาม ครูควรเดินไปรอบห้องในขณะที่ถามคำถามซ้ำ

7) ครูสามารถใช้คำถามเดิมถามนักเรียนหลายคนได้ในกรณีที่ยังไม่ได้คำตอบที่สมบูรณ์

8) ควรให้ข้อมูลสะท้อนกลับและแก้ไขข้อบกพร่องของคำตอบ ครูควรให้ข้อเสนอแนะ หรืออธิบายคำตอบของผู้เรียนในเชิงบวก ไม่ควรแก้ไขในทันที หากเป็นข้อบกพร่องเล็กน้อยก็ควรผ่านไป แต่หากมีความสำคัญ ครูอาจพูดอ้อม ๆ ควรแก้ไขและอธิบายรายละเอียดหลังผู้เรียนตอบคำถามเสร็จแล้ว

โดยสรุปการที่ครูจะสามารถใช้คำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับคำถามที่ครูเลือกใช้ การวางแผนการใช้คำถาม และเทคนิคการใช้คำถามในชั้นเรียน ซึ่งในประเด็นของตัวคำถามครูสามารถวางแผนและตรวจสอบความเหมาะสม และความถูกต้องได้ด้วยตนเอง หรืออาจใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนครูที่สอนในรายวิชาเดียวกันได้ ในส่วนของการใช้คำถามในชั้นเรียนครูควรสังเกตบรรยากาศในชั้นเรียน ตลอดจนปฏิกิริยาของผู้เรียน เพื่อเก็บข้อมูลมาพิจารณาปรับปรุงในการสอนครั้งต่อไปได้

แนวทางการพัฒนาการใช้คำถามในการสอนอ่าน

จากรายละเอียดของประเด็นต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาตั้งแต่ต้น ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครูภาษาอังกฤษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตและพัฒนาครู สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครูภาษาอังกฤษควรให้ความสำคัญกับประเด็นของการใช้คำถามให้มากขึ้น จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูใช้คำถามระดับพื้นฐานในการสอนอ่าน ส่วนมากครูนำคำถามมาจากหนังสือแบบเรียน คำถามที่ครูใช้ในการสอนไม่สอดคล้องกับคำถามที่ใช้ในแบบทดสอบระดับชาติ อาจสะท้อนให้เห็นได้ว่า ครูยังขาดความรู้ในการใช้คำถาม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตและพัฒนาครูควรนำประเด็นนี้ไปเป็นหัวข้อในการสอน หรือการฝึกอบรม โดยเน้นการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น

2. ครูสามารถพัฒนาการใช้คำถามในการสอนอ่านของตนเองได้ โดยนำเกณฑ์การแบ่งระดับของคำถามที่กล่าวมาแล้วมาทำการตั้งคำถามของบทอ่าน ซึ่งควรตรวจสอบให้ครอบคลุมคำถามที่เป็นการคิดในระดับพื้นฐานและระดับสูง ในกรณีที่ใช้หนังสือแบบเรียนที่มีแบบฝึกหัดสำหรับวัดความเข้าใจในการอ่าน ก็ควรตรวจสอบความเหมาะสมโดยนำเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ควรพิจารณาความเหมาะสมเกี่ยวกับจำนวนข้อคำถาม วย ระดับชั้น ความสามารถทางภาษาของผู้เรียน และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระบุไว้ว่า เมื่ออ่านบทอ่านแล้ว ผู้เรียนจะต้องสามารถปฏิบัติสิ่งใดได้บ้าง ดังตัวอย่างบทเรียนที่ใช้ในการสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อไปนี้

The Panda Bear

One of the most unusual bears known to man is the panda bear. Panda bears live in southwestern China, specifically in misty bamboo forests. There are two main types of pandas: the giant black-and-white panda and the red panda. They weigh anywhere from 175 to 275 pounds and grow to be five to six feet in height. Newborn panda cubs are about the size of a chipmunk. They are born blind and completely helpless. Typically, they stay with their mothers for approximately 18 months, relying extensively on maternal care and guidance. Once the baby pandas leave their mothers, they will live all alone.

Pandas are active both during the day and at night. The most important plant in the life of pandas is bamboo. They spend about 12 hours of their day eating bamboo. Pandas have special bones in their wrists that enable them to grab the stalks of the bamboo. They will peel away the outer edge of the stalk and eat the soft inner portion of the bamboo. Their giant molars crush the bamboo stalks. The pandas will also eat the bamboo leaves. Pandas have also been known to eat sugar cane, special high-fiber biscuits, carrots, apples, and sweet potatoes.

Pandas are an endangered species. Why are so few left? One reason is that they have less bamboo to eat. More and more of the bamboo forests where pandas live are being cut down. China has more people than any other country in the world, and these people need food, clothing, and homes. Farmers want to use the land where the forests are to plant food. Loggers want to cut down the forests and sell the bamboo to make money. As the forests disappear, pandas are having a harder time finding food. Sometimes they starve. Today, there are about 1,600 pandas left in the wild.

ที่มา: ปรับจาก: Clark. (2006).

Exercise 1: Based on the passage, decide whether the following statements are true or false.

If the statement is false you have to correct it.

-1. At birth, pandas are as small as a rat. (remembering)
-2. Pandas stay with their mother only when they are young. (understanding)
-3. They are about five to six feet tall, and they can weigh between 175–275 pounds. (remembering)
-4. Pandas eat only bamboo. (remembering)
-5. Pandas are big, so they eat a lot. (understanding)
-6. They have special bones in their wrists that enable them to grab bamboo. (remembering)
-7. There are many pandas in the world. (remembering)
-8. Without a bamboo forest on which to feed, all pandas will die. (understanding)

..... 9. The passage discusses the origin of pandas. (understanding)

.....10. The writer tells people to take care of pandas. (analyzing)

(อารีรักษ์ มีแจ่ม และวรรณประภา สุขสวัสดิ์, 2565)

จากตัวอย่างข้างต้น หากพิจารณาระดับของข้อคำถามโดยอิงกับระดับการคิดของบลูม จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับความจำ และความเข้าใจ ซึ่งเป็นการคิดในระดับพื้นฐาน ดังนั้นครูอาจเพิ่มคำถามที่เป็นการคิดในระดับสูง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดมากขึ้น เช่น

- Why do pandas spend so much time eating? (analyzing)

- What are the characteristics of pandas mentioned in the passage? (analyzing)

- How can we protect bamboo forests and meet the needs of people without causing harm to pandas? (evaluating)

- How would you create a slogan to promote the preservation of pandas? (creating)

3. ครูสามารถใช้คำถามได้ทุกขั้นตอนของการสอน ในที่นี้จะยกตัวอย่างการสอนอ่านโดยใช้บทอ่าน The Panda Bear ที่กล่าวถึงข้างต้น และจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ตามแนวคิดของ Campos (2023) และ Rhalmi (2013). ที่แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือก่อนอ่าน (pre-reading) ขณะอ่าน (while-reading) และหลังอ่าน (post-reading) โดยคำถามที่ใช้จะแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของการสอนในแต่ละขั้นตอน และเนื้อหาของบทอ่าน ดังนี้

1) ขั้นตอนก่อนอ่าน วัตถุประสงค์ของกิจกรรมในขั้นตอนนี้เพื่อกระตุ้นความรู้เดิมที่เกี่ยวข้องกับบทอ่าน พัฒนาคำศัพท์ โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่สำคัญของบทอ่าน สร้างความสนใจ สำรวจ ทำนายเนื้อหาของ

บทอ่าน และตั้งวัตถุประสงค์ในการอ่าน

ตัวอย่างคำถามในขั้นก่อนอ่าน

Making prediction:

- What do you think this text will be about based on the title? (applying)

- Can you make predictions about the passage based on any prior knowledge or experiences? (applying)

Activating prior knowledge:

- What do you know about pandas before reading this passage? (remembering)

- Have you ever heard about the challenges faced by pandas in their natural habitat? (remembering)

Setting the Purpose:

- What are you hoping to learn or find out from reading this text? (creating)

2) ขั้นตอนขณะอ่าน กิจกรรมในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับเนื้อหาของบทอ่าน ครูอาจให้อ่านเป็นกลุ่ม และทีละย่อหน้า แล้วถามคำถาม เพื่อให้ตื่นตัว และมีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อนตลอดเวลา หากให้อ่านบทอ่านทั้งหมดในคราวเดียวแล้วถามคำถาม ผู้เรียนอาจจำเนื้อหาไม่ได้ และทำให้ห้องเรียนเงียบนานเกินไป

ตัวอย่างคำถามในชั้นขณะอ่าน**Paragraph 1**

- What is the main idea of the first paragraph? (understanding)
- What are the two main types of pandas mentioned in the paragraph? (remembering)
- How much do panda bears weigh, and how tall do they grow? (remembering)
- What is the size of newborn panda cubs, and how long do they stay with their mothers? (remembering)
- Why do you think panda cubs stay with their mothers for approximately 18 months? (analyzing)
- Does the information found in this paragraph match your prior prediction? (evaluating)
- What will the next paragraph be about, and what clues in the text support your prediction? (analyzing)

Paragraph 2

- What does the second paragraph talk about? (understanding)
- How many hours a day do pandas spend eating bamboo? (remembering)
- Why do they spend so much time eating? (analyzing)
- What special adaptations do pandas have in their wrists that help them eat bamboo? (understanding)
- Aside from bamboo, what other foods do pandas eat? (remembering)
- Why do you think pandas eat a significant amount of bamboo each day? (analyzing)
- Does the information found in this paragraph match your prior prediction? (evaluating)
- What will the last paragraph be about, and what clues in the text support your prediction? (analyzing)

Paragraph 3

- What does the last paragraph tell you about? (understanding)
- Why are pandas considered an endangered species? (understanding)
- What will happen to pandas when the bamboo forests disappear? (applying)
- Approximately how many pandas are left in the wild today? (remembering)
- Does the information found in this paragraph match your prior prediction? (evaluating)

3) ชั้นหลังอ่าน เป็นกิจกรรมหลังจากที่ผู้เรียนอ่านบทอ่านทั้งหมดแล้ว วัตถุประสงค์ของกิจกรรมคือเพื่อขยาย หรือต่อยอดความเข้าใจเกี่ยวกับบทอ่าน โดยการอภิปราย เชื่อมโยงเนื้อหาของบทอ่านกับประสบการณ์ของตนเอง วิเคราะห์ ประเมิน และสะท้อนคิดเกี่ยวกับบทอ่าน

ตัวอย่างคำถามในชั้นหลังอ่าน

- Can you summarize the main idea of the passage? (understanding)
- How would you describe the unique characteristics of panda bears based on the information provided? (analyzing)
- How can we protect bamboo forests and meet the needs of people without causing harm to pandas? (evaluating)
- What is the purpose of this passage? (analyzing)
- How would you create a slogan to promote the preservation of pandas? (creating)
- Design an infographic or diagram that visually represents the information in the text. (creating)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำถามมีบทบาทสำคัญในทุกขั้นตอนของการสอนอ่าน และครูสามารถสร้างคำถามให้ครอบคลุมทั้งความเข้าใจในการอ่านระดับพื้นฐานและระดับสูงได้แม้ว่าบทอ่านดังกล่าวจะใช้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมีลักษณะการเขียนแบบความเรียงที่น่าเสนอข้อเท็จจริง ซึ่งอาจไม่เอื้อต่อการถามคำถามในระดับสูงมากนักก็ตาม ดังนั้นหากบทอ่านมีหัวข้อที่น่าสนใจ มีลักษณะของการนำเสนอความคิด ใช้รูปแบบการเขียนที่มีความซับซ้อน ก็จะทำให้สามารถตั้งคำถามในระดับสูงได้มากยิ่งขึ้น

โดยสรุปการพัฒนาการใช้คำถามตามแนวทางที่เสนอข้างต้น สามารถปฏิบัติได้โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและพัฒนาครู และด้วยตัวของครูเอง ซึ่งที่ผ่านมาอาจไม่ได้รับความสนใจนำไปเป็นจุดเน้นในการเตรียม หรือพัฒนาครูเท่าที่ควรจึงทำให้เกิดปัญหาดังผลที่พบจากการวิจัย การพัฒนาความรู้ และทักษะการปฏิบัติของครูเกี่ยวกับใช้คำถามจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนทักษะการอ่านภาษาอังกฤษได้

บทสรุป

คำถามเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทักษะการอ่าน คำถามมีหลายประเภทแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง และมีบทบาทที่ต่างกันในแต่ละชั้นเรียน ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยแสดงให้เห็นประโยชน์หลักของการใช้คำถาม 2 ประการคือ (1) ช่วยในการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากครูใช้คำถามที่เป็นการคิดในระดับสูงที่ต้องใช้การตีความ การคิดวิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ ก็จะสามารถพัฒนาทักษะการคิด และความเข้าใจในการอ่านระดับสูงของผู้เรียนได้ และ (2) ช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนผ่านการแสดงความคิดเห็น อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิด และมุมมองเกี่ยวกับบทอ่าน มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ทดลองใช้คำถามระดับสูงในการสอนอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งพบว่า คะแนนการอ่านของผู้เรียนสูงขึ้น ครูมีความคิดเห็นว่าการเรียนชอบตอบคำถามประเภทนี้เนื่องจากได้คิดในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้น มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น มีความละเอียดถี่ถ้วนในการอ่าน และอ่านบทอ่านได้อย่างเข้าใจมากขึ้น (Dzakiah, 2020; Sitorus, Silalahi, Rajagukguk, Panggabean, & Nasution, 2021) ดังนั้นครูจึงควรศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำถามให้ชัดเจน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติชัย สุธาสิโนบล.(2558). เทคนิคการใช้คำถาม. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 49(2558), 95-106. สืบค้นจาก <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/ENEDU/issue/view/739>
- ณรงค์ กาญจนะ. (2553). *เทคนิคและทักษะการสอนเบื้องต้น*. จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). *สถิติ O-NET ย้อนหลัง*. สืบค้นจาก <https://www.niets.or.th/th/content/view/11821>
- อารีรักษ์ มีแจ้ง และวรรณประภา สุขสวัสดิ์. (2565). *แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ: คุณภาพและประสิทธิภาพการสอน*. สันติศิริการพิมพ์.
- Bhasin. H. (2021). *What are questioning skills and various techniques for it?* <https://www.marketing91.com/questioning-skills/>
- Campos, M. (2023). *3 stages for teaching reading*. <https://englishpost.org/stages-teaching-reading/>.
- Cárdenas, Y. I. C. (2021). Questioning as an effective tool to enhance students' interaction in the English classroom. *South Florida Journal of Development*, 2(2), 3510–3520. <https://doi.org/10.46932/sfjdv2n2-185>.
- Castells, N.; Minguela, M.; Solé, I.; Miras, M.; Nadal, E.; Rijlaarsdam, G. (2022). Improving questioning–answering strategies in learning from multiple complementary texts: An intervention study. *Reading Research Quarterly*. 57, 879–912. <https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/rrq.451>.
- Clark, S. K. (2006). *Daily warm-ups: Reading grade 4*. Teacher Created Resources.
- Collier, E. (2018). *What is effective questioning & why should I use it in my classroom?* <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/what-is-effective-questioning/>.
- Darn, S. (2023). *Asking questions*. <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/managing-lesson/articles/asking-questions>.
- Dzakiah, D. (2020). The use of higher order thinking questions in reading comprehension to improve the students critical thinking. *Qalam: Jurnal Ilmu Kependidikan*, 9(1), 36–42. <https://doi.org/10.33506/jq.v9i1.941>
- Freahat, N. M., & Smadi, O. M. (2014). Lower-order and higher-order reading questions in secondary and university level EFL textbooks in Jordan. *Theory and Practice in Language Studies*, 4(9), 1804–1813. <https://doi.org/10.4304/tpsl.4.9.1804-1813>.
- Hashim, S, & Ahmed, D. A. (2022). *Lower and higher order of thinking: Measuring students' reading comprehension through Bloom's taxonomy*. doi:10.1109/SLAE54202.2021.9788072.

- Jivavorratum, T. (2016). A study of reading genres and questions in Thai and English textbooks for ONET examinations. *The New English Teacher*, 10(2), 112-128.
- Klanawong, S. (2017). A study of reading questions in high school English textbooks and national tests. *The New English Teacher*, 11(1), 44-68.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into Practice*, 41(4), 212-218. <https://www.depauw.edu/files/resources/krathwohl.pdf>.
- Pillai. A. (2023). *All you need to know about questioning skills for teachers*. <https://www.suraasa.com/blog/questioning-skills?var=as1>
- Rhalmi, M. (2013). *The 3 key stages of a reading comprehension lesson plan: Pre-reading, while reading, and post-reading*. <https://www.myenglishpages.com/blog/reading-comprehension-lesson-plan-stages-and-activities/>
- Rohmah, Z. (2002). Teacher's questions in reading class. *TEFLIN Journal*, 13(2), 163-174. file:///C:/Users/edasmare/Downloads/CLASSROOM_INTERACTION_STRATEGIES_EMPLOYED_BY_ENGLI.pdf.
- Sandling, J. (2023). *Open and closed questions for teachers: Examples, explanations, pros and cons*. <https://jonathansandling.com/open-and-closed-questions-for-teachers/>.
- Shanmugavelu, G., Ariffin, K., Vadivelu, M., Mahayudin, Z., & R K Sundaram, M. A. (2020). Questioning techniques and teachers' role in the classroom. *Shanlax International Journal of Education*, 8(4), 45-49. <https://doi.org/10.34293/education.v8i4.3260>.
- Sitorus, M. M., Silalahi, L. H., Rajagukguk, H., Panggabean, N., & Nasution, J. (2021). The Effect of higher-order thinking skill (Hots) in reading comprehension. *IDEAS Journal of Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*. 9(1), 455-463. <https://doi.org/10.24256/ideas.v9i1.1895>
- Song, W. (2019). A study on the influence of teachers' questioning in high school English reading class on students' critical thinking. *Theory and practice in language studies*, 9(4), pp. 424-428. doi: <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0904.09>.
- Srisang, P., & Everatt, J. (2021). Lower and higher level comprehension skills of undergraduate EFL learners and their reading comprehension. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 14(1), 427-454. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1284505.pdf>.
- Sunggingwati, D., Nguyen, H. T.M. (2013). Teachers' questioning in reading lessons: A case study in Indonesia. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 10(1), 80-95. <https://e-flt.nus.edu.sg/v10n12013/sunggingwati.pdf>.
- Tofade T, Elsner J, Haines S.T. (2013). Best practice strategies for effective use of questions as a teaching tool. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 77(7):155. doi:10.5688/ajpe777155.PMID: 24052658; PMCID: PMC3776909.

Wati, D. L. (2019). *Teacher questioning strategies to create classroom interaction in EFL classes*. Universitas Negeri Semarang, Indonesia.

https://lib.unnes.ac.id/34272/1/2201415029__Optimized.pdf

+

ตามรอยพุทธทาสภิกขุ : “พระอรหันต์ในดวงใจ” เพื่อไปขุดเพชรในพระไตรปิฎก
Following in the Footsteps of Buddhadasa Bhikkhu: “The Arahant in My
Heart” to Dig for Diamonds in the Tripitaka

อำนวยการ ยัสโยธา¹, อุยารัตน์ พัฒสงค์²
Amnuay Yussayotha¹, Uyarat patsong²

Received: November 15,2023
Revised: March 19,2024
Accepted: June 17,2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาและตามรอยพุทธทาสภิกขุไปขุดเพชรในพระไตรปิฎก คำว่า “เพชร” ในที่นี้หมายถึง “นิพพานปัจจุโย โหตุ” (นิบ-พา-นะ-ปัต-จะ-โย โห-ตุ) “จงเป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน คือ ความสิ้นทุกข์” ส่วนวิธีขุดเพชร ท่านพุทธทาสเริ่มต้นโดยลงมือตรวจสอบพระไตรปิฎกอย่างเข้มข้น เพื่อที่จะร่อนหาว่าคำสอนส่วนใดเป็น “เพชร” ท่านทำตนเป็นเสมือน “นกกางเขนตัวผู้” ไม่เดินตามโลก แสวงหาเส้นทางสายใหม่ และท่านได้วิเคราะห์คำสอนในโคตมสูตร ความเรียบง่าย มักน้อยสันโดษ ประกอบความเพียร ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ สร้างทฤษฎีสองภาษาขึ้นใช้ ได้แก่ ภาษาคน ภาษาธรรม และนำมาหาแปลสื มาเป็นหลักเทียบเคียงว่าคำสอนใดลงกันได้กับพระสูตรและพระวินัยหรือไม่ ถ้าลงกันได้ก็ถือว่าเป็น “เพชร” แต่ถ้าลงกันไม่ได้ก็ว่ามีใช่ “เพชร”

ผลการศึกษาพบว่า ในพระไตรปิฎกมีเพชรหลายเม็ด เป็นต้นว่า อริยสัจสี่ คาถาพระอัสสชิ ปฏิจจสมุปบาท ตถตา สุญญตา เพชรแต่ละเม็ดเหล่านี้จะอยู่ในรูปแบบของปริยัติ ปฏิบัติ หรือปฏิเวธ ส่วนกาลามสูตรเป็นทั้งเพชร และเครื่องมือขุดเพชร

ผู้เขียนขอเสนอแนะให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้ แนวคิด และปรัชญาของการจัดการศึกษาของท่านพุทธทาส เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการค้นคว้าพระธรรม และเห็นถึงความกล้าหาญที่จะยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง การยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมของท่านที่ปฏิบัติตนเสมือนนกกางเขนตัวผู้ โดยไม่คำนึงถึงการถูกกล่าวหาจากผู้อื่น อันเป็นแบบอย่างให้พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติตาม

คำสำคัญ: พุทธทาสภิกขุ, เพชรในพระไตรปิฎก, นกกางเขนตัวผู้, พระนิพพาน

¹ ศาสตราจารย์, สำนักวิชาพหุภาษาและการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์,
Professor, School of Languages and General Education, Walailak University
Email: amnuay_yussa@hotmail.com

² ร.ต.อ.หญิง,อาจารย์ (สบ1) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 8,
Lieutenant, Lecturer (Sor Bor 1 Level), Lecturer Group, Provincial Police Training Center Region 8 Email:
Pleplezaza09@gmail.com

Abstract

This academic paper intends to examine Buddhist teaching principles and follow in the footsteps of Buddhadasa Bhikkhu in his search for diamonds in the Tripitaka. The term “diamond” refers to "Nibbānapacayo Hotu" (nib-pā-na-pad-ja-yo ho-tu), which means “a factor for nirvana, liberating from all sufferings”. In terms of digging for diamonds, Buddhadasa first conducted an intense study of the Tripitaka to sift through and determine which parts of the teachings were “diamonds”. He acted as if he were “a seagull of self-realization and freedom” and sought his own path and fresh manner. The veteran pondered the teachings of the Gotami Sutta, practiced simplicity, contentment, isolation, and diligence, and preferred not to mingle with others. He developed the theory of two languages, human language and Dhamma language, and proposed the Mahapathesa 4 as a basis for determining which teachings were consistent with the suttas and discipline. If they adhered to the principle, they were referred to as "diamonds". However, if they were not compatible, they were not “diamonds”.

The study identified several diamonds in the Tripitaka, including the Four Noble Truths, Assaji mantra, Paticcasamuppada, Tathata, and Sunyata. Each diamond can take the shape of pariyat, patibat, or patiwet. The Kalama Sutta encompassed both diamonds and diamond mining gear.

The author recommends that those interested in learning Buddhadasa’s concepts and philosophy of education management should use his teaching as a guideline for researching the Dhamma and recognize the courage to stand up for what is right, adhere to his moral principles as if a seagull of self-realization and freedom regardless of being outcasted by others, which is an ideal example for Buddhists.

Keywords: Buddhadasa Bhikkhu, Diamond in the Tripitaka, seagull of self-realization and freedom, Nirvana

1. บทนำ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาและตามรอยพุทธทาสภิกขุไปขุดเพชรในพระไตรปิฎก ซึ่งท่านมีความรู้หลายภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาษาบาลีซึ่งท่านสอบไล่ได้เพียงเปรียญธรรม 3 ประโยค (ป.ธ.3) แต่ท่านสามารถแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยได้อย่างถูกต้องสละสลวยเกินภูมิความรู้ของผู้เรียนเปรียญธรรม 3 ประโยค ผลงานแปลภาษาบาลีเป็นไทยในเรื่อง “พุทธประวัติจากพระโอษฐ์” ท่านเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยการเทียบเคียงจากภาษาบาลีจากพระไตรปิฎก ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษจนสามารถอธิบายหลักธรรมให้ชาวตะวันตกเข้าใจในคำสอนได้อย่างถูกต้อง (อติศักดิ์ ทองบุญ, 2549 : 1050) ท่านถือว่าพระไตรปิฎกทั้ง 84,000 พระธรรมขันธ์ ซึ่งประกอบด้วยพระสูตร พระวินัย และพระอภิธรรมนั้น ท่านเชื่อว่า วจนะจากพระโอษฐ์มีเฉพาะส่วนที่เป็น “พระสูตรและพระวินัย”

ส่วนพระอภิธรรมไม่มีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่า พระพุทธองค์ทรงกล่าวเรื่องเหล่านี้แก่ใคร ที่ไหน และเมื่อไร การอ้างว่าพระพุทธองค์ทรงกล่าวเรื่องนี้บนสวรรค์นั้น “อาจเป็นเพียงหลับตามุสาอย่างสุจริตใจ อย่างเป็นเรื่องเป็นราว เป็นเรื่องน่าหัวเราะ”

ในส่วนของพระธรรมวินัยนั้นก็เชื่อว่าจะเป็นวาระจากพระโอษฐ์ทั้งหมด เช่น พระสูตรที่ว่าด้วยพระราหูจับพระอาทิตย์ พระราหูจับพระจันทร์ เรื่องเมืองยักษ์ พระต้องสวดภาณยักษ์เพื่อขับไล่มิให้ยักษ์มาก่อกวน ท่านตั้งคำถามว่า ภิกษุแบบไหนที่จะต้องฟังยักษ์ ท่านเชื่อว่าคำสอนเหล่านี้เป็นส่วนที่พระสังคีติกาจารย์ (พระอาจารย์รุ่นทำสังคายนาร้อยเรียงขึ้นเอง แล้วนำไปใส่พระโอษฐ์)

ในการค้นหา “เพชร” ท่านดำเนินการโดยลงมือศึกษาพระไตรปิฎกอย่างเข้มข้นทำตนเป็นเสมือน “นกกางเขนดกฝูง” (ไม่เดินตามโลก, แสวงหาเส้นทางสายใหม่) ระดมความคิดจากต่างลัทธินิกายมาใช้ประยุกต์ใช้ สร้างสวนโมกขพลารามเป็นห้องทดลองทางจิต สร้างทฤษฎี 2 ภาษา (ภาษาคน - ภาษาธรรม) ขึ้นใช้ และตีความคำสอนของพระพุทธเจ้าเมื่อสองพันห้าร้อยกว่าปีมาแล้ว ซึ่งอยู่รูปของ “อสังคตภาษา” (บาลี - สันสกฤต) ให้เป็น “อรุณโรจนภาษา” (ภาษาสมัยใหม่) เช่น คำว่า นิพพาน ที่เชื่อกันมาแต่ก่อนว่าหมายถึง “ตาย” ท่านตีความเสียใหม่ว่า นิพพานในทุกความหมายมิได้หมายถึงตาย แต่หมายถึง ดับกิเลส คือ โลก โกรธ หลง และความเป็น ตัวกู - ของกู ได้หมดสิ้น ซึ่งท่านใช้คำว่า “ตายเสียก่อนตาย” หลังจากนั้นท่านก็ค้นพบ “เพชร” ในพระไตรปิฎก ซึ่งหมายถึง “นิพพานปัจจุโย โหตุ” (นิบ-พา-นะ-ปัต-จะ-โย-โห-ตุ) แปลว่า จงเป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน คือ ความสิ้นทุกข์ ซึ่งผู้เขียนจะศึกษาถึง การเตรียมตัวชุดเพชร วิธีชุดเพชร และการค้นพบเพชร ต่อไป

2. วิถีชีวิต ระบบคิด และวัตรปฏิบัติ ของพุทธทาสภิกขุ

เพื่อที่จะช่วยให้เข้าใจ วิถีชีวิต ระบบคิด และวัตรปฏิบัติ ของพุทธทาสภิกขุ ได้ดีขึ้นในเบื้องต้นจะ “แกะรอย” ในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

2.1 การ “แกะรอย” ความเป็นพระอรหันต์

ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “พระอรหันต์” หมายถึง พระอริยบุคคลในพุทธศาสนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ (อริยบุคคล, 2565 : ออนไลน์) ส่วนคำว่า “พระอรหันต์ในดวงใจ” เป็นคำที่ผู้เขียนประดิษฐ์ขึ้นเอง เพื่อใช้เรียก พระอาจารย์ท่านพุทธทาสซึ่งผู้เขียนเทิดไถ่เหนือเศียรเกล้า แต่ก็ไม่ห้ามผู้อื่นที่จะมีความคิดเห็นต่างออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ (Vision) ของแต่ละคนว่าจะเทิดผู้ใดให้เป็น “idol” ของตนหรือไม่

เคยมีผู้ตั้งคำถามพุทธทาสภิกขุว่า บรรลุเป็นพระอรหันต์หรือไม่ ท่านไม่ตอบตรง ๆ แต่เลี่ยงไปเลี่ยงมาว่า “ผมไม่เหมือนคนอื่นหรอก ไม่ได้วัดว่าตัวเองจะเป็นโสดาบัน เป็นสกิทาคามี อนาคามี หรืออรหันต์ไม่วัดและไม่พยายามกำหนดอย่างนั้น เพียงแต่มีความทุกข์เหลืออยู่หรือไม่ ถ้ามีความทุกข์เหลืออยู่ก็ต้องเอาทุกข์ออกไป คอยดูว่ามีความทุกข์ชนิดไหนแปลกออกมา คอยดูอยู่...” (ประชา ปสนนธมโม, 2546 : 667)

ครั้นตั้งคำถามต่อไปว่า ยังมีความทุกข์อะไรบงกชใจอีกหรือไม่ ท่านตอบแบบแบ่งรับแบ่งสู้ว่าไม่มี แต่ถ้าพูดว่าไม่มีก็กลายเป็นอวดอุตริมนุสสรธรรม (หัวเราะ) เพราะไม่อยากจะไร ไม่ต้องการอะไรจนเป็นปัญหาเพราะมันกลัวความอยากชนิดนั้น เลยไม่กล้าอยาก มันอาจจะทำให้เกิดความทุกข์ขึ้นมา เกิดปัญหาขึ้นมา แต่การพูดว่าไม่อยากอย่างนั้นก็เท่ากับว่าอ้างโดยความเป็นพระอรหันต์ คือ หมดความอยาก ถ้าใคร

พูดคำนี้เป็นการประกาศตัวเองเป็นพระอรหันต์ ทีนี้เรายังไม่พูด เพราะเรายังเชื่อว่า อาจจะมีคามอยากอื่นที่ไม่เคยมี มันอาจจะโผล่มาวันใดวันหนึ่ง (ประชา ปสนนธมโม, 2546 : 668)

ในคราวที่ให้สัมภาษณ์ มาซาโนบุ ฟูกุโอกะ (Masanobu Fukuoka : 1913 - 2008) ปราชญ์ชาวนาเป็นชาวญี่ปุ่น (ประชา ปสนนธมโม, 2529 : 28) ผู้แต่งหนังสือเรื่อง “ปฏิวัติยุคสมัยด้วยฟางเส้นเดียว” ได้มี คำถาม - คำตอบ ระหว่างกัน ดังนี้

ฟูกุโอกะ : ตกลงท่านอาจารย์กำจัด “อึดตา” ตัวเอง ความทุกข์ของตัวเองหมดแล้วใช่ไหม

พุทธทาส : ทำลายความเห็นแก่ตัวนั่นแหละ คือ การกำจัดอึดตา

ฟูกุโอกะ : ท่านอาจารย์กำจัดอึดตาตัวเองได้เมื่อปีไหน

พุทธทาส : อย่าถามเรื่องส่วนตัว ไม่ต้องถาม ก็พยายามมาตลอดเวลา เดียวนี้พยายามสอนเรื่องทำลายความเห็นแก่ตัว พอเรารู้ว่าพุทธศาสนาต้องการอย่างนี้ เราก็พยายามมาหลายสิบปี ๆ ที่เรียกว่า “กิเลส ๆ” มันออกมาจาก “ความเห็นแก่ตัว” ไม่มีความเห็นแก่ตัว ก็ไม่มีกิเลส

ฟูกุโอกะ : ท่านอาจารย์ไม่มีอึดตาแล้ว แต่ว่าคนที่ฟังอาจารย์แล้วสามารถปฏิบัติจนไม่มีอึดตา มีเยอะไหม

พุทธทาส : เราก็พยายามให้เขาเข้าใจ เขาก็เกลียด เขาก็กลัว สิ่งที่เราเรียกว่า “อึดตา” เขาก็เกลียด เขาก็กลัว แล้วก็ละเอง” (อำนวยการ ยัสโยธา, 2546 : 134) จากคำถาม - ตอบนี้ ผู้อ่านลองวิเคราะห์เองว่า ท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์หรือไม่ สุดแท้แต่จะพิจารณา

2.2 ตามไป “แกะรอย” พุทธทาสภิกขุที่สวนโมกขพลาราม

ในปี พ.ศ. 2475 ท่านสร้างสวนโมกขพลารามเป็นห้องทดลองทางจิต และเขียนหนังสือชื่อ “ตามรอยพระอรหันต์” (ตามรอยพระพุทเจ้า) ก่อนที่จะลงมือเขียน ท่านประกาศนามอุทิศตนเป็น “พุทธทาส” ว่า “พุทธสสาห์ นิยามาเทมิ สรีรยชีวิตตถจิต พุทธสสาหสมิ ทาโส ว พุทธ เม สามิกิสโร - อิติ พุทธทาโส” ข้าพเจ้ามอบชีวิตและร่างกายนี้ ถวายแด่พระพุทเจ้า ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทเจ้า พระพุทเจ้าเป็นนายของข้าพเจ้า เพราะเหตุตั้งว่ามานี้ ข้าพเจ้าจึงชื่อว่า “พุทธทาส” (ชิต ภิบาลแทน, 2520 : 11)

ในคราวที่ผู้เขียนเข้าร่วมโครงการวิจัยเรื่อง โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา (พ.ศ. 2546) โดยศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (หัวหน้าโครงการฯ) ได้มอบหมายให้ทำวิจัยเรื่อง “การนำทางสู่เนื้อธรรมของท่านพุทธทาส” โดยได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ผู้เขียนมีโอกาสดำเนินชีวิตแห่งพุทธทาสเกิดความเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง แต่น่าเสียดายที่การทำวิจัยครั้งนั้นเกิดขึ้นภายหลังจากที่ท่านละสังขารแล้ว จึงไม่มีโอกาสได้สัมภาษณ์ท่าน เท่าที่พอจะทำได้ก็ศึกษาจากผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งงานเขียนหนังสือ บทความ งานเทศนาสั่งสอน ฯลฯ รวมทั้งศึกษาเชิงพื้นที่ เช่น สวนโมกข์พุ่มเรียง ที่วัดร้างตระพังจิก สวนโมกขพลาราม ที่วัดธารน้ำไหล สวนโมกข์นานาชาติ ที่ชาวต่างชาตินำมาฝากเพื่อศึกษาปฏิบัติธรรม และสถานที่แห่งอื่น ๆ รวมทั้งเดินทางไปจังหวัดต่าง ๆ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

นับเป็นเวลาเกือบ 3 ปี ที่ต้องใช้เวลายุ่งในสวนโมกข์ เมื่อไปถึงและแจ้งกับเจ้าหน้าที่ว่า ประสงค์จะเข้าพักค้างคืน เขาก็จัดเสื่อผืน - หมอนใบให้ ผู้เขียนก็หอบหิ้วเสื่อและหมอนไปยังที่พัก ซึ่งมีสภาพเรียบง่าย สอดคล้องกับปรัชญาชีวิตของท่านที่ว่า “เป็นอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง ฉันท้าวจานแหม่ อาบน้ำในคูนอนกุฏิเล่าหมู ฟังบุงร้องเพลง” ในการเข้าพักจะต้องเตรียมเทียนไข ไฟฉาย และสิ่งจำเป็นไปเอง เพราะไฟฟ้าจะดับเวลา 22 นาฬิกา เมื่อจะอาบน้ำเข้า - เย็น จะมีอ่างน้ำก่อด้วยอิฐถือปูนสำหรับรองรับน้ำอันเย็น

ระลึกชอบ, สัมมาสมาธิ – ความตั้งใจมั่นชอบ, トラบนั้นโลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์ ดังที่ทรงรับรองกับ สุภัททะว่า สุภัททะในธรรมวินัยที่ไม่มีอริยมรรคมีองค์ 8 ย่อมไม่มีสมณะที่ 1 (โสดาบัน), ที่ 2 (สกทาคามี), ที่ 3 (อนาคามี), ที่ 4 (อรหันต์) สุภัททะในธรรมวินัยนี้แล มีอริยมรรคมีองค์ 8 จึงมีสมณะที่ 1, ที่ 2, ที่ 3 ที่ 4 สุภัททะถ้าภิกษุทั้งหลายเหล่านี้พึงเป็นอยู่โดยชอบไซ้ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์ทั้งหลายแล (ที.มหา.(ไทย) 13/139/318)

2.4 พระพุทธองค์ทรงห้ามพยากรณ์ความเป็นพระอริยบุคคล

ถึงแม้ว่าความเป็นพระอริยบุคคลมีได้ - เป็นได้ตลอดกาล แต่ในมิกสาลาสูตร (อง ทสก. (บาลี) 24/1450/75) พระองค์ทรงห้ามพยากรณ์ความเป็นพระอริยบุคคล เว้นแต่พระองค์เองเท่านั้นจึงจะกระทำ ได้ ทั้งนี้เพราะถ้าปล่อยให้ใคร ๆ ต่างก็ทำได้ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการนำคำพยากรณ์นั้นไปแสวงหา ลาภผลในทางมิชอบ ดังที่เคยมีเหตุเกิดใน วัชชีชนบทคราวที่เกิดทุพภิกขภัย ส่งผลกระทบต่อการบินขบาต ของภิกษุที่จำพรรษาอยู่ ณ ริมฝั่งน้ำวัคคุมุทา ในคราวนั้นหมู่ภิกษุจึงคิดอุบายโดยผลัดกันอวดอุตริมนุสสรธรรมว่า รูปนั้น รูปนี้ เป็นพระโสดาบันบ้าง พระสกิทาคามีบ้าง พระอนาคามีบ้าง พระอรหันต์บ้าง ชาวบ้านพากันเลื่อมใสศรัทธาถึงขั้นลดอาหารส่วนแบ่งที่เป็นของบิดา มารดา บุตร ภรรยา และคนรับใช้ เพื่อนำมาใส่บาตรแต่พระภิกษุแทนชาวบ้านจึงเดือดร้อนไปทั่ว แต่หมู่ภิกษุก็กินอยู่อย่างอิมหิมิพิมัน ครั้นถึงฤดูกาลเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า หมู่ภิกษุที่มาจากแหล่งอื่นล้วนชูชิตผอมเหลือง เว้นแต่ที่มาจากลุ่มน้ำวัคคุมุทามีผิวพรรณผ่องใส เมื่อพระองค์ความจริงจึงทรงกระทำ “ธมมิกถา” (ชี้แนะถูกผิดชั่ว) และถือเป็นเหตุปัจจัยแห่งต้นบัญญัติในจตุตตปาราชิกสิกขาบท ความว่า ภิกษุใดอวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีอยู่จริงในตน ต้องอาบัติหนักคือ ปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุหาสังวาสมิได้ (วิ.มหา.(ไทย) 1/227/329) แต่ถ้าอวดอ้างสิ่งที่มีอยู่จริงในตน ต้องอาบัติอย่างเบา คือ ปาจิตตีย์ (วิ.มหา. (ไทย) 2/306/211)

3. การเตรียมตัวชุดเพชร

3.1 ทำตนเป็นเสมือน “นกนางนวลแตกฝูง”

ในนิยายเชิงปรัชญาเรื่อง Jonathan Livingston Seagull. แต่งโดย Richard Bach แปลโดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านกนางนวลเป็นสัญลักษณ์ของการแสวงหา และให้ข้อคิดว่า นกตัวที่บินสูงที่สุด ย่อมมองเห็นได้ไกลที่สุด มีเรื่องเล่าว่า มีนกนางนวลฝูงหนึ่งซึ่งได้รับการสืบทอดวิถีดำเนินชีวิตมาจากบรรพบุรุษว่า การบินออกไปหาปลาแต่ละวัน มันจะต้องบินวนซ้าย วนขวา อ้อมคุ้งน้ำก็ไค้ง แล้วบินตรงไประยะทางประมาณใดจึงโผล่จับปลา พวกมันทำเช่นนี้ตลอดมา ทั้งที่รู้ว่าไม่ค่อยมีปลาให้จับกินอีก แต่ก็ยังทำแบบเดิมเพราะบรรพบุรุษเคยสอนไว้เช่นนี้ ครั้นต่อมา มีนกนางนวลหนุ่มตัวหนึ่ง ชื่อ Jonathan ตั้งคำถามในใจว่า เส้นทางสายนี้ยังคงเหมาะสมอยู่หรือไม่ ไม่มีเส้นทางอื่นอีกแล้วหรือ จากความคิดนี้ Jonathan เริ่มสับสน และท้ายที่สุดมันก็ตัดสินใจไม่บินตามฝูงอีกต่อไป ผู้เขียนจึงตั้งชื่อเรียกว่า “นกนางนวลแตกฝูง” การแตกฝูงย่อมเป็นความเสี่ยง ประการแรกจะสร้างความแปลกแยก (alienated) ถูกกล่าวหาว่า แหกคอก หัวหมอ ตี้อารมณ์ ไม่เชื่อวิถีแห่งอดีต ทำลายกฎเกณฑ์ ประการต่อมาอาจจะเผชิญกับภัยอันตรายที่คาดไม่ถึง อาจจะอดตายเพราะไม่พบฝูงปลาให้จับกิน หรืออาจจะกลับฝูงไม่ถูก หรือแม้จะกลับถูกแต่ฝูงไม่ยอมรับมันอีก หรืออาจจะเผชิญกับพายุคลื่นแรงพัดต้อนทำให้ปีกหัก หรือนกนางนวลฝูงอื่นรุมกันจิกตีให้มันบาดเจ็บล้มตายก็อาจเป็นไปได้

ถ้าสังคมใดไม่มีผู้กล้าแตกฝูงบ้าง การค้นพบฟ้าใหม่ โลกใหม่ เช่น โคลัมบัส (Christopher Columbus: อังกฤษ 1451 - 1506) จะไม่เกิดขึ้น เพราะการที่จะค้นพบทวีปอเมริกาได้ เขาจะต้องกล้าเลือกเส้นทางเดินเรือสายใหม่ที่ไม่ซ้ำกับของผู้อื่น ผู้ที่มีวิญญูณแห่งนักบุกเบิกต่างจากผู้ทีขลาดกลัวที่ยอมซ้ำซากจำเจอยู่กับวิถีเดิม ๆ โดยอ้างเพียงว่า นี่คือนสิ่งที่บรรพบุรุษเคยให้ไว้จึงต้องอนุรักษ์และสืบสานไว้ต่อไป หากเกิดความผิดพลาดใด ๆ ก็อ้างว่าเป็นวิถีแห่งบรรพบุรุษ แต่ไม่เคยตั้งคำถามว่า เส้นทางที่บรรพบุรุษเคยให้ไว้ยังคงใช้ได้ดียิ่งอีกหรือไม่

ส่วน “ผู้กล้า” จะกล้าตั้งคำถามว่า จะก้าวไปอย่างไรจึงจะสำเร็จประโยชน์ ถ้าเห็นว่าจารีตประเพณีไต่ยังคงเป็นเครื่องมือที่ดีก็จะอนุรักษ์ไว้ แต่ถ้าไม่สำเร็จประโยชน์ก็ไม่ลังเลที่จะรื้อทิ้ง และสร้างเอาใหม่ เพราะการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่ทันสมัยกว่า อาจจะต้องรื้อทิ้งสิ่งเก่า ๆ ที่ล้าสมัยด้วยเช่นกัน จารีตประเพณีเป็นเพียงเครื่องมือที่สร้างโดยมนุษย์จึงอาจจะถูกรื้อทิ้งโดยมนุษย์เช่นกัน หากอนุชนไม่กล้าสร้างสิ่งใหม่ สมมติว่าถ้าสักวันหนึ่งบรรพบุรุษตื่นพื้นขึ้นมา อาจจะทำหน้าที่ไม่รู้จักคิด คอยแต่จะกิน “บุญเก่า” คิดแต่ว่าจารีตประเพณีและวิถีดั้งเดิมเป็นเทวรูปอันศักดิ์สิทธิ์ (Idol) จึงยอมตกอยู่ภายใต้พันธนาการนั้นไม่กล้าขยับไปไหน อุปมาเสมือนกับการเอามือสองข้างกอดเสาไว้แน่น บอกว่าไปไหนไม่ได้ ถ้าจะไปต้องมีผู้ช่วยตัดเสาให้ก่อน แทนที่จะเลือกปล่อยมือจากเสานั้น

อุปมาเรื่อง นกนางนวลแตกฝูงฉันท ไชโย เรื่อง การค้นหาเส้นทางสายใหม่ของพุทธทาสภิกขุก็ฉันทนั้น ท่านกล้าที่จะแหวกวิถีแห่งอดีต ดังที่ท่านกล่าวว่า “...เราจะอนุรักษ์สิ่งที่ควรอนุรักษ์ แต่จะไม่อย่างหลับลัทธิ วัฒนธรรมไทย เอกลักษณะไทย อะไรก็ตามเราจะไม่อนุรักษ์อย่างหลับลัทธิ...” (พุทธทาสภิกขุ, 2525 : 39) ตลอดเวลาบนเส้นทางแห่งบรรพชิต ท่านสังเกตว่าการบวชเป็นพระภิกษุสมัยนั้นล้วนเป็นไปเพื่อลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และหลงใหลวัตถุ เมื่อประจักษ์เช่นนี้อุดมการณ์แบบนกนางนวลหนุ่มค่อย ๆ เพาะบ่มขึ้น เริ่มเบื่อหน่ายวิถีชีวิตเยี่ยงภิกษุในเมืองหลวง รู้สึกแปลกแยกกว่ามิใช่เส้นทางที่ใช้ตามรอยพระอรหันต์ (ตามรอยพระพุทธเจ้า) ถ้ามัวผินเดินตาม จนกระทั่งตายก็ไปไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ท่านจึงตัดสินใจหันหลังให้กรุงเทพฯ “เมืองศิวิไลซ์” เพื่อออกแสวงหาเส้นทางสายใหม่ ในครั้งนั้นเคยคิดถึงขั้นจะไปอยู่กับพวกโยคีในอินเดีย โดยไม่หวังว่าจะต้องประสบความยากลำบากใด ๆ แม้จะไม่ได้พบหน้าญาติพี่น้องอีกก็ยอม ดังที่ท่านได้แสดงความในใจไว้ในจดหมายที่เขียนถึง นายธรรมทาส (ผู้เป็นน้อง) มีความตอนหนึ่งว่า “...เราเดินตามโลกตั้งแต่นาทีที่เกิดมาจนถึงนาทีที่มีความรู้สึกนี้ ต่อไปนี้เราจะไม่เดินตามโลก และลาโลกไปค้นหาสิ่งที่บริสุทธิ์ตามรอยพระอริยะที่ค้นแล้วจนพบ หากเราขึ้นเดินตามโลกและเป็นการเดินตามหลังโลก ตามหลังอย่างไม่มีเวลาทัน ถึงแม้ว่าเราจะเกิดอีกตั้งแสนชาติก็ดี บัดนี้เราไม่เดินตามหลังโลกอีกต่อไป จะอาศัยโลกสักแต่กาย ส่วนใจเราจะทำให้เป็นอิสระจากโลกอย่างที่สุด เพื่อเราจะได้พบความบริสุทธิ์ในขณะนั้น เรายังพบอีกว่าการเป็นห่วงญาติพี่น้อง เพื่อนและศิษย์เป็นการทำลายความสำเร็จแห่งการค้นหาความสุขและความบริสุทธิ์ ซึ่งเราตั้งใจพยายามจะหามาให้แก่อแม่พี่น้องที่เรากำลังเป็นห่วงอยู่นั่นเอง ขึ้นเป็นดังนี้เราคงตายเสียก่อนเป็นแน่ เราจะทำตามอย่างพระพุทธเจ้า ตามคำบอกเล่าของพระองค์เองว่า พระองค์ออกค้นหาความบริสุทธิ์ทั้งขณะที่พ่อแม่พี่น้องมีหน้าตาเต็มหน้า เพราะไม่อยากให้จากไป (ในบาสิแท้ยังไม่พบการหนีออกบวช) การที่เราปลงตกเช่นนี้ เป็นการทำให้เราฟรีขึ้นอีกประการหนึ่ง และหวังว่าพ่อแม่พี่น้องของเราคงปลงตกเช่นเดียวกัน แม้ว่าบางทีเราจะต้องจาก จนไม่อาจพบกันเลยก็ได้...” (ประชา ปสนธิ์ โม่ และสันติสุข โสภณสิริ, ม.ป.พ. : 55)

เมื่ออุดมการณ์ค่อย ๆ บรรเจิดจ้า ท่านก็ตัดสินใจโยกบินออกแสวงหาเส้นทางสายใหม่เช่นเดียวกับนกนางนวลหนุ่ม และยอมเป็นที่แน่นอนว่าบนเส้นทางสายนี้เต็มไปด้วยอุปสรรคขวากหนาม ถูกกล่าวหาว่าเป็นพระนอกคอก พระคอมมิวนิสต์ พระบ้า ฯลฯ แต่ท่านยินดีที่จะเป็น “ผู้บ้า” ดังที่ท่านกล่าวว่า “อาตมาก็เลยบ้าไปคนเดียวที่ไม่ยอมรับหนังสือวิสุทธิมรรคทั้ง 100 เปอร์เซ็นต์ คัมภีร์สังสารสังคหะ หรือคัมภีร์อะไรที่คล้าย ๆ กัน เราก็ไม่ยอมรับ โดยเฉพาะอิทธิธรรมที่ต้องนั่งนับเม็ดมะขามนี้ เราก็ไม่ยอมรับ เราจะมีอิทธิธรรมโดยตรง” (ประชา ปสนธัมโม และ สันติสุข โสภณสิริ, ม.ป.พ. : 25)

3.2 ระดมแนวคิดจากต่างลัทธินิกายมาประยุกต์ใช้

ท่านเห็นว่าแนวคิดจากต่างลัทธินิกายก็เปรียบเสมือน “แสงไฟ” ถึงจะตั้งชื่อเรียกว่า ลัทธิอะไรก็ได้ให้แสงสว่างได้เหมือนกัน ดังที่ท่านตอบคำถามของ มาซาโนบุ ฟูกุโอกะ นักปราชญ์ชาวญี่ปุ่น (ที่กล่าวข้างต้น) ที่ถามว่า การนำหลักคำสอนของนิกายมหายานมาใช้อธิบายในนิกายเถรวาท เป็นการเหมาะสมหรือไม่ ท่านตอบว่า “...ขึ้นชื่อว่าแสงไฟย่อมส่องทางให้แก่ผู้ส่องทั้งนั้น เราจะใช้กระจกตะเกียงสีขาว สีแดง สีเขียว หรือสีอะไรก็ตามที่ มันยอมส่องให้เราเห็นถนนหนทางที่เราเดินไปได้ด้วยกันทั้งสิ้น ขอแต่ให้มันมีแสงก็แล้วกัน มหายานกับหินยานนั้น เป็นพุทธศาสนาหรือแสงสว่างด้วยกัน เวลาว่างมาตั้งสองพันห้าร้อยกว่าปีแล้ว ใครจะไปชี้ได้โดยเด็ดขาดว่า ตะเกียงดวงไหนเป็นตะเกียงดวงเก่า และใครจะไปยืนยันได้ว่า ถ้าผิดจากตะเกียงดวงเก่าแล้วมันจะไม่ให้แสงสว่าง ใครบ้างที่สามารถทำตะเกียงที่จุดขึ้นแล้ว จะไม่ให้มีแสงเสียเลยแม้แต่น้อย และใครบ้างจะคัดค้านว่า ถ้าใช้กระจกหน้าต่างตะเกียงเป็นสีต่าง ๆ แล้ว มันจะหมดคุณภาพในการส่องถนนหนทางสำหรับเดิน...”

“...พุทธศาสนาที่แท้มีเพียงแบบเดียว คือ “แบบของพระพุทธเจ้า” ไม่มีอย่างจีน อย่างไทย หรืออย่างแขก ฝรั่งเศส เป็นต้นเลย มีแต่ “พุทธศาสนาอย่างของพระพุทธเจ้า” เพราะฉะนั้น เราอย่าเป็นนิกายเช่นนิกายไม่ใช่เช่น เราอย่าเป็นเลย เป็นนิกายไม่ยึดมั่นถือมั่นดีกว่า ไม่เป็นธรรมยุติ ไม่เป็นเถรวาท ไม่เป็นมหายาน ไม่เป็นอะไรหมด เป็นนิกายไม่ยึดมั่นถือมั่น นิกายไม่มีตัวกู - ของกู เพราะพุทธศาสนาที่แท้นั้น ไม่ใช่มหายาน ไม่ใช่เถรวาท แต่เป็นข้อปฏิบัติที่ถูกต้อง ที่ทนต่อการพิสูจน์ในตัวการปฏิบัตินั้น บุคคลที่ไม่รู้จริง ไปพุดต่อย่องเถรวาท ชมชมมหายาน อย่างนี้ก็บ้า หรือว่าไปยกย่องมหายาน ชมชมเถรวาท มันก็บ้าเท่ากัน...” (อำนาจ ยัสโยธา, 2546 : 169-170)

3.3 สร้างทฤษฎีสองภาษาขึ้นใช้

พุทธทาสภิกขุ เขียนหนังสือ ภาษาคน - ภาษาธรรม เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาษาสองแบบนี้ ท่านเห็นว่าภาษาคนเป็นโลกียภาษา สำหรับใช้สื่อสารกันในทางโลก ส่วนภาษาธรรม เป็นโลกุตระภาษา สำหรับใช้สื่อสารในทางธรรม เช่น คำว่า นางฟ้า ภาษาคน หมายถึง หญิงที่เป็นนางอัปสรสวรรค์ แต่ ภาษาธรรม หมายถึง ธรรมะของพระพุทธเจ้าซึ่งงามในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด คำว่า สวรรค์ ภาษาคน หมายถึง ที่อยู่ของคนบาป คนชั่ว ภาษาธรรม คือ การคิดปรุงแต่งให้เกิดทุกข์ที่เรียกว่า “สวรรค์ในอก นรกในใจ” คำว่า “ตายเสียก่อนตาย” ภาษาคน คือ ตายเป็นผี แล้วนำไปเผา แต่ ภาษาธรรม หมายถึง ตายในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่หมดสิ้นกิเลส โลก โกรธ หลง ความเป็นตัวกู ของกู

4. การขุดค้น “เพชร” ในพระไตรปิฎก

ท่านลงมือตรวจสอบพระไตรปิฎกอย่างเข้มข้น พระไตรปิฎกประกอบด้วย 3 ตะกร้า (ปิฎก แปลว่า ตะกร้า) ประกอบด้วย วินัยปิฎก (21,000 พระธรรมขันธ์) สุตตันตปิฎก (21,000 พระธรรมขันธ์) และ อภิธรรมปิฎก (42,000 พระธรรมขันธ์) รวมเป็น 84,000 พระธรรมขันธ์ ท่านเชื่อว่ามีใช้พระวจนะทั้งหมด โดยเฉพาะพระอภิธรรมปิฎกนั้นเป็นส่วนที่สังคิติกาจารย์ (อาจารย์รุ่นทำสังคายนาร้อยเรียงขึ้นเอง แล้วนำไปใส่พระโอษฐ์) (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 44-45) เพราะไม่มีหลักฐานว่าพระองค์ทรงกล่าวกับใคร กล่าวที่ไหน และกล่าวเมื่อไร การอ้างแต่เพียงว่า “พระพุทธเจ้าได้เสด็จขึ้นไปตรัสในเทวโลก ขณะที่ยังทรงพระชนมายุอยู่” (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 47) จึงยากที่จะเชื่อถือได้ ท่านใช้คำว่า “อาจเป็นเพียงหลับตามุสาอย่างสุจริตใจ อย่างเป็นเรื่องเป็นราว” (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 41) ท่านเชื่อว่าคำสอนของพระพุทธเจ้ามีเฉพาะ “ธรรมวินัย” เท่านั้น ดังที่กล่าวในบาลี ว่า “สุดเต โอสาเรตพพ” (พระสูตร) กับ “วินเย สนทสเสตพพ” (พระวินัย) (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 47)

ท่านวิจารณ์ว่า เนื้อหาในพระไตรปิฎก “...มีส่วนที่ควรปลดออกหรือฉีกออกได้สัก 30 เปอร์เซนต์ คือ เรื่องราหูจับอาทิตย์ ราหูจับจันทร์ เรื่องเมืองยักษ์ และเรื่องอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน...” ถ้าเอาพวกนักวิทยาศาสตร์ นักศึกษาโบราณคดี ครูอาจารย์ชั้นพิเศษเป็นหลักแล้ว พระไตรปิฎกสำหรับหยิบยื่นให้แก่คนพวกนี้ยังอาจปลดออกได้อีกสัก 30 เปอร์เซนต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ อภิธรรมปิฎก เมื่อออกอีก 30 เปอร์เซนต์ รวมเป็น 60 เปอร์เซนต์ ยังเหลืออยู่อีก 40 เปอร์เซนต์ ก็ยังมีมากมายมหาศาล คือ มากกว่า คัมภีร์ไบเบิล คัมภีร์อัลกุรอาน มากกว่าคัมภีร์ของศาสนาไหนทั้งหมดอีกตั้งหลายเท่าตัว ทั้งที่ลดลงเสียตั้ง 60 เปอร์เซนต์ ทีนี้ที่เหลือ 40 เปอร์เซนต์ ก็เอามาเลือกเฟ้นได้โดยง่าย พบเครื่องชุดเพชรแล้วก็ชุดเพชร พบเพชรที่เรียกว่า หัวใจของพระไตรปิฎก คือ เพชรเม็ดเดียว ที่สอนว่า “สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 22-23)

ท่านเชื่ออีกว่าแม้แต่พระสูตรและพระวินัย ก็มีใช้วจนะทั้งหมด เช่น สุริยสูตร ที่ 10 และจันทิมสูตร กล่าวถึง สุริยเทวบุตร และจันทิมเทวบุตร เมื่อถูกพระราหูจับตัวก็วิงกระหิดกระหอบมาขอให้พระพุทธเจ้าช่วยเหลือ หรือใน อภินาตยสูตร กล่าวเรื่องเมืองยักษ์ ท่านวิจารณ์ ว่า “เป็นสูตรที่น่าหัวอิกสูตรหนึ่ง เป็นเรื่องของพวกยักษ์ล้วน ๆ มีหัวหน้ายักษ์ตนหนึ่ง มาเฝ้าพระพุทธองค์ เล่าเรื่องเมืองยักษ์โดยพิสดารถวายให้ทราบยืดยาวเป็นชั่วโมง ๆ แล้วก็ขอร้องพระพุทธเจ้าให้สอนเรื่องนี้แก่สาวก อุบาสก อุบาสิกา รู้ไว้จำไว้ แล้วยักษ์ทั้งหลายจะไม่เบียดเบียนคนเหล่านั้น นี่เป็นพุทธบริษัทแบบไหนกันที่ต้องพึ่งยักษ์ พึ่งสวدمนต์เรื่องยักษ์ เพื่อให้ยักษ์คุ้มครอง” (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 60-61)

ท่านวิจารณ์อีกว่าพระไตรปิฎกสืบทอดกันมาโดยวิธีท่องจำ เพิ่งจะจารึกลงเป็นลายลักษณ์อักษรภายหลังจากที่พระองค์ทรงดับขันธปรินิพพานนานแล้ว จะรับรองได้อย่างไรว่าสืบทอดไม่ผิดพลาดไปจากเดิม อีกทั้งการสืบทอดพระไตรปิฎกอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “งอกที่ลังกา โตที่พม่า แล้วมาออกผลที่เมืองไทย” การถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งสู่อีกภาษาหนึ่ง เช่น จากภาษาบาลีสู่ภาษาลังกา จากภาษาลังกา กลับไปสู่ภาษาบาลี หรือจากภาษาบาลีสู่ภาษาพม่าหรือภาษาไทยมีโอกาสผิดพลาดได้ จึงทำให้เนื้อหาบางส่วนขัดแย้งกันเอง เช่น ในอรรถกถาธรรมบท กล่าวว่า หลังจาก “พระจักขุบาล” บวช พระพุทธเจ้าตรัสให้ไปศึกษาพระไตรปิฎก พุทธทาสภิกขุตั้งข้อสงสัยว่าจะเป็นไปได้อย่างไร เพราะสมัยนั้นยังไม่มีพระไตรปิฎก หรือการที่ “พระสวตภาณยักษ์” ท่านวิพากษ์ว่า “...พุทธบริษัทชนิดไหนกันที่ต้องพึ่งยักษ์ พึ่งสวدمนต์ เพื่อให้ยักษ์คุ้มครอง เปลอ ๆ ก็ไปตีกระแป๋งกระปอง ไปช่วยไล่ราหูให้แก่พระจันทร์เสียทีหนึ่ง

ฉะนั้น สูตรชนิดนี้ควรจะปลดออก หรือ “ฉีก” ออกเสียจากพระไตรปิฎกใหม่...” (อรุณ แสงทอง, 2542 : 153)

5. การค้นพบ “เพชร” ในพระไตรปิฎก

5.1 ท่านเชื่อว่าเพชรในพระไตรปิฎกมีหลายเม็ด

“...ที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนานั้น อาจหยิบออกมาได้หลายชนิด หลายอย่าง หรือหลายรูปแบบ กล่าวคือ อริสัจสี่ - ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคก็ดี, คาถาพระอัสสชิ - สิ่งทั้งหลายมีเหตุเป็นแดนเกิด เมื่อเหตุดับ ผลย่อมดับก็ดี, ปฏิจจสมุปบาท - สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นโดยอาศัยซึ่งกันและกันก็ดี, ตถตาอีกชื่อหนึ่งของปฏิจจสมุปบาท หมายถึง เป็นไปตามปัจจัย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ดี, หรือ สุนฺยตา ความว่างเปล่า ไม่มีตัวตนก็ดี, โอวาทปาฏิโมกข์ การละชั่ว ทำดี ทำจิตให้ผ่องแผ้ว วางจุดหมาย หลักการ วิธีการของพุทธศาสนาแก่ที่ประชุมสงฆ์จำนวน 1,250 รูป ในวันมาฆบูชา เหล่านี้ล้วนเรียกได้ว่า เป็นหัวใจของพุทธศาสนาทั้งนั้น แต่วามันเป็นหัวใจในแง่ของ ปริยัติบ้าง (การศึกษาพระไตรปิฎก) หัวใจในแง่ของ ปฏิบัติบ้าง (นำมาประพฤติปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ) หัวใจในแง่ของ ปฏิเวธบ้าง (บรรลุผลตามที่ต้องการ) ที่นี้จะอะไรละ ที่จะจะเป็นหัวใจที่เดียวได้หมดของทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ นั่นคือ พระพุทธสุภาษิตที่ว่า สพเพ ธมมา นาลํ อภินิเวสยา สิ่งทั้งหลายทั้งปวง อันใคร ๆ ไม่ควรยึดมั่น ถือมั่น นั่นแหละเป็นตัวเพชรเม็ดเดียวในพระไตรปิฎก แต่ขยายออกไปเป็นรูปจำลองรูปอื่น ๆ ได้หลายอย่าง...” (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 35-36) “...ขอให้รู้จักพระไตรปิฎกในลักษณะอย่างนี้ว่า มีเพชรอยู่ในพระไตรปิฎก มีเครื่องมือชุดอย่างครบถ้วน มีภาชนะสำหรับจะใส่และหุ้มห่ออยู่อย่างครบถ้วน เห็นไหมว่าในพระไตรปิฎกนี้ ส่วนไหนเป็นอะไร อย่างไร เท่าไร เพียงไร จะได้ถือเอาอย่างถูกต้องตามที่ควรจะต้องถือ...” (พุทธทาสภิกขุ, 2528 : 31-32)

5.2 กาลามสูตร

พระสูตรว่าด้วยความเชื่อแบบพุทธ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกล่าวแก่ชาวกาลามะที่หมู่บ้าน เกสปุตตนิคม จึงเรียกอีกชื่อว่า “เกสปุตตสูตร” ในคราวนั้นชนชาวกาลามะทูลถามว่า ในบรรดาครูทั้ง 6 ประกอบด้วย ปุณณกัศสปะ มกฺขลิโคสกาล อชิตเกสกัมพล ปุทฺถกัจจายนะ สญชัยเวฬุฐบุตร และนิครนถนาถบุตร ที่เข้ามาเผยแผ่คำสอน ต่างก็อวดอ้างว่าคำสอนของฝ่ายตนเท่านั้นถูกและดี และด้อยค่าของฝ่ายอื่นว่าไม่ถูกและไม่ดี พวกเขาจึงเกิดความสงสัยว่าจะให้เชื่อฝ่ายใด พระองค์ตอบว่า ไม่ต้องเชื่อฝ่ายใด แม้แต่คำสอนของพระองค์เอง แต่ให้เชื่อความจริงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจนเห็นผลชัดเจนแล้วว่าถ้าก่อให้เกิดกุศล ก็พึงปลงใจเชื่อ แต่ถ้าเกิดอกุศลก็ไม่พึงปลงใจเชื่อ

ในพระสูตรนี้พระองค์ทรงวางหลักแห่งการปลงใจเชื่อไว้ 10 ประการ เรียกว่า “กาลามสูตร” มีคือ (1) มาอนุสสวเนน - อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตาม ๆ กันมา (2) มา ปรมปรายยา อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมาตามประเพณี (3) มา อิติกริยา อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ (4) มา ปิฎกสมปทาเนน อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ (5) มา ตกฺกเหตุ อย่าปลงใจเชื่อด้วยวิสัยแห่งตรรกะ (6) มา อากาโรปริวิตกฺเคน อย่าปลงใจเชื่อโดยการอนุมาน (7) มา ทิฎฐินิซฆมานกฺขนติยา อย่าปลงใจเชื่อโดยอาการที่ปรากฏตามความรู้สึก (8) มา ทิฎฐินิซฆมานกฺขนติยา อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่ตนยึดถือ (9) มา ภพฺพรูปตา อย่าปลงใจเชื่อเพราะเห็นว่ารูปลักษณ์ภายนอก “ดูดี” น่าเชื่อถือ และ (10) มา สมโณ โน ครุติ อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่ามีสมณะ (อง.เอกก. (ไทย) 20/505/179) คำว่า มา ใช้เป็นภาษาอังกฤษว่า “No”

อาจแปลเป็นภาษาไทยว่า “อย่าเชื่อ” “ห้ามเชื่อ” “อย่าปลงใจเชื่อ” แต่ถ้าแปลว่า อย่าเชื่อ หรือห้ามเชื่อ ก็ จะแข็งทื่อเกินไป ควรจะแปลว่า “อย่าปลงใจเชื่อ” ซึ่งในภาษาอังกฤษ ว่า “Be not led by” (ที่กล่าวเรื่อง นี้) เป็นครูของเรา

พุทธทาสภิกขุถือว่า กาลามสูตร เป็นทั้ง “เครื่องมือชุดเพชร” และ “เพชร” ส่วนที่เป็นเครื่องมือ ชุดเพชร คือ การไม่ปลงใจเชื่อโดยอาการ 10 อย่าง (ที่กล่าวแล้ว) ส่วนที่เป็น เพชร คือ ผลลัพธ์ ที่ได้จาก การไม่เป็นคนหูเบาเชื่อง่าย จะทำให้เป็นอยู่อย่างชาญฉลาด ไม่ตกเป็นเหยื่อของผู้อื่น รู้เท่าทันและเข้าใจ โลก รู้จักจำแนกแยกแยะว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร อะไรเป็นกุศล หรือ อุกุศล แล้วก็จะคลายทุกข์

5.3 โคตมีสูตร : “เพชร” ในฐานะหลักการพื้นฐานของพุทธศาสนา

หลังจากที่พระพุทธองค์เสด็จออกบวชและตรัสรู้ ต่อมาพระนางมหาปชาบดีโคตมี (พระมาตุจฉา) ได้ละจากเรือนเพื่อจะขอบวชตาม แต่พระพุทธองค์เกรงว่าถ้าอนุญาตให้สตรีเข้าอุปสมบทและเข้ามาอยู่ใน ร่มกาสาวพัสตร์ร่วมกับหมู่ภิกษุ อาจทำให้พรหมจรรย์เศร้าหมอง และพระสัทธรรมอาจจะต้องอยู่ได้ไม่นาน หรือกรณีทีภิกษุณีท่องเที่ยวจาริกไปเผยแผ่คำสอน อาจจะมีคนโศดดมเหวี่ยงแก๊งยังไม่ทรงอนุญาต ครั้น ต่อมาพระอานนท์ทูลถามว่า ถ้าสตรีบวชแล้วสามารถจะบรรลุอุคตมธรรมได้หรือไม่ พระองค์รับรองว่าบรรลุ ได้ พระอานนท์อ้างถึงบุญคุณที่พระนางเคยชุบเลี้ยงพระองค์มาแต่สมัยเยาว์วัย ท้ายที่สุดพระองค์ก็ทรง อนุญาต แต่ต้องอยู่ภายใต้ ครุธรรมแปด (วิ.จ. (ไทย) 7/516/208)

หลังจากเข้าเป็นภิกษุณีแล้ว พระมหาปชาบดีโคตมีทูลถามเรื่อง “ธรรมวินัย” อันควรแก่ภิกษุณี พระองค์ตรัสว่า “ดูกรโคตมี อนึ่ง เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ว่า ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อความคลายกำหนด ไม่ใช่ เพื่อมีความกำหนด เป็นไปเพื่อความปราศ (ปลดปราศจากของรักของหวง) ไม่ใช่เพื่อความประกอบ (ประกอบด้วยของรักของหวง) เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่ใช่เพื่อความสะสม เป็นไปเพื่อความมักน้อย ไม่ใช่เพื่อความมักมาก เป็นไปเพื่อความสันโดษ ไม่ใช่เพื่อความไม่สันโดษ เป็นไปเพื่อความสงบ ไม่ใช่เพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่ เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร ไม่ใช่เพื่อความเกียจคร้าน เป็นไปเพื่อความเลี้ยงง่าย ไม่ใช่เพื่อความเลี้ยงยาก ดูกรโคตมี เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า นั่นเป็นธรรม นั่นเป็น วินัย นั่นเป็นสัตตสุตตาสัน ดูกรโคตมี เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ว่า ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อความกำหนดไม่ใช่เพื่อ คลายความกำหนด เป็นไปเพื่อความประกอบ ไม่ใช่เพื่อความปราศ เป็นไปเพื่อความสะสม ไม่ใช่เพื่อความ ไม่สะสม เป็นไปเพื่อความมักมาก ไม่ใช่เพื่อความมักน้อย เป็นไปเพื่อความไม่สันโดษ ไม่ใช่เพื่อความสันโดษ เป็นไปเพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่ ไม่ใช่เพื่อความสงบ เป็นไปเพื่อความเกียจคร้าน ไม่ใช่เพื่อปรารภความ เพียร เป็นไปเพื่อความเลี้ยงง่าย ไม่ใช่เพื่อความเลี้ยงยาก ดูกรโคตมี เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วน เดียวว่านั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่สัตตสุตตาสัน ดูกรโคตมี อนึ่ง เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ว่า ธรรม เหล่านี้เป็นไปเพื่อความคลายกำหนด ไม่ใช่เพื่อมีความกำหนด เป็นไปเพื่อความปราศ ไม่ใช่เพื่อความ ประกอบ เป็นไปเพื่อความไม่สะสม ไม่ใช่เพื่อความสะสม เป็นไปเพื่อความมักน้อย ไม่ใช่เพื่อความมักมาก เป็นไปเพื่อความสันโดษ ไม่ใช่เพื่อความไม่สันโดษ เป็นไปเพื่อความสงบ ไม่ใช่เพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่ เป็นไปเพื่อปรารภความเพียร ไม่ใช่เพื่อความเกียจคร้าน เป็นไปเพื่อความเลี้ยงง่าย ไม่ใช่เพื่อความเลี้ยงยาก ดูกรโคตมี เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วนเดียวว่านั่นเป็นธรรม นั่นเป็นวินัย นั่นเป็นสัตตสุตตาสัน ฯ” (วิ.จ. (ไทย) 7/523/213)

5.4 กัปปิยะ - อักกัปปิยะ และ มหาปเทศสี่

คำว่า กัปปิยะ แปลว่า ควรแก่สมณะบริโภค เช่น ปัจจัยสี่ คือ อาหาร บิณฑบาต จีวร ยารักษาโรค ส่วน อักกัปปิยะ แปลว่าไม่ควรแก่สมณะบริโภค เช่น แก้วแหวน เงินทอง ฯลฯ ดังที่ทรงกล่าวว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดที่เราไม่ได้ห้ามไว้ว่าสิ่งนี้ไม่ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ชัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควรแก่เธอทั้งหลาย ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่งที่เราไม่ได้ห้ามไว้ว่าสิ่งนี้ไม่ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ควรชัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควรแก่เธอทั้งหลาย ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดที่เราไม่ได้อนุญาตไว้ว่าสิ่งนี้ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ไม่ควร ชัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควรแก่เธอทั้งหลาย ดูกรภิกษุทั้งหลาย สิ่งใดที่เราไม่ได้อนุญาตไว้ว่าสิ่งนี้ควร หากสิ่งนั้นเข้ากับสิ่งที่ควร ชัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควรแก่เธอทั้งหลาย (วิ.ม. (ไทย) 5/93/105)

5.5 มหาปเทศสี่ : หลักอ้างอิง 4 ประการ

นอกจากนี้พระองค์ทรงแนะนำว่า ถ้ามีผู้ใดกล่าวอ้างว่าคำสอนใดเป็นคำสอนของพุทธศาสนา โดยใช้อ้าง 4 ประการ (มหาปเทศสี่) คือ (1) พุทธาปเทศ อ้างว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า (2) สังฆาปเทศ อ้างว่าเป็นคำสอนของพระสงฆ์ (3) สัมพหุสัถเกราปเทศ อ้างว่าเป็นคำสอนของพระเถระจำนวนมาก (4) เอกเกราปเทศ อ้างว่าเป็นคำสอนของพระเถระรูปหนึ่ง พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้มา “มหาปเทศสี่” มาเป็นเครื่องตรวจสอบว่าลวงกันได้กับพระสูตรและพระวินัยหรือไม่ ถ้าลวงกันได้ก็ถือว่าเป็นคำสอนของพระศาสดา แต่ถ้าลวงกันไม่ได้ ก็ถือว่ามิใช่คำสอนของพระศาสดา ดังที่ทรงกล่าวว่า

(หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”

(หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอवासซื่อโน้นมีสงฆ์อยู่พร้อมด้วยพระเถระ พร้อมด้วยปาโมกข์ ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าสงฆ์นั้นว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”

(หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอवासซื่อโน้น มีภิกษุผู้เป็นเถระอยู่จำนวนมากเป็นพหูสูตร เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตถิกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระเหล่านั้นว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”

(หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอवासซื่อโน้นมีภิกษุผู้เป็นเถระ อยู่รูปหนึ่งเป็นพหูสูตร เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตถิกา ข้าพเจ้าได้สดับเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”

เธอทั้งหลายยังไม่พึงชื่นชม ยังไม่พึงคัดค้านคำกล่าวของผู้นั้น พึงเรียนบทและพยัญชนะเหล่านั้นให้ดี แล้วพึงสอบสวนลงในพระสูตร เทียบเคียงดูในวินัย ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ไม่ได้ เทียบเข้าในวินัยก็ไม่ได้ พึงลงสันนิษฐานว่า “นี้มีใช่พระดำรัสของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิด” เธอทั้งหลายพึงทิ้งคำนั้นเสีย ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ได้ เทียบเข้าในวินัยก็ได้ พึงลงสันนิษฐานว่า “นี้เป็นพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาด้วยดี” เธอทั้งหลายพึงจำมหาปเทศนี้ไว้” (อง.จตุกก. (ไทย) 21/180/162)

3. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา เรื่อง “ตามรอยพุทธทาสภิกขุ : “พระอรหันต์ในดวงใจ” เพื่อไปชุดเพชรในพระไตรปิฎก” พอจะสรุปได้ว่า ปรัชญาแนวคิดของท่าน พยายามที่จะอธิบายหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ลွ่งเลยมากกว่าสองพันห้าร้อยปี ซึ่งอยู่ในรูป “อัสตงคตภาษา” (ภาษาบาลี - สันสกฤต) ท่านนำเสนอใหม่ในรูปแบบของ “อรุณโรจน์ภาษา” ภาษาที่คนรุ่นใหม่เข้าใจได้จึงไม่เป็นเรื่องแปลก เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตทางการเมือง “คนเดือนตุลาคม” (หนุ่มสาวในรั้วมหาวิทยาลัย) จึงเดินทางไปแสวงหาสังฆธรรมของชีวิตที่สวนโมกข์จำนวนมาก และการที่ท่านอธิบายพุทธศาสนาด้วยวิธีแปลกใหม่และทันสมัย อีกทั้งตั้งปณิธานในการเผยแผ่พุทธศาสนาไว้ 3 ประการ คือ 1) เข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน 2) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา ลัทธิความเชื่อ เพื่อความร่วมมืออย่างสันติภาพ 3) ออกจากวัตถุนิยม จึงทำให้องค์การ UNESCO (องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ) ประกาศยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2548

ประการสำคัญที่ท่านพุทธทาสเน้นในเรื่องการศึกษา คือ การจัดการศึกษาโดยมุ่งสร้างให้เป็นคนเก่ง แต่ละเลยความเป็นคนดี ท่านเห็นว่าเป็น “การศึกษาแบบหมาหางด้วน” “Dog - without - a - tail Education” ถึงแม้จะสร้างให้เก่งถึงขั้นทำให้เม็ดฝนตกลงมาเป็นทองคำได้ แต่ถ้าไม่เป็น “คนดี” คนก็จะยังฆ่ากันตาย เพราะแย่งเม็ดฝนทองคำนั้นอยู่ดี ท่านจึงนำเสนอปรัชญาการศึกษาให้เป็นคนที่สมบูรณ์ โดยนำเสนอไว้ใน “ธรรมบรรยายต่อทางสุนัข” ซึ่งบรรยายแก่ภิกษุราชภัฏก่อนที่จะลาสิกขาบท (10 ชั่วโมง) ระหว่างวันที่ 26 - 30 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้สนใจลงมือศึกษาเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง แล้วนำมาวิเคราะห์มุมมอง แนวคิด และปรัชญาของการจัดการศึกษาของท่าน เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษาก็จะมีประโยชน์ไม่น้อย ประกอบกับการศึกษาในครั้งนี้ทำให้เห็นถึงความกล้าหาญที่ยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง การยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม โดยไม่คำนึงถึงการถูกกล่าวหาจากผู้อื่น ดังเช่น ท่านพุทธทาสที่ปฏิบัติตนเป็นนกกางนวลตกฝูงที่มีความเหมาะสมในการเป็นแบบอย่างให้เยาวชน นิสิต นักศึกษา ตลอดถึงข้าราชการ และชาวพุทธทุกสาขาอาชีพได้น้อมเอามาใส่ใจ เพื่อปฏิบัติตนเป็นคนดีของชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชิต ภิบาลแทน, (2520). *ชีวิตและงานของพุทธทาสภิกขุ*. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.
- ประชา ปสนนธมโม และ สันติสุข โสภณสิริ. (ม.ป.พ.). *ภาพชีวิต 80 ปี พุทธทาสภิกขุ*.
- ประชา ปสนนธมโม. (2529). *ภาพชีวิต 80 ปี พุทธทาสภิกขุ : มิติใหม่ของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลมศิริมทอง.
- ประชา ปสนนธมโม. (2546). *อัตตชีวประวัติของพุทธทาสภิกขุเล่าไว้เมื่อวัยสนธยา (สัมภาษณ์)*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลมศิริมทอง.
- พุทธทาสภิกขุ. (2525). *แถลงการณ์สวนโมกข์ 50 ปี และ กฎบัตรพุทธบริษัท*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2528). *เพชรในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ : กองทุนวชิรธรรม.

- สุธี สุตประเสริฐ. (2553). โปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียง พุทธวจนจากพระไตรปิฎก (E-Tipitaka versin 3.1.4). [ซอฟต์แวร์]. จาก <https://etipitaka.com>
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2549). วาทะสำคัญของท่านพุทธทาส. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 31(4), 1050.
- อรุณ แสงทอง. (2542). *ธรรมวาทะของท่านพุทธทาส*. กรุงเทพฯ : บุพนิมิตและสหાયธรรม.
- อำนาจ ยัสโยธา. (2546). *ภูมิปัญญาการนำทางสู่เนื้อธรรมของท่านพุทธทาส*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย วัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม) บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ทั้งนี้ บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใดกองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

ผู้เสนอผลงานจะต้องจัดวางรูปแบบตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด บทความใดมีรูปแบบไม่ถูกต้อง ทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ไม่รับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร โดยมีรูปแบบการเตรียมต้นฉบับมีดังนี้

1. ประเภทบทความที่ตีพิมพ์ได้นั้น

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ ได้แก่ บทความวิชาการทั่วไป บทความพิเศษ บทความปริทรรศน์ บทความวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาเอก/โท) เป็นต้น
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ

2. สาขาเนื้อหาของบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- 2) สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
- 3) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
- 4) สาขาวิชาภาษาจีนและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- 5) สาขาวิชาภาษาไทย
- 6) สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน
- 7) สาขาวิชาจิตวิทยา
- 8) สาขาวิชาทัศนศิลป์
- 9) สาขาวิชาดุริยางคศิลป์
- 10) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 11) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

- 12) สาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา
- 13) สาขาวิชาพัฒนาสังคม
- 14) สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนามิติภาค
- 15) สาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การเตรียมต้นฉบับ

3.1 ภาษา ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษแล้ว ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทความย่อเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ ควรหลีกเลี่ยงการเขียนภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทย เว้นแต่ในกรณีเขียนภาษาอังกฤษเพื่ออธิบายศัพท์ทางเทคนิคแต่ให้ใส่วงเล็บด้วย

3.2 รูปแบบการเขียน เสนอผลงานต้องพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 (210 มม. x 297 มม.) หรือ (21 ซม. x 29.7 ซม.) หรือ (8.27 นิ้ว x 11.69 นิ้ว) และตั้งค่าน้ำกระดาษดังนี้

- ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว)
- ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
- ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
- ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)

คำภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้

ชื่อเรื่อง	ขนาดอักษร 18	รูปแบบอักษร	ตัวหนา
ชื่อผู้เขียน	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
คำสำคัญ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
ชื่อหัวข้อต่าง ๆ	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวหนา
เนื้อหาทั้งหมด	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตัวธรรมดา
บรรณานุกรม	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตามคำแนะนำการเขียน
รายการอ้างอิง	ขนาดอักษร 16	รูปแบบอักษร	ตามคำแนะนำการเขียน

3.3 จำนวนหน้า ทุกประเภทบทความ ควรมีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (APA Style) และบรรณานุกรมแล้ว ควรอยู่ในระหว่าง 10-15 หน้ากระดาษ

3.4 การย่อหน้า ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (APA Style) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร

3.5 ลำดับหน้า ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และใส่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ

3.6 ลำดับเนื้อเรื่อง ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทน่าเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1 ,1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1) , 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

- 1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้เสนอผลงาน
- 3) บทคัดย่อ เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาสรุปผลการศึกษา วิเคราะห์และตีความ และบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) คำสำคัญ คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ
- 5) บทนำ: ประกอบด้วย
 - 5.1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้
 - 5.2) วัตถุประสงค์ เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา
 - 5.3) สมมติฐาน (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา
 - 5.4) ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา: เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการศึกษาหรือทำการวิจัย โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น
 - 5.5) ระเบียบวิธีการวิจัยหรือศึกษา: เป็นการกล่าวว่าการวิจัยหรือการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการวิจัยหรือการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - 5.6) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ: เป็นกล่าวถึงว่าผลของการเสนอผลงานในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใดและในด้านใด
- 6) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโจทย์การศึกษา โดยอ้างถึงหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานที่ศึกษา
- 7) ผลการศึกษา เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้ทฤษฎีหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ
- 8) อภิปรายผล เป็นการประเมินผลการวิจัย เพื่อให้เหตุผลยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้มาเชื่อถือถูกต้อง เป็นจริง

9) สรุปผลและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาต่อไป

10) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) เป็นการกล่าวถึงงานที่ศึกษาในเรื่องนี้ ได้รับการสนับสนุนหรือการช่วยเหลือจากบุคคลใด อย่างไร

11) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้เสนอผลงาน

3) บทคัดย่อ เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) คำสำคัญ คำที่ถูกระบุขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสาระสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผลและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

1) ชื่อผู้วิจารณ์ ชื่อผู้วิจารณ์ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้มีรายการอ้างอิง (APA Style) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อและที่อยู่สถาบันที่สังกัดของผู้วิจารณ์

2) ชื่อหนังสือที่วิจารณ์ ให้วิจารณ์หนังสือเป็นภาษาไทย

3) บทวิจารณ์หนังสือ เป็นการกล่าวถึงข้อดีและข้อบกพร่องของเรื่องที่วิจารณ์ โดยชี้ให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยอย่างได้ใจความ พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น โดยการวิจารณ์หนังสือต้องเป็นการวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

4) บรรณานุกรมและรายการอ้างอิง รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการอ้างอิง (APA Style ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6)

หนังสือ ผู้แต่ง 1 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล,ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลารัตน์,2548)
สกุล/(ปีที่พิมพ์)	(สกุล,/ปี)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
อุมา สุคนธมาน. (2526). <i>การประถมศึกษา</i> . กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Apple, M. W. (2004). <i>Ideology and curriculum</i> (3rd ed.). Boston, MA: Routledge Kegan Paul.	

หนังสือ ผู้แต่ง 2 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2,/ปีที่พิมพ์)
วรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว และสมจินดา ชมพูนุท (2557)	(วรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว และสมจินดา ชมพูนุท, 2557)
สกุล/and/สกุล/(ปี)	(สกุล/and/สกุล,/ปี)
Bernard and Krupat (1994)	(Smith and Brown, 2009)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/และชื่อ/สกุล2./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ปริญานุช พิบูลสงคราม และจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2553). <i>ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน</i> (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./&/สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Certo S. C., & Peter, J. P. (1991). <i>Strategic management: Concept and applications</i> . New York, NY: McGraw - Hill.

หนังสือ ผู้แต่ง 3 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชชาต สถาปัตตานนท์ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชชาต สถาปัตตานนท์, 2557)
สกุล,/สกุล/&/สกุล/(ปี)	(สกุล/and/สกุล,/ปี)
Aronson, Wilson, & Akert (1994)	(Aronson, Wilson, & Akert, 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/และชื่อ/สกุล3./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์. กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย, และริชชาต สถาปัตตานนท์. (2557). <i>มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่</i> . กรุงเทพฯ: เอดิชั่น เพรส โพรดักส์.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./สกุล,/อักษรย่อชื่อ./&/สกุล,/ชื่อ./(ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์. Aronson, E., Wilson, T.D., & Akert, R.M. (1999). <i>Social psychology</i> (3 rd ed.). New York: Longman.	

หนังสือ ผู้แต่ง มากกว่า 3 - 7 คน

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2557)
สกุล และคณะ/(ปี)	(สกุล/และคณะ/ปี)
Aronson et al. (1994)	(Aronson et al. 1994)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/ชื่อ/สกุล3/ชื่อ/สกุล4/ชื่อ/สกุล5/ชื่อ/สกุล6/และชื่อ/สกุล7./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ศิริพร พงษ์โกคา, บุญศรี กิติโชติพาณิชย์, สุดประนอม สมันตเวคิน, อรุณช ชาญปรีชา, สุภาพร เลิศกวิน อนันต์, และอุษา วงศ์พิณีจ. (2557). <i>การสร้างเสริมสุขภาพมารดา-ทารกในครรภ์และการป้องกัน การคลอดก่อนกำหนด</i> . กรุงเทพฯ: บางกอกบล๊อค.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./สกุล,/อักษรย่อชื่อ3./สกุล,/อักษรย่อชื่อ4./สกุล,/อักษรย่อ ชื่อ5./สกุล,/อักษรย่อชื่อ6./&/สกุล,/ชื่อ7./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.	
Craig, A. M., Graham, W. A., Kagan, D. M., Ozment, S., & Turner, F. M. (2008). <i>International history of the twentieth century and beyond</i> (2nd ed.). London; New York: Routledge.	

หนังสือ ผู้แต่ง 8 คนขึ้นไป

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุล1/และคณะ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุล1/และคณะ,/ปีที่พิมพ์)
กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2557)	(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2557)
สกุล และคณะ/(ปี)	(สกุล/และคณะ/ปี)
Aronson et al. (1994)	(Aronson et al. 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุล1/ชื่อ/สกุล2/ชื่อ/สกุล3/ชื่อ/สกุล4/ชื่อ/สกุล5/ชื่อ/สกุล6.../ผู้แต่งคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ธีรภาพ โลหิตกุล, ศรีณีย์ บุญประเสริฐ, อัมพร จิรัฐติกร, ทรงยศ กมลทวิกุล, ปารวี ไพบูลย์ยง นครเศฐ ธีระ คำศรี ...ศรีณีย์ ทองปาน. (2555). <i>ท่องแดนอาเซียน</i> , กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ1./สกุล,/อักษรย่อชื่อ2./สกุล,/อักษรย่อชื่อ3./สกุล,/อักษรย่อชื่อ4./สกุล,/อักษรย่อ ชื่อ5./สกุล,/อักษรย่อชื่อ6./.../สกุล,/ชื่อคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่ พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Holland, D., Nonini, D. M., Lutz, C., Bartlett, L., McGlathery, M. F., Gulbrandsen, T. C., ...Murillo, M.G. (2007). <i>Local democracy under siege: Activism, public interests, and private politics</i> . New York: New York University Press.	

บทความบรรณาธิการและผู้รวบรวม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ,/ปีที่พิมพ์)
ติศนา แชมมณี (2557)	(ติศนา แชมมณี, 2557)ข
ติศนา แชมมณี และสร้อยสน สกลรัตน์ (2557)	(ติศนา แชมมณี และสร้อยสน สกลรัตน์ (2557)
สกุลบรรณาธิการ/(ปี)	(สกุลบรรณาธิการ/ปี)
Pianta (1994)	(Pianta 1994)
Pianta and Rimm-Kaufman (1994)	(Pianta & Rimm-Kaufman, 1994)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ./(บ.ก.)/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ติศนา แชมมณี (บ.ก.). (2561). แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,อักษรย่อชื่อ/(Ed. หรือ Eds.)/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Chambers, P., & Waitookiat, N. (Eds.). (2017). Khaki capital: The politicaleconomy of the military in Southeast Asia. Thailand: NIAS Press.	
หมายเหตุ: กรณีมีบรรณาธิการคนเดียวในเอกสารภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ตัวย่อว่า (Ed.) แต่ถ้ามีบรรณาธิการหลายคนให้ใช้ตัวย่อว่า (Eds.)	

ผู้แต่งที่เป็นนิติบุคคล

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน,/ปีที่พิมพ์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2548)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,2548)
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อเต็มของหน่วยงาน,/ปี)
Loei Rajabhat University (2022)	(Loei Rajabhat University, 2022)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อเต็มของหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2565). <i>คู่มือการทำวิทยานิพนธ์</i> (พิมพ์ครั้งที่ 3). เลย: เมืองเลยการพิมพ์.	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
ชื่อเต็มของหน่วยงาน./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
Chulalongkorn University. Faculty of Education. (1998), <i>Chulalongkorn education review</i> . Bangkok: Faculty of Education Chulalongkorn University.
หมายเหตุ: ให้ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ ไปหน่วยงานย่อย

บทความในหนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลารัตน์,2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง,/ปี)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อ/สกุลบรรณาธิการ/(บ.ก.),/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2540). การวิจัยอนาคตแบบ EDFR. ใน ทิศนา แคมมณี และ สร้อยสน สกลรัตน์ (บ.ก.), <i>แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา</i> (1-18). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./In/ตัวย่อชื่อ/สกุล/(Ed. หรือ Eds.),/ชื่อหนังสือ/(เลขหน้า)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Pianta, R. C., Rimm-Kaufman, S. E., & Cox, M. J. (1999). Introduction: An ecological approach to kindergarten transition. In R. C. Pianta & M. J. Cox (Eds.), <i>The transition to kindergarten</i> (pp. 3-12). Baltimore, MD: Paul Brookes.	

วิทยานิพนธ์เป็นรูปเล่ม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลารัตน์,2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุขฎฐบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์:/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย.	
มนต์ชัย มั่นวศิน. (2552). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: การบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุขฎฐบัณฑิต)/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย.	
Sukharomana, R. (1998). Willingness to pay for water quality improving: Difference between contingent valuation and averting expenditure model (PH.D. Dissertation). University of Nebraska Lincoln.	

วิทยานิพนธ์ฐานข้อมูลออนไลน์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลรัตน์,2548)
สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุขฎฐบัณฑิต)/สถานที่พิมพ์:/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย./สืบค้นจาก http://www.xxx	
มนต์ชัย มั่นวศิน. (2552). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน: การบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก https://so01.tci- thaijo.org/index.php/husolru/	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้แต่ง./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ ปริญญา ดุขฎฐบัณฑิต)/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย./สืบค้นจาก http://www.xxx
Heggelund, C. R. (2017). Sequencing democracy in Myanmar: A success story? (master's thesis), Oslo: University of Oslo Norway. Retrieved from https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/57605/THESIS- FINAL- PDF.pdf?sequence=1&isAllowed=y

วารสารแบบเล่ม

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียนบทความ,/ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์,2548)
สกุลผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียนบทความ,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้วิจัย./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/,เลขหน้า.	
มานะ สิ้นธวงษานนท์. (2549). ปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. <i>วารสารศึกษาศาสตร์</i> , 18(2), 115-116.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/,เลขหน้า.	
Chawla, L. (1994). Editor's note. <i>Children's Environment</i> , 2(11), 3.	

รายงานวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้วิจัย/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้วิจัย./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์ (2548)	(ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์,2548)
สกุลผู้วิจัย/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้วิจัย,/ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้วิจัย/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
วิเชียร อินทะสี. (2546). ผลกระทบจากความปรองดองระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ต่อ ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออก (รายงานผลการวิจัย), ปทุมธานี: สถาบันเอเชีย ตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
Jirapanthong, W. (2010). <i>Development of selection model to support higher education (undergraduate programs) using data mining technique (Research report)</i> , Bangkok: Dhurakij Pundit University.	

หนังสือพิมพ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน (2548)	(ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน,2548)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Knepper (2007)	(Knepper, 2007)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้เขียน/(ปี,/วัน/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.	
กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2548, 13 ธันวาคม). แผนพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอุดมศึกษาในช่วงระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2549-2553). <i>มติชนรายวัน</i> , 6.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน/(ปี,/วัน/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อหนังสือพิมพ์,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้า.	
Nisen, M. (2020, 7 February), Why coronavirus scares pharma. <i>Bangkok Post</i> , p. 8.	

หนังสือพิมพ์ออนไลน์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
จัตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จัตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)

การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ//สกุลผู้เขียน./(ปี,/วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./สืบค้นจาก/แหล่งที่อยู่ของไฟล์ (LRU)	
จิตตา กลิ่นสุนทร. (2563, 31 มกราคม), หน้าพระลาน ผู้มีคุณูปการต่อการศึกษาศิลปะและ ศิลปะร่วมสมัยในบ้านเรา, มติชนสุดสัปดาห์, สืบค้นจาก http://www.matichonelibrary.com/news/site/index?NewsSearch	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./(ปี,/วัน/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./สืบค้นจาก/แหล่งที่อยู่ของไฟล์ (LRU)	
Seelye, K. Q. (2012, 3 December). Spate of harsh weather in New England shifts sentiment on trees. <i>The New York Times</i> . Retrieved from https://www.nytimes.com/2012/12/04/us/storms-topple-new-england-trees-and-raise-fears.html	

เว็บไซต์ Website

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2557)	(กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 255)
สกุลผู้เขียน/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้เขียน./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้เขียน./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ...จาก/URL	
กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2557). <i>แผนยุทธศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญา พ.ศ. 2556 – 2559</i> . สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566 จาก http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=view&id=2084&Itemid=183	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./Retrieved from/URL	
University of Wisconsin System. (1985). <i>Patent policy (G34)</i> . Retrieved from http://www.uwsa.edu/fadmin/gapp/gapp34.htm	

การสัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
จัตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จัตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
Seelye (2012)	(Seelye, 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้สัมภาษณ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทสัมภาษณ์ [ชื่อผู้สัมภาษณ์, ผู้สัมภาษณ์]. ชื่อเรื่อง, ปีที่ ฉบับที่) เลขหน้า	
มณฑล สงวนเสริมศรี. (2549). อธิการบดีสนทนา [สิริพร จันทร์บรรจง, ผู้สัมภาษณ์]. ข่าวสาร ม.นเรศวร , 5(62) 4	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
สกุล./อักษรย่อผู้สัมภาษณ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทสัมภาษณ์ [ชื่อผู้สัมภาษณ์, ผู้สัมภาษณ์]. ชื่อเรื่อง, ปีที่ ฉบับที่) เลขหน้า	
Chumsai, S., & Sirisumphan, K. (1985). Viewpoints: Thailand or Siam [Interviewed by the editor]. Asiaweek, 11(17), 62.	

เอกสารการประชุมวิชาการ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์)
จัตวา กลิ่นสุนทร (2563)	(จัตวา กลิ่นสุนทร, 2563)
สกุลผู้สัมภาษณ์/(ปีที่พิมพ์)	(สกุลผู้สัมภาษณ์./ปีที่พิมพ์)
Krongtaew et al. (2010)	(Krongtaew et al., 2012)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)./ชื่อการประชุม/(น. เลขหน้า), สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.	
ซัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับขั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัด ตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา, ใน การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 5 (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.	

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ
สกุล,/อักษรย่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.)/ชื่อการประชุม/(น. เลขหน้า), สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.
Krongtaew, C., Messner, K., Hinterstoisser, B., & Fackler, K. (2010). Lignocellulosic structural changes after physico-chemical pretreatment monitored by near infrared spectroscopy. In S. Saranwong, S. Kasemsumran, W. Thanapase, & P. Williams (Eds.), Near infrared spectroscopy: Proceedings of the 14th International conference (pp. 193-198), West Sussex, UK: IMP.

คำสั่ง ประกาศ หนังสือสั่งการ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร/(2566)	(หน่วยงานเจ้าของเอกสาร,/2566)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย (2566)	(มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2566)
Narathiwat Province (2020)	(Narathiwat Province, 2020)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร (ปี, วันที่ เดือน)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อประกาศ, เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).	
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. (2566, 10 มกราคม). ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เรื่อง กำหนดปฏิทินการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ	
หน่วยงานเจ้าของเอกสาร (ปี, วันที่ เดือน)/ชื่อคำสั่งหรือชื่อประกาศ, เลขที่เอกสาร (ถ้ามี).	
Narathiwat Province. (2020, 26 March). Order No. NT 0038.1/V 138.	

ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อกฎหมาย (ปีที่พิมพ์)	(ชื่อกฎหมาย,/ปีที่พิมพ์)
ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565 (2565)	(ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565, 2565)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
ชื่อกฎหมาย (ปีที่พิมพ์, วันที่ เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่ ,/หน้า (ระบุเลขหน้า).	
ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการงบประมาณ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2565 (2565, 8 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนที่ 155 ก, หน้า 1.	

การอ้างอิงเอกสารทุติยภูมิ (อ้างอิงใน)

ในกรณีที่เป็นกรอ้างอิงงานที่ถูกอ้างอิงอยู่ในงานเขียนอื่น และประสงค์จะอ้างอิงงานนั้นด้วย ให้ใส่ข้อความว่า อ้างถึงใน ชื่อผู้แต่งงานเขียนแหล่งที่ 2 ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค และปีพิมพ์ สำหรับภาษาอังกฤษ as cited in secondary source author, year และผลรายละเอียดขอเอกสารทุติยภูมิในอ้างอิงท้ายบทความ

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (อ้างอิงใน พนม คลีฉายา, 2542)	(ชัยอนันต์ สมุทวณิช อ้างอิงใน พนม คลีฉายา, 2542)
Allport's diary (as cited in Nicholson, 2003)	(Allport's diary as cited in Nicholson, 2003)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย	
วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). <i>กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21</i> . กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท	
Stone, R. J. (2013). <i>Managing human resources</i> (4 th ed.). Milton, Australia: Wiley.	

เอกสารไม่ปรากฏปีที่พิมพ์/ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์/ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์

การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)	
หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง/(ม.ป.ป.)	(ชื่อ/สกุลผู้แต่ง,/ม.ป.ป.)
ประธานพร มณฑลธรรม (ม.ป.ป.)	(ประธานพร มณฑลธรรม, ม.ป.ป.)
Sewell (n.d.)	(Sewell, n.d.)
การอ้างอิงท้ายบทความ (References)	
ตัวอย่างภาษาไทย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	
ชื่อ/สกุลผู้แต่ง. (ม.ป.ป.)/ <i>ชื่อเรื่อง</i> /(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.	
ประธานพร มณฑลธรรม. (ม.ป.ป.). <i>หนังสือเล่มบางของสาวร่างเพรียว</i> , กรุงเทพฯ: เคล็ดไท.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	
Sewell, A. (n.d.). <i>Black beauty</i> . Bridlington: Priory.	
ตัวอย่างภาษาไทย ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์	
ผู้แต่ง./ <i>(ปีที่พิมพ์)</i> ./ <i>ชื่อเรื่อง</i> /(พิมพ์ครั้งที่)/ม.ป.ท.:/ม.ป.พ.	
ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2540). <i>ศัพท์การเมือง</i> . ม.ป.ท.: ม.ป.พ.	
ตัวอย่างภาษาอังกฤษ ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์	
ผู้แต่ง./ <i>(ปีที่พิมพ์)</i> ./ <i>ชื่อเรื่อง</i> /(พิมพ์ครั้งที่)/.N.P.:/n.p.	
Foundation for Media Studies. (2014). <i>Investigative journalism on digital tv, news and content channels</i> (Research report). N.P.: n.p.	

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Journal of Humanities and Social Loei Rajabhat University

แบบฟอร์มเสนอบทความเพื่อรับพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....

สถานะผู้ส่งบทความ

อาจารย์/นักวิจัย บุคคลทั่วไป ตำแหน่ง.....สังกัด.....

นิสิต/นักศึกษา ชื่อปริญญา.....

หน่วยงาน

.....
.....

ขอส่ง บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิจารณ์หนังสือ

อื่นๆ(ระบุ).....

สาขาของบทความ.....

ชื่อบทความ (ไทย).....

(อังกฤษ).....

.....

ชื่อผู้เขียนร่วม 1.

2.

3.

ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อไป.....

E-mail :

Facebook : Line :

สิ่งที่ส่งมาด้วย : ไฟล์ Microsoft ไฟล์ PDF CD อื่นๆ(ระบุ).....

/ข้าพเจ้าขอรับรอง...

ข้าพเจ้าขอรับรองบทความที่เสนอตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ดังนี้

1. บทความที่เสนอตีพิมพ์ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดๆ มาก่อน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. บทความที่เสนอตีพิมพ์ไม่ได้อยู่ระหว่างการนำเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารใดๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. เนื้อหาของบทความ ทั้งข้อความ รูปภาพ ทั้งหมดที่ปรากฏขอรับรองว่าเป็นผลงานของข้าพเจ้า ในกรณีที่มีการอ้างอิงผลงานจากผู้อื่น ข้าพเจ้าได้ดำเนินการตามจรรยาบรรณทางการวิจัยทุกประการ กรณีมีการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

4. ข้าพเจ้ายอมรับเงื่อนไขการพิจารณาบทความ และยินยอมปรับแก้บทความตามคำแนะนำของ

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร

5. ข้าพเจ้าขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ให้แก่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ลงนามผู้เขียนคนที่ 1

(.....)

วันที่

ลงนามผู้เขียนคนที่ 2

(.....)

วันที่

หมายเหตุ: โปรดระบุชื่อทุนวิจัย (ถ้ามี)

สำหรับเจ้าหน้าที่

เอกสารประกอบการพิจารณาบทความ

บทความ 3 ชุด (2 ชุดไม่มีชื่อผู้เขียนและหน่วยงาน และ 1 ชุดมีข้อมูลครบ)

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อเผยแพร่ 1 ชุด

รับบทความจากผู้เขียน วันที่..... ผู้รับ.....

วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบล

ISSN : 2651-0510

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบล
234 ถนนเลย-เชียงคาน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000
โทร : 0-4283-5224-8 ต่อ 55501
E-mail : Huso@lru.ac.th

